

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Na cestě k „chytrému venkovu“
Diplomová práce

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Kristýna Černá**
Osobní číslo: **E21032**
Studijní program: **N0488A050001 Hospodářská politika a veřejná správa**
Specializace: **Ekonomika veřejného sektoru**
Téma práce: **Na cestě k „chytrému venkovu“**
Zadávající katedra: **Ústav ekonomických věd**

Zásady pro vypracování

Cílem práce je posoudit, zda je „chytrý venkov“ v České republice realitou, blízkou či vzdálenou budoucností nebo nereálnou vizí při naplňování politiky regionální soudržnosti. Východiskem je vymezení „chytrého venkova“ v návaznosti na jeho koncepci Evropské sítě pro rozvoj venkova (ENRD) a jí prezentovaných nástrojů. S využitím informací ENRD bude vytvořen reprezentativní přehled zahraničních zkušeností. V návaznosti na to budou vyhodnoceny oblasti, které jsou vhodné koncept „chytrého venkova“ ve větší míře aplikovat v českých podmínkách. Současně budou navrženy možné přístupy k institucionálnímu řešení a zaznamenány příklady směřující k rozvoji „chytrého venkova“.

Osnova:

- Rešerše odborné literatury a dalších pramenů.
- Stanovení cílů práce a výzkumné otázky, resp. hypotézy, volba metod.
- Regionální rozvoj a Evropská síť pro rozvoj venkova.
- Koncept Smart Village.
- Zahraniční zkušenosti s konceptem Smart Village a jejich využitelnost v podmínkách ČR.
- Formulace závěrů a doporučení.

Rozsah pracovní zprávy: **cca 50 stran**
Rozsah grafických prací: **-**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

BINEK, J., GALVASOVÁ, I., TOUŠEK, V., VĚŽNÍK, A., KUNC, J., SEIDENGLANZ, D., HALÁSEK, D., ŘEHÁK, S. (2007). *Venkovský prostor a jeho oživení*. 1. vyd. Brno: Georgetown.
SKAKELJA, N., MCGLYNN, D. (eds.). (2018). *Smart villages revitalising rural services*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
SKAKELJA, N., MCGLYNN, D. (eds.). (2018). *Digital and social Innovation in rural services*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
STEJSKAL, J., KOVÁRNÍK, J. (2009). *Regionální politika a její nástroje*. Praha: Portál.
SVOBODOVÁ, H., KONEČNÝ, O., BINEK, J., CHABIČOVSKÁ, K., HOLEČEK, J., GALVASOVÁ, I., VĚŽNÍK, A., HYNEK, A. (2011). *Synergie ve venkovském prostoru*. 1. vyd. Brno: GaREP, spol. s r.o.

Vedoucí diplomové práce: **doc. Ing. Ivana Kraftová, CSc.**
Ústav ekonomických věd

Datum zadání diplomové práce: **1. září 2022**
Termín odevzdání diplomové práce: **30. dubna 2023**

prof. Ing. Jan Stejskal, Ph.D. v.r.
děkan

L.S.

doc. Ing. Jan Černohorský, Ph.D. v.r.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 1. září 2022

Prohlašuji:

Práci s názvem Na cestě k „chytrému venkovu“ jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 30. 6. 2023

Bc. Kristýna Černá v. r.

PODĚKOVÁNÍ

Chtěla bych touto cestou poděkovat vedoucí mé práce paní doc. Ing. Ivaně Kraftové, CSc. za její cenné rady, které mi velice pomohly při zpracování mé diplomové práce. Rovněž bych chtěla poděkovat mojí rodině a blízkým, kteří mi byli po celou dobu studia podporou.

ANOTACE

Diplomová práce se zabývá problematikou chytrého venkova a zkoumá, zda je tento přístup k rozvoji venkova v České republice realitou nebo vzdálenou budoucností. Součástí práce je zmapování zahraničních zkušeností a příklady českých obcí, které směřují k tomuto konceptu. Dále byly analyzovány odpovědi získané prostřednictvím řízených rozhovorů s vybranými respondenty. Výzkumem bylo zjištěno, že koncept Smart village se postupně stává reálnou možností v oblasti rozvoje venkova. Pro účely České republiky byla navržena šablona strategie Smart village a vymezeny oblasti, na které by bylo možné se zaměřit.

KLÍČOVÁ SLOVA

chytrý venkov, rozvoj, strategie, inovace, ENRD

TITLE

On the way to the "smart countryside"

ANNOTATION

The diploma thesis deals with the issue of smart villages and examines whether this approach to rural development is a reality or a distant future in the Czech Republic. The thesis includes mapping of foreign experiences and examples of Czech municipalities that are moving towards this concept. Furthermore, the responses obtained through structured interviews with selected respondents were analyzed. The research found that the concept of smart villages is gradually becoming a feasible option for rural development. For the purposes of the Czech Republic, a template for a smart village strategy was proposed, and areas that could be focused on were defined.

KEYWORDS

smart countryside, development, strategy, innovation, ENRD

OBSAH

ÚVOD	11
1 REGIONÁLNÍ ROZVOJ	13
1.1 VYMEZENÍ VYBRANÝCH POJMŮ	14
1.2 TEORIE REGIONÁLNÍHO ROZVOJE	16
1.3 STRATEGIE REGIONÁLNÍHO ROZVOJE ČR.....	18
1.4 INSTITUCIONÁLNÍ ZABEZPEČENÍ REGIONÁLNÍHO ROZVOJE	19
2 EVROPSKÁ SÍŤ PRO ROZVOJ VENKOVA	22
2.1 VYMEZENÍ POJMU VENKOV	22
2.2 AKTÉŘI ROZVOJE VENKOVA	23
2.3 NÁSTROJE ROZVOJE VENKOVA	25
3 KONCEPT SMART CITY A SMART VILLAGE	29
3.1 SMART CITY	29
3. 1. 1 <i>Základní charakteristiky a komponenty konceptu Smart city</i>	30
3.2 SMYL A ÚČEL KONCEPTU SMART VILLAGE.....	35
3. 2. 1 <i>Model chytré vesnice</i>	36
3. 2. 2 <i>Příležitosti a hrozby chytrých vesnic</i>	40
3. 2. 3 <i>Současné problémy venkova</i>	42
4 METODIKA	47
5 PŘÍSTUPY VYBRANÝCH ZEMÍ K CHYTRÉMU VENKOVU	49
5. 1 STRATEGIE PRO VNITROZEMSKÉ OBLASTI V ITÁLII	49
5. 2 CHYTRÝ VENKOV VE FINSKU	50
5. 3 DIGITÁLNÍ OBEC V NĚMECKU.....	51
5. 4 RECIPROČNÍ SMLOUVY VE FRANCII	53
6 PROJEKTY DIGITÁLNÍCH A SOCIÁLNÍCH INOVACÍ PRO VENKOV	55
6.1 CENTRUM S VÍCE SLUŽBAMI.....	56
6.2 MOBILITA	57

6.3 ZDRAVÍ A PÉČE	58
6.4 ENERGIE.....	59
6.5 VZDĚLÁVÁNÍ	60
6.6 DIGITALIZACE.....	61
7 PŘEHLED CHYTRÝCH ŘEŠENÍ V ČESKÝCH PODMÍNKÁCH.....	63
7.1 PŘÍKLADY INOVACÍ ČESKÝCH OBCÍ	63
7.2 CHYTRÁ STRATEGIE OBCE MUKAŘOV	65
7.3 ŘÍZENÉ ROZHOVORY – PŘÍPRAVA, REALIZACE A VÝSTUPY	67
7.4 ZHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A NÁVRH ŠABLONY STRATEGIE SMART VILLAGE	74
ZÁVĚR	87
POUŽITÁ LITERATURA.....	90
SEZNAM PŘÍLOH.....	101
PŘÍLOHA 1 – ŘÍZENÝ ROZHOVOR Č. 1	102
PŘÍLOHA 2 – ŘÍZENÝ ROZHOVOR Č. 2	105
PŘÍLOHA 3 – ŘÍZENÝ ROZHOVOR Č. 3	107

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Tabulky

Tabulka 1 – Hlavní vývojové etapy regionálního rozvoje a regionální politiky	17
Tabulka 2 – Čtyři úrovně Smart cities a příklady naplnění	34
Tabulka 3 – Přehled zahraničních projektů a jejich financování (v EUR)	55
Tabulka 4 – Cíle chytré strategie obce Mukařov	66
Tabulka 5 – SWOT analýza obce	82
Tabulka 6 – Logický rámec	84

Obrázky

Obrázek 1 – Věkové složení obyvatelstva v ČR.....	43
Obrázek 2 – Celkový počet obyvatel ČR v letech 2000–2021	44
Obrázek 3 – Věková struktura obyvatelstva EU v roce 2022.....	45
Obrázek 4 – Věková struktura obyvatelstva EU v roce 2012.....	45
Obrázek 5 – Vývoj počtu obyvatel v obci Brzkov.....	75
Obrázek 6 – Vývoj počtu obyvatel v obci Mukařov.....	75
Obrázek 7 – Vývoj průměrného věku v obci Brzkov	76
Obrázek 8 – Vývoj průměrného věku v obci Mukařov	76
Obrázek 9 – Postup tvorby strategie chytré vesnice	80

SEZNAM ZKRATEK

- AMIF – Azylový, migrační a integrační fond
- BMVI – Nástroje pro finanční podporu správy hranic a vízové politiky
- ČR – Česká republika
- ČSSR – Československá socialistická republika
- ČSÚ – Český statistický úřad
- ČVUT – České vysoké učení v Praze
- EFRR – Evropský fond pro regionální rozvoj
- EIP-AGRI – Evropské inovační partnerství
- ENRD – Evropská síť pro rozvoj venkova
- ENRF – Evropský námořní, rybářský a akvakulturní fond
- ESF – Evropský sociální fond
- ESIF – Evropské strukturální a investiční fondy
- EU – Evropská unie
- EZFRV – Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova
- FS – Fond soudržnosti
- FST – Fond pro spravedlivou transformaci
- FVB – Fond pro vnitřní bezpečnost
- MAS – Místní akční skupiny
- MMR – Ministerstvo pro místní rozvoj
- MZe – Ministerstvo zemědělství České republiky
- NSMASCR – Národní síť Místních akčních skupin
- OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
- OP – operační programy
- PRV – platební agentury
- SCLLD – strategie komunitně vedeného místního rozvoje
- SET-Plan – European Strategic Energy Technology Plan
- SPOV ČR – Spolek pro obnovu venkova ČR
- SRR – Strategie regionálního rozvoje ČR

ÚVOD

Tématem této diplomové práce je koncept Smart village, který se stal v posledních letech diskutovaným tématem z důvodu rostoucí urbanizace a stárnoucí populace. Tento trend způsobuje úpadek venkovských oblastí, ve kterých zůstávají pouze obyvatelé v postproduktivním věku. Obyvatelé venkovských oblastí odcházejí do měst z různých důvodů, zejména kvůli lepší životní úrovni, pracovním příležitostem, vzdělání, kvalitnější občanské vybavenosti a z důvodu dalších faktorů. Smart village je koncept zaměřený na podporu rozvoje těchto zasažených venkovských oblastí a na zlepšení životní úrovně obyvatel. Tento inovativní přístup se prostřednictvím chytrých řešení snaží zlepšit kvalitu života pro obyvatele venkova. Cílem konceptu je vytvořit udržitelný a kvalitní prostor, který zajistí komunitám vysokou kvalitu života.

V této práci byly stanoveny tři **dílčí cíle**, které doplňují teoretické aspekty související s konceptem Smart village. Prvním dílčím cílem je vymezit regionální rozvoj a jeho zabezpečování v České republice. Druhým dílčím cílem je charakterizovat pojem venkov a analyzovat aktéry zabývající se jeho rozvojem. Poslední dílčím cílem je přiblížit koncept Smart city a Smart village.

Hlavním cílem práce je posoudit, zda je chytrý venkov v České republice realitou, blízkou či vzdálenou budoucností nebo nereálnou vizí při naplňování politiky regionální soudržnosti. Snahou bude analyzovat problémy se kterými se české venkovské oblasti potýkají a zda již je nebo by mohl být tento koncept jedním z potenciálních řešení. Na základě tohoto cíle byly stanoveny výzkumné otázky. V rámci práce bude snahou odpovědět na otázku: „*Vyskytují se v České republice obdobné problémy jako v zahraničí, lze tedy koncept Smart village využít u nás?*“ Pokud bude otázka zodpovězena kladně, pak bude hledána odpověď na otázku: „*V jakých oblastech je vhodné koncept Smart village využít v České republice?*“

Pro dosažení stanoveného cíle a získání potřebných odpovědí na výzkumné otázky bude použita výzkumná metoda desk research. Touto metodou bude možné získat ucelený přehled o poznatcích a zkušenostech k tématu Smart village v českých a zahraničních podmínkách. Analýza dostupných informací bude základem pro zhodnocení výhod a možností využití konceptu Smart village v českých podmínkách. Na tuto metodu bude navazovat druhá stěžejní metoda řízeného rozhovoru pro dosažení hlavního cíle. Řízený rozhovor byl zvolen pro získání postojů vybraných osob ke konceptu Smart village v České

republice. Metoda rozhovoru může zásadně přispět ke konečnému zhodnocení. Podrobněji budou jednotlivé metody popsány v metodice práce.

V této práci bylo nejvíce informací získáno z odborných časopisů a zahraničních článků, které přinášejí výsledky a postoje jednotlivých zemí. Dále byly informace čerpány z odborné literatury, internetových zdrojů a také ze statistických přehledů.

1 Regionální rozvoj

Tématem regionálního rozvoje se na území České republiky zabývá Ministerstvo pro místní rozvoj (dále též „MMR“). Ministerstvo zpracovává strategický dokument, který slouží jako základ pro stanovení cílů regionálního rozvoje v horizontu sedmi let. Aktuálním dokumentem je Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+ (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2019).

Pojem rozvoj je neurčitý a bývá spojován s různými souvislostmi. Existuje několik pohledů na termín regionální rozvoj. Pro přehled byly vybrány následující definice:

- Ministerstvo pro místní rozvoj (2006) definuje regionální rozvoj jako: „...*růst socioekonomického a environmentálního potenciálu a konkurenceschopnosti regionů vedoucí ke zvyšování životní úrovně a kvality života jejich obyvatel. V tomto ohledu jde o dynamický a vyvážený rozvoj regionální struktury příslušného územního celku a jeho částí (regionů, mikroregionů) a odstraňování, popřípadě zmírňování regionálních disparit*“,
- regionální rozvoj je představován komplexem procesů, které probíhají v rámci složitého systému region. Pro ovlivňování a řízení těchto procesů je proto nezbytné používat systémový přístup (Skokan, 2004).

Regionální rozvoj tedy představuje dlouhodobý proces, jehož obecným cílem je zlepšit socioekonomickou úroveň regionů. Tento pojem představuje komplexní řetězec procesů, probíhajících uvnitř regionů, které se týkají především ekonomických, sociálních, environmentálních a dalších aktivit. Pro dosažení vyváženého a harmonického rozvoje regionů je nezbytné zajistit zmírnění regionálních disparit a využít veškerého potenciálu, který jednotlivé regiony nabízejí.

Při plánování a realizaci regionálního rozvoje musí aktéři brát v úvahu podmínky, které nejvíce ovlivňují potenciál regionu. Jedná se o geografickou polohu jednotlivých regionů, úroveň životního prostředí, dopravní dostupnost nebo sociálně-ekonomickou situaci obyvatelstva. Dalším předpokladem je míra nezaměstnanosti, konkurenceschopnost, dostupnost zdravotní péče, dostupnost škol a dalších služeb. Mezi hlavní aktéry podílející se na vývoji regionálního rozvoje lze zařadit:

- podniky,
- jednotlivce a domácnosti,
- veřejný sektor.

Tito aktéři společně ovlivňují regionální rozvoj svým rozhodováním. Podniky se rozhodují o místě, kde budou realizovat své aktivity související s jejich podnikatelskou činností. Jejich rozhodování může ovlivnit další podniky nebo aktéry regionálního rozvoje. Podniky mají vliv na prostorovou strukturu regionu, vytvářejí nákupní a odbytové sítě a ovlivňují trh práce. Jednotlivé domácnosti mohou působit na regionální rozvoj jednak ze strany finálního spotřebitele, jako zaměstnanec nebo podnikatel. Existuje určitá závislost při rozhodování jednotlivců o místě bydliště a místě zaměstnání. Každodenní dojíždění do práce se stalo běžnou záležitostí. I to je jedním z důvodů, že podniky mohou koncentrovat na jednom místě takový počet pracovní síly, jaký potřebují (Ježek, 2014). Dalším aktérem je v širším pojetí veřejný sektor, který výrazně ovlivňuje svým rozhodováním kvalitu vybavenosti jednotlivých regionů. Lépe vybavený region, může přilákat podnikatele pro realizaci svých aktivit na daném území, ale také domácnosti. Stát zajišťuje infrastrukturální vybavenost regionů. Zřizováním dálnic, silnic a veřejných institucí, kterými jsou školy, zdravotní zařízení, policie a další.

1.1 Vymezení vybraných pojmů

Region představuje geograficky ohraničenou oblast tvořenou specifickými prvky, kterými jsou například krajina nebo podnebí. Rozlišujeme přírodní, historické a správní hranice, které se podle Žítka a Klímové (2008) vyznačují:

- přírodní hranice – představují fyzické bariéry mezi dvěma územími; mohou jimi být řeky, hory, lesy a další,
- historické hranice – to, jestli přetrvávají tyto hranice dodnes, záleží na tom, do jaké míry bylo zachováno původní rozdělení území,
- správní hranice – stát přenáší pravomoci shora dolů na nižší administrativní jednotky.

Regiony jsou vymežovány způsobem zvaným regionalizace. Rozlišují se dva základní přístupy. První způsob vymezuje region jako území se stejnorodými vlastnostmi, takový region je homogenní. Příkladem může být podobná míra nezaměstnanosti nebo stejné soustředění průmyslu. Homogenním regionem může být právě i venkovský prostor. Druhý způsob je založen na funkčním vymezení regionu. Toto vymezení je založeno na sledování vazeb mezi jednotlivými regiony (Čadil, 2010). U funkčních regionů se při vymezení využívají ukazatele, jako je provázanost průmyslových odvětví, dojíždění za prací a další.

V této práci bude pojem region vnímán podle zákona č. 248/2000 Sb. o podpoře regionálního rozvoje (ČR, 2000b), kde se regionem rozumí: „...územní celek vymezený pomocí administrativních hranic krajů, okresů, správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem, správních obvodů obcí s rozšířenou působností obcí nebo sdružení obcí, jehož rozvoj je podporován podle zákona o podpoře regionálního rozvoje.“

Je zcela zásadní od sebe odlišit dva pojmy, které se ve spojení s regionální politikou často vyskytují. Jsou jimi **ekonomický růst** a **ekonomický rozvoj**. Ekonomický růst je spojen s kvantitativními změnami. Jako ukazatel růstu se používá tempo růstu hrubého domácího produktu. Nicméně také úroveň nezaměstnanosti nebo inflace vypovídá o ekonomické úrovni regionu. Rozvoj je naopak spojován s kvalitativním zlepšením úrovně regionu. Jedná se o celou řadu kritérií, jak lze ohodnotit ekonomický rozvoj. Může to být například zvýšení kvalifikace pracovníků, zlepšení kvality života, dostupnost lékařských a vzdělávacích institucí nebo dopravní infrastruktura.

Dalším důležitým pojmem, který je třeba zmínit, je pojem **regionální politika**, který se v čase neustále vyvíjí. Na tvorbu této politiky mají vliv mimo jiné i teoretické přístupy regionálního rozvoje. Neexistuje všeobecná definice regionální politiky, ale lze říci, že jejím cílem je snižovat sociálně–ekonomické rozdíly mezi jednotlivými regiony. Ty regiony, které jsou na tom z hlediska růstu výrazně lépe, by měly poskytovat hospodářské příležitosti slabším regionům (Stejskal, Kovárník, 2009). Regionální politika reaguje na existující meziregionální rozdíly. Z hlediska hospodářského vývoje lze rozlišit regiony na dva základní typy (Skokan, 2004):

- regiony s rozvojovou dynamikou – jedná se o rozvinuté oblasti s prosperující tržní ekonomikou, jako jsou lázeňské oblasti typu Mariánské Lázně nebo Karlovy Vary, ale i hlavní město Praha, Brno a další města,
- problémové regiony – jde o regiony, kde je více soustředěná pomoc ze strany státu; tyto regiony se dále člení na **strukturálně postižené regiony**, které se vyznačují velkým zastoupením průmyslu, přičemž jejich průmyslová základna prochází podstatnou restrukturalizací doprovázenou velmi vysokou nezaměstnaností; druhým typem problémových regionů jsou **hospodářsky slabé regiony**, u kterých je relativně nízká životní úroveň, nízká hustota zalidnění a zároveň vysoká nezaměstnanost; obecně se tato charakteristika týká zejména venkovských oblastí; posledním typem jsou **regiony s vysoce nadprůměrnou nezaměstnaností**; do této skupiny se řadí regiony, které nespádají do dvou předešlých kategorií; jedná se

o území, kde nezaměstnanost překračuje o 30 a více procentních bodů průměrnou hodnotu zaznamenanou na území celé České republiky.

Na státní úrovni se regionální politikou zabývá vláda ČR, Ministerstvo pro místní rozvoj a ostatní orgány státní správy. Na regionální úrovni jsou to orgány územní samosprávy a na nadnárodní úrovni poté Evropská unie, která vytvořila vlastní cíle, opatření a programy v rámci regionální politiky, a zároveň kontroluje její průběh prostřednictvím intervencí ze strukturálních fondů.

1.2 Teorie regionálního rozvoje

Jednotlivé teorie lze od sebe odlišit na základě přijatých kritérií. Jsou děleny do dvou základních skupin. První z nich jsou konvergenční teorie, kde zastánci považují vyrovnávání rozdílů mezi regiony za přirozenou tendenci regionálního rozvoje. Naopak divergenční teorie jsou založeny na tom, že během vývoje regionálního rozvoje bude spíše docházet k dalšímu prohlubování regionálních rozdílů. Konvergenční teorie pracují s delším časovým horizontem než divergenční (Blažek, Uhlíř, 2020). Pro zobecnění rozsáhlého počtu teorií regionálního rozvoje budou představeny hlavní ekonomické směry, ze kterých tyto teorie často vycházejí. V tabulce č. 1 jsou zobrazeny hlavní vývojové etapy teorií regionálního rozvoje společně s koncepcí regionální politiky.

Tabulka 1 – Hlavní vývojové etapy regionálního rozvoje a regionální politiky

OBECNÝ PŘÍSTUP	PŘEVAŽUJÍCÍ TEORIE REGIONÁLNÍHO ROZVOJE	REGIONÁLNÍ POLITIKA
Neoklasický (1920-1940)	konvergenční teorie (zejména tzv. Neoklasické modely)	základní koncept – „dělníci za práci“, používány nástroje zvyšující mobilitu pracovních sil
Keynesiánský (1950-1975)	divergenční teorie (např. teorie kumulativních příčin, teorie pólů růstu)	„práce za dělníky“, nástroje podporující příliv investic ze soukromého i veřejného sektoru do problémových regionů (investiční dotace, relokační institucí)
Neomarxistický (1970-1985)	divergenční teorie (např. teorie nerovné směny)	návrhy na opatření neomarxisté neformulovali; v některých socialistických zemích byla regionální politika velmi účinná např. v bývalé ČSSR, ale za cenu ztráty ekonomické výkonnosti a vnější konkurenceschopnosti celého státu
Neoliberální (1970-)	konvergenční i divergenční teorie (např. nová teorie růstu, teorie závislosti na ušlé cestě)	„podpora lokální iniciativy“, podpora malých a středních firem, decentralizace kompetencí, deregulační opatření
Institucionální (1980-)	divergenční teorie (např. teorie výrobních okrsků, teorie učících se regionů, teorie regionálních inovačních systémů)	„spolupráce a inovace“, podpora malých a středních firem, šíření inovací, networking, gradualistická proměna místních institucí založená na učení

Zdroj: převzato (Blažek, Uhlíř, 2020, s. 13)

Neoklasické pojetí regionálního rozvoje je založeno na vyrovnávání a usměrňování disparit mezi regiony pomocí efektivnějšího využívání zdrojů (Stejskal, Kovárník, 2009).

Důležitým předpokladem je homogenita jednotlivců a jejich úsilí o dosažení maximálního užitku. Podle Blažka a Uhlíře (2011, s. 30): „...z této premisy plyne i další výrazný rys teorií odvozených od neoklasického základu, především pak pozdějších neoliberalních přístupů. Je jím předpoklad, že k nejefektivnější alokaci zdrojů dochází působením tržních principů, a intervence do tržního mechanismu jsou proto nežádoucí.“ Nebere se zde v úvahu například vybírání daní na udržení pořádku nebo na zabezpečení určitých služeb. Působení faktorů, kterými jsou makroekonomické veličiny, jsou zde zanedbatelné.

Keynesiánské pojetí si klade za cíl z hlediska regionálního rozvoje usměrňovat a vyrovnávat disparity v ekonomické úrovni regionů. Zároveň klade důraz na redistribuci veřejných financí. Hlavním rysem keynesiánského přístupu je efektivní řešení společenských problémů. Podle Blažka a Uhlíře (2011, s. 33) je: „...keynesiánská ekonomie na rozdíl od neoklasické založena především na analýzách makroekonomických veličin, zejména objemu produkce, míry zaměstnanosti a úrokových sazeb, přičemž klíčovým pojmem Keynesovi teorie je agregátní poptávka.“

Mezi nejzajímavější teorie regionálního rozvoje lze zařadit teorie **neomarxistické**. „...Neomarxisté tvrdí, že ekonomický vývoj, který by přinesl větší sociální spravedlnost a rovnoměrnější rozdělení bohatství, je možný jen po radikální politické změně“ (Blažek, Uhlíř, 2011, s.36). Na rozdíl od ostatních teorií je zde snaha o přeměnu společnosti, včetně existujících struktur a institucí.

Neoliberalní teorie představuje rozšířenou keynesiánskou teorii. Zásadním rozdílem mezi těmito směry je jejich pojetí přímých daní. Keynes předpokládal, že progresivní zdanění bude zvyšovat výdaje obyvatel s nižšími příjmy. Zatímco neoliberalní přístup tvrdí, že zvýšení daní evokuje destimulační účinek a růst šedé ekonomiky. Proto jsou ekonomové toho názoru, že je potřeba jejich snížení, aby se zvýšily investice, výroba a zaměstnanost (Blažek, Uhlíř, 2011).

Na rozdíl od ostatních uvedených ekonomických směrů, **institucionální** a **neinstitucionální** směry nebyly nikdy uplatněny v politické praxi (Blažek, Uhlíř, 2011). Tento teoretický přístup je značně opomíjený, i když se ukázal velice přínosným v oblasti objasňování ekonomických rozdílů mezi zeměmi a regiony.

1.3 Strategie regionálního rozvoje ČR

Jedná se o střednědobý dokument, který má poskytnout podporu rozvoje odlišným regionům ČR. Hlavním smyslem je stanovit oblasti, rozvojové cíle a zásady pro

vypracování regionálních programů rozvoje. Strategie regionálního rozvoje ČR (dále též „SRR“) je nástrojem pro realizaci a koordinaci regionální politiky. Vychází z národního rozvojového dokumentu Strategický rámec České republiky 2030 (Úřad vlády, 2017a), který nahradil Strategický rámec udržitelného rozvoje z roku 2010 (Ministerstvo životního prostředí, 2010) a ze Strategie hospodářského růstu (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2020). SRR zpracovává Ministerstvo pro místní rozvoj.

Aktuálním dokumentem je Strategie regionálního rozvoje ČR 2021 (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2019). Zaměřuje se na oblasti, které je nezbytné řešit intervencemi na národní úrovni a je možné u nich nalézt řešení daného problému, což povede ke snižování meziregionálních rozdílů, posílení územní konkurenceschopnosti atd. Je používána také jako podklad při tvorbě strategií rozvoje územních obvodů krajů. Vizí Strategie regionálního rozvoje ČR 2021 (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2019) je, že: *„...regiony efektivně zhodnocují svůj rozvojový potenciál, zvyšuje se jejich sociální stabilita, konkurenceschopnost má trvalý, stabilně rostoucí trend a zlepšují se podmínky pro kvalitní život všech obyvatel a prosperitu firem.“*

1.4 Institucionální zabezpečení regionálního rozvoje

Regionální politika je v podstatě politikou solidarity. Princip solidarity spočívá v tom, že regiony, které jsou na tom z hlediska růstu výrazně lépe by měly poskytovat hospodářské příležitosti slabším regionům. Smlouva o fungování Evropská unie (Evropská unie, 1992) stanovuje, že se Unie má prostřednictvím této politiky zaměřovat na problematiku snižování regionálních rozdílů a zároveň posilovat hospodářskou, sociální a územní soudržnost. Nejvíce by měla být pozornost zaměřena na zaostalejší a znevýhodněné regiony, a zejména venkovským oblastem.

Hlavním nástrojem Evropské unie pro realizaci záměrů politiky soudržnosti jsou Evropské strukturální a investiční fondy (dále též „ESIF“) Aktuální je programové období 2021–2027, ve kterém je nastaven společný soubor pravidel pro osm fondů. Dohromady tvoří ESIF (Evropský parlament a rada EU, 2021). Pro všechny tyto uvedené fondy musí být zavedena finanční pravidla na základě Smlouvy o fungování EU, patří mezi ně (Evropský parlament a rada EU, 2021):

- Evropský fond pro regionální rozvoj (dále též „EFRR“),
- Evropský sociální fond plus (dále též „ESF+“),
- Fond soudržnosti (dále též „FS“),

- Fond pro spravedlivou transformaci (dále též „FST“),
- Evropský námořní, rybářský a akvakulturní fond (dále též „ENRF“),
- Fond pro vnitřní bezpečnost (dále též „FVB“),
- Azylový, migrační a integrační fond (dále též „AMIF“),
- Nástroje pro finanční podporu správy hranic a vízové politiky (dále též „BMVI“).

Z pohledu důležitosti v rámci této práce jsou více popsány první tři fondy.

Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR)

Jedná se o největší strukturální fond, který byl založen roku 1975. Tento fond podporuje rozvoj zaostávajících a upadajících průmyslových regionů a napomáhá vyrovnávat či odstraňovat meziregionální rozdíly. V první řadě je pomoc směřována regionům, které jsou dlouhodobě znevýhodněny. Zejména jde například o regiony s nízkou hustotou zalidnění a horské regiony. V programovém období 2014–2020 byly hlavními oblastmi pro čerpání prostředků investování do výzkumu a inovací, digitalizace, podpora malých a středních podniků a podpora a nízkouhlíkového hospodářství (Evropský parlament, 2022).

V novém programu 2021–2027 jsou zachovány oblasti z předchozího programového období, ale jsou rozděleny na dvě hlavní priority. První z nich se zaměřuje na podporu inovací, digitální ekonomiku a podporu malých a středních podniků. Druhou prioritou je ekologičtější, nízkouhlíkové a oběhové hospodářství. Zároveň byl vytvořen seznam činností, které nebudou podporovány v rámci fondu EFRR. Příkladem je vyřazování jaderných elektráren z provozu (Evropský parlament, 2022).

Evropský sociální fond (ESF)

ESF je nejstarším strukturálním fondem Evropské unie, který byl vytvořen v rámci Římské smlouvy roku 1957 (Ministerstvo práce a sociálních věcí, b. r. a). Jedná se o hlavní finanční nástroj EU v oblasti zaměstnanosti. Hlavním posláním tohoto fondu je podpora formou financování neinvestičních projektů. Příkladem projektu financovaného z Evropského sociálního fondu je rekvalifikace nezaměstnaných, podpora vzdělávacích programů nebo speciální programy pro osoby se zdravotním postižením. Cílem ESF je pomoci nezaměstnaným lidem při vstupu na trh práce, zajistit rovné příležitosti pro všechny, sociální začleňování a další oblasti spojené s podporou zaměstnanosti

(Ministerstvo práce a sociálních věcí, b. r. b). V rámci programového období 2021–2027 došlo ke změně názvu na Evropský sociální fond Plus, který navazuje na původní ESF.

Fond soudržnosti (FS)

FS neboli Kohezní fond vznikl v roce 1994. Je určen k podpoře chudších států, nikoliv regionů. „...*Fond soudržnosti poskytuje podporu členským státům s hrubým národním důchodem (HND) na obyvatele pod 90 % průměrem EU-27 s cílem posílit hospodářskou, sociální a územní soudržnost EU* (European Commission, 2021a). Z fondu soudržnosti jsou spolufinancovány investiční projekty se zaměřením na ochranu životního prostředí, oblast obnovitelných zdrojů a dopravní infrastrukturu většího rozsahu.

2 Evropská síť pro rozvoj venkova

Evropská síť pro rozvoj venkova (dále též „ENRD“) je nečlenská organizace založena v roce 2008 Evropskou komisí a Generálním ředitelstvím pro zemědělství a rozvoj venkova. Byla založena, aby podporovala programy rozvoje venkova a vytvořila prostor pro sdílení informací a zkušeností související s rozvojem venkova. Poskytuje informace o tom, jak jednotlivé programy a projekty fungují v praxi, ale také doporučení, jak je zlepšit. Zapojit se může každý, kdo jeví zájem o rozvoj venkova v Evropě (ENRD, 2022a).

Podle Evropské unie (2016) lze zařadit mezi hlavní zapojené skupiny do rozvoje venkova následující zástupce:

- zástupci státní správy – platební agentury a řídicí orgány,
- zástupci občanské společnosti včetně místní správy – místní akční skupiny, nevládní organizace EU a organizace regionální a místní správy,
- zástupci inovací – zemědělské poradenské služby a výzkumné ústav,
- celostátní síť pro venkov.

ENRD má několik cílů, kterých chce dosáhnout. Zlepšit kvalitu jednotlivých programů venkova a zaměřit se na jejich hodnocení, zajistit efektivnější informovanost o politice rozvoje venkova a více zapojovat zúčastněné skupiny (Evropská unie, 2016). Společně s ENRD funguje Evropské inovační partnerství (dále též „EIP-AGRI“) pro oblast zemědělské produktivity a udržitelnosti (European Commission, 2015). EIP-AGRI vzniklo v roce 2012. Jeho hlavním účelem je pomoci zemědělství a lesnictví být produktivnějšími a udržitelnými oblastmi. Zaměřuje se na zavádění nových inovací a propojování lidí z různých odvětví. Jednou ročně proběhne setkání sítě pro venkov, na kterém zúčastněné skupiny projednávají nové poznatky, zkušenosti a obavy v oblasti rozvoje venkova. Dochází k výměně informací a poradenství pro činnost ENRD a EIP-AGRI (Evropská unie, 2016).

2.1 Vymezení pojmu venkov

Pro vymezení konceptu Smart village je nezbytné definovat pojem venkov. Obecně lze pojem venkov definovat jako spojitě území, které zahrnuje krajinu a jednotlivá venkovská sídla. Univerzální vymezení venkova nelze vytvořit, jelikož současný venkov vykazuje v některých případech znaky města, a naopak města mají venkovský charakter. Charakteristickým rysem je menší hustota zalidnění, což je také jeden z hlavních ukazatelů

při vymezování venkova. Evropská unie používá jednu z nejvíce uznávaných definic venkova, kterou vymezuje Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (dále též „OECD“). Vymezení je založeno: „...na podílu obyvatelstva, které žije na území s hustotou zalidnění menší než 150 obyvatel/km², na celkovém počtu obyvatel“ (Český statistický úřad, 2009). Tehdy se jedná o vymezení na lokální úrovni. Na úrovni regionální podle OECD lze regiony vymezit následovně (Český statistický úřad, 2009):

- převážně venkovské – na venkově žije více jak 50 % obyvatel,
- významně venkovské – na venkově žije 15–50 % obyvatel,
- výrazně městské – na venkově žije méně než 15 % obyvatel.

Tato definice je využívána spíše pro mezinárodní srovnání, jelikož je hůře aplikovatelná. Podle metodiky OECD patří území všech krajů ČR s výjimkou hlavního města Prahy do venkovských oblastí. MMR doplňuje ve Strategii regionálního rozvoje 2021+ (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2019) rozdělení venkova podle polohy venkovských obcí na tři typy (Český statistický úřad, 2009):

- příměstský venkov,
- mezilehlý venkov,
- odlehlý venkov.

Příměstský venkov představuje oblasti v zázemí velkých měst. Mezilehlý venkov je více vzdálený od velkých center, ale jde o rozvinuté venkovské oblasti s dobře zajištěnou dopravní dostupností. Odlehlý venkov je řídce obydlený a izolovaný od měst (Český statistický úřad, 2009).

Za venkovské oblasti se považují obce do 2 000 obyvatel, avšak dále existují obce do 3 000 obyvatel, které nemohou být zařazeny do kategorie měst (Svobodová, Konečný, Binek, 2011).

2.2 Aktéři rozvoje venkova

Rozvoj venkova je v kompetencích několika institucí. V širším pojetí lze za aktéry rozvoje venkova považovat veškeré instituce a jednotlivce, kteří svými aktivitami ovlivňují dění na venkově. Pokud budou aktéři z různých úrovní spolupracovat, může dojít ke zlepšení situace na lokálním trhu práce a využití lidského potenciálu. Spolupráce aktérů umožňuje využít silných stránek a zároveň eliminovat ty slabé. Někteří aktéři mají dostatek

financí a lidských zdrojů na podporu vlastního rozvoje. Z formálního hlediska se rozlišují institucionální aktéři, kam spadá veřejná správa a samospráva, dále aktéři částečně institucionalizovaní, kde vystupují neziskové organizace, a v poslední řadě jsou to zájmové skupiny, jejichž členy jsou především jednotlivci. Při stanovení aktérů rozvoje venkova je nejlepší možností postupovat směrem „zdola nahoru“ (Bínek, Svobodová, Holeček, 2009). Základní členění aktérů rozvoje venkova vychází ze správní organizace území. Podle Bínka, Svobodové a Holečka (2009) se aktéři dělí na:

- lokální,
- regionální,
- národní.

Na místní úrovni se aktéři podílejí na zachování hodnot a udržitelnosti. Tyto aktéry dále členíme na veřejnou správu, místní akční skupiny, podnikatele, občany, zájmové sdružení a spolky. Důležitou roli mají místní akční skupiny (dále též „MAS“). Místní akční skupina: *„...je na politickém rozhodování nezávislým společenstvím občanů, neziskových organizací, soukromé podnikatelské sféry a veřejné správy (obcí, svazků obcí a institucí veřejného moci), které spolupracuje na rozvoji venkova, zemědělství a získávání finanční podpory z EU a z národních programů, pro svůj region, metodou LEADER“* (NSMASCR, 2022). Jejich cílem je zlepšit kvalitu života lidem ve venkovských oblastech a starat se o životní prostředí. Zároveň mají snahu získávat a následně efektivně přerozdělovat dotace. MAS jsou zřizovány na základě nařízení Evropského parlamentu a rady EU (2021). V EU jich je nyní přibližně přes 3 130. Základním principem metody LEADER je postup zdola nahoru, což znamená, že veškeré myšlenky a nápady mají vycházet od venkovských občanů.

Na krajské úrovni patří mezi aktéry rozvoje venkova orgány kraje. Od roku 2004 mohou kraje disponovat státními prostředky Programu obnovy venkova, a vytvářet tak nové krajské programy obnovy venkova. Mezi významné subjekty se dále řadí vysoké školy, podnikatelská a nezisková sdružení (Bínek, Svobodová, Holeček, 2009).

Na národní úrovni působí v oblasti rozvoje venkova Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo zemědělství (MZe) a částečně i další ministerstva. MMR je garantem operačních programů, které se týkají rozvoje venkova. Má ve své kompetenci Program obnovy a rozvoje venkova (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2022a), Podporu rozvoje regionů na období 2022 (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2022b) a soutěž Vesnice roku,

kteřá je kařdoročně vyhlašována uř od roku 1985 (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2011). Cílem soutěže je, aby se občane obcí zapojili do společenského života na venkově a rozvíjely se místní tradice. Vyhlašovatelem této soutěže je Ministerstvo pro místní rozvoj a Svaz měst a obcí ČR. Od roku 2007 se mezi vyhlašovatele připojilo i Ministerstvo zemědělství. Soutěž Vesnice roku probíhá na krajské a celostátní úrovni. První kolo probíhá v krajském kole a následně pak za kařdý kraj postupuje jedna obec do celostátního kola, kde jsou vyhodnocena první tři místa. Jsou hodnoceny tyto oblasti: „...*koncepční dokumenty, společenský život, aktivity občanů, podnikání, péče o stavební fond a obraz vesnice, občanská vybavenost, inženýrské sítě a úspory energií, péče o veřejná prostranství, přírodní prvky a zeleň v obci, péče o krajinu, připravované záměry a informační technologie obce*“ (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2011). Vítězné obce jsou ohodnoceny barevnými stuhami. Nejvyšší ocenění na krajské úrovni, které obec může získat, je zlatá stuha. Vítěz celostátní soutěže poté postupuje do soutěže Evropská cena obnovy vesnice (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2011).

2.3 Nástroje rozvoje venkova

V oblasti územního rozvoje lze za nástroje považovat veřkeré prostředky, které určitým způsobem napomáhají dosahovat stanovených rozvojových cílů daného území (Binek, Svobodová, Holeček, 2009). Za dvě hlavní skupiny nástrojů rozvoje venkova lze považovat nástroje finančního a nefinančního charakteru. Podle Wokouna a Matese (2006) pak rozlišujeme nástroje:

- **nástroje nefinanční** – administrativní nástroje (legislativní), institucionální nástroje, věcné a další,
- **nástroje finanční** – investiční a neinvestiční pobídky, rozpočtová a daňová zvýhodnění nebo kapitálové podílňictví.

Podle Binka, Svobodové a Holečka (2009) patří mezi nejvýznamnější nástroje rozvoje následující:

1. Legislativní nástroje

Administrativní nástroje lze ztotořnit s legislativou České republiky a s legislativou EU (Binek, Svobodová, Holeček, 2009). Dále je významný tzv. kompetenční zákon (ČSR, 1969) který vymezuje kompetence orgánů státní správy. Klíčovými zákony je zákon č.

128/2000 Sb., o obcích, který upravuje postavení, orgány a působnost obcí (ČR, 2000a). Dále zákon o podpoře regionálního rozvoje (ČR, 2000b), který stanovuje podmínky pro poskytování podpory směrem k regionálnímu rozvoji a zároveň podmínky, které mají pomoci při koordinaci a realizaci hospodářské a sociální soudržnosti. Dále jsou z hlediska rozvoje venkova důležité normy týkající se zemědělského podnikání a životního prostředí. Podle Binka, Svobodové a Holečka (2009) se jedná o zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství (ČR, 1997), zákon č. 229/1991 Sb. o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku (ČR, 1991), zákon č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu (ČR, 2000c), v oblasti životního prostředí je zásadním zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí (ČR, 1992a), zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu (ČR, 1992b), zákon č. 289/1995 Sb., o lesích (ČR, 1995), či zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (ČR, 1992c).

2. Koncepční nástroje

Pro efektivní řízení rozvoje je zapotřebí stanovit jeho cíle a nezbytné kroky k jejich dosažení, které jsou součástí koncepčních dokumentů. Podle účelu a dalších kritérií je možné rozlišit tři typy dokumentů. První z nich je **strategie**. Jedná se o dlouhodobý dokument, který určuje směr rozvoje určitého území. Dalším je střednědobý dokument s názvem **program**. Tento dokument navazuje na strategii a vymezuje opatření, která povedou k dosažení cílů. Následuje **plán**, ve kterém se přímo realizují projekty a aktivity směřující k dosažení cílů rozvoje (Binek, Svobodová, Holeček, 2009). Aktuálně platnými dokumenty souvisejícími s rozvojem venkova jsou:

- Podpora rozvoje regionů 2022,
- Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+,
- Národní strategický plán LEADER.

3. Institucionální nástroje

Tyto nástroje vznikly, aby podporovaly aplikaci ostatních nástrojů při realizaci cílů. Hlavním nástrojem jsou MAS, které navazují mezi různými subjekty spolupráci. Na základě potřeby spolupráce a obhajování zájmů venkovských obcí vznikl Spolek pro obnovu venkova ČR¹ (Spolek pro obnovu venkova České republiky, 2022).

¹ Spolek pro obnovu venkova ČR – tento spolek byl založen 1. června 1993 a je registrován jako občanské sdružení. „Posláním spolku je přispívat k obnově a prohloubení společenského života na venkově a také

4. Věcné nástroje

Významné jsou nástroje infrastrukturní, které se zaměřují na zlepšení dopravní a technické infrastruktury. V této oblasti stát zajišťuje v rámci rozvoje regionu zlepšování stavu silnic a dálnic nebo např. budování rychlostních komunikací. Technická infrastruktura má vliv na celkovou kvalitu života obyvatelstva. Důležitou oblastí je zejména čištění odpadních vod.

5. Sociálně–psychologické nástroje

Tyto nástroje jsou zaměřeny na zvýšení lidského potenciálu. Klíčovými nástroji je vzdělávání, komunikace a motivace. V oblasti vzdělávání jsou zřizovány školy obnovy venkova. Jde o neziskové organizace, které pořádají vzdělávací kurzy pro MAS, starosty a další osoby zabývající se rozvojem venkova. Komunikací je myšlena výměna a přenos informací o zkušenostech a rozvojových aktivitách mezi aktéry, a to prostřednictvím různých komunikačních médií. Nejčastějším motivačním nástrojem jsou soutěže. Už od 90. let je každoročně pořádána soutěž Vesnice roku². Cílem soutěže je, aby se občané obcí zapojili do společenského života na venkově.

Příkladem je škola obnovy venkova v obci Vísky (Širůček, 2022). Tento projekt vznikl v roce 1999 s cílem poskytovat zástupcům malých obcí vzdělávání v oblasti rozvoje venkova. Školení vedou kvalifikovaní pracovníci úřadu, vysokých škol i ministerstev. Škola obnovy venkova Vísky poskytuje poradenství v několika oblastech. Například v oblasti životního prostředí nebo v účetnictví. Dále se zabývá zpracováním nebo úpravou strategických dokumentů a podporuje zapojování podnikatelských subjektů do rozvoje venkova. Příkladem je přestavba nevyužívaného kravína na agroturistické centrum³, což vedlo ke zvýšení zaměstnanosti v obci Vísky (Širůček, 2022). Agroturistika je významná pro dosažení udržitelného rozvoje venkova.

posílení hospodářské stability a prosperity venkova. Dále motivovat občany žijící na venkově k dobrovolné aktivitě, napomáhat činnosti místních a regionálních sdružení. Účastnit se evropské spolupráce při obnově venkova a podporovat a realizovat Program obnovy venkova“ (SPOV ČR, 2022).

² Podrobněji byla soutěž Vesnice roku rozebrána v kapitole aktéři rozvoje venkova

³ Agroturistika je podle Ministerstva zemědělství (2017): „...forma venkovského cestovního ruchu, která je vedle bezprostředního využívání přírody a krajiny venkova charakteristická přímým vztahem k zemědělským pracím nebo usedlostem se zemědělskou funkcí.“ Provozují ji zemědělství podnikatelé. Jde hlavně o turistické nebo rekreační pobyty provozovaných na farmách a statcích.

6. Finanční nástroje

Nejvýznamnějším finančním nástrojem jsou dotace, které jsou poskytovány ze strany veřejné správy za účelem podpory určité činnosti nebo řešení problému daného území. Jsou to nenávratné, účelové, finanční prostředky. Příjemci vzniká závazek učinit to, na co byla dotace poskytnuta. Dotace mohou být poskytovány jak ze strany veřejné správy ostatním subjektům, tak v rámci samotné veřejné správy (Bínek, Svobodová, Holeček, 2009). Pro potřeby podpory rozvoje venkova jsou poskytovány evropské, národní a krajské dotace.

3 Koncept Smart city a Smart village

Pojem „smart“ začal být v poslední době často používán ve spojení s konceptem chytrá nebo-li inteligentní vesnice a město. Smart⁴ vychází z anglického jazyka, lze jej přeložit jako chytrý nebo inteligentní. Práce je zaměřena především na samotný koncept Smart village, proto bude jen krátce nastíněn koncept Smart city, jelikož oba koncepty jsou důležité v oblasti zlepšování kvality života a mají vést k udržitelnému rozvoji.

3.1 Smart city

Poprvé byl samotný koncept Smart city zaznamenán v roce 2007 jako součást evropského dokumentu, a to konkrétně ve Strategickém evropském technologickém plánu. Anglický název dokumentu je *European Strategic Energy Technology Plan (SET-Plan)* (European Commission, 2019), jeho snahou je zaměřovat se na otázky týkající se budoucnosti energií ale i samotného Smart city (Ministerstvo pro místní rozvoj, b. r.). V roce 2012 zahájilo svoji činnost zahrnující informační a komunikační technologie, Evropské inovační partnerství o chytrých městech a obcích, které se stalo základnou pro koncept Smart city (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2018). V českém prostředí lze považovat za první projekt Smart city aktivity města Písku realizované v roce 2015 (Svítek, Slavík, Zadina, 2015). Poté docházelo k prosazování projektu inteligentních měst i v dalších lokalitách, například v Hradci Králové. Zde koncept Smart city vznikl v roce 2017 (GIST, 2016). Byly přijaty tři dokumenty týkající se oblasti energetiky, dopravy a konektivity.

Koncept Smart city je považován za jednu z možností, jak zajistit udržitelný rozvoj města. Hlavním cílem je zlepšovat kvalitu života ve městech prostřednictvím zavádění moderních technologií. Nejčastěji je koncept uplatňován zejména v oblasti dopravy a energetiky, které lze efektivně řešit uplatněním moderních informačních a komunikačních technologií. Existují i další oblasti, kde lze koncept aplikovat, jako je odpadové hospodářství, vodohospodářství, bezpečnost nebo krizové řízení (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2022c).

Ministerstvo pro místní rozvoj (2015) uvádí definici inteligentního města pro potřeby metodiky konceptu inteligentních měst jako: „...*město, které holisticky řídí a integračně naplňuje svou dlouhodobou kvalitativně a číselně vyjádřenou strategii rozvoje, jíž kultivuje*

⁴ Podle zkratky Smart by stanovené cíle měly být konkrétní, měřitelné, dosažitelné, relevantní a termínované.

politické, společenské a prostorové prostředí města s cílem zvýšit kvalitu života, svou atraktivitu, a omezit negativní dopady na životní prostředí. Nasazením vhodných ICT technologií umožňuje svým občanům se do rozvoje města zapojit a uplatnit své nápady a náměty skrze komunitní programy či ekonomiku sdílení s cílem zlepšit komunikaci s městem a oživit veřejný prostor. Město tento proces přechodu na uvědomělou kulturu chování podporuje nasazením vhodných organizačních i technologických nástrojů 21. století, plošným, integrovaným a otevřeným způsobem s cílem zajistit interoperabilitu různých systémů a technologií a jejich synergického využití. Kvalitou života v konceptu SC se pak míní digitální, otevřené a kooperativní prostředí města, které je zdravé, čisté, bezpečné a pro občany ekonomicky zajímavé.“ Jak již bylo v definici řečeno, inteligentní město umožňuje do procesu tvorby strategie města zapojit veřejnost, a to prostřednictvím elektronických nástrojů, jakou jsou komunikační platformy a sociální sítě. Další příkladem, jak je možné chápat samotný pojem Smart city, uvádí Slavík (2017, s. 23), který definuje Smart city jako: „...koncept strategického řízení, který umožňuje využívat moderní technologie ve prospěch občanů a organizací tak, aby se ve městě či regionu příjemně žilo a úspěšně podnikalo.“

V podmínkách České republiky je podkladem konceptu Smart city Metodika konceptu inteligentních měst (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2015), na kterou navazuje Metodika financování Smart city projektů (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2017). Garantem tohoto konceptu je MMR. Metodika Konceptu inteligentních měst je klíčovým návodem, jak k samotnému konceptu přistupovat. Zároveň navrhuje doporučená opatření, které může realizátor programu využít pro svoji strategii. Za samotnou implementaci konceptu je zodpovědné vedení města nebo obce. Koncept mohou využít města a obce bez ohledu na to, jaké jsou jejich geografické, ekonomické, politické a sociodemografické rozměry (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2015). Navazující dokument nazývaný Metodika financování Smart city popisuje, jak zajišťovat financování chytrých projektů, což je předpokladem samotné realizace. Může se jednat o dotace, financování ze soukromých nebo cizích zdrojů. V praxi se jedná většinou o kombinaci uvedených zdrojů financování.

3. 1. 1 Základní charakteristiky a komponenty konceptu Smart city

Rámec inteligentního města je rozdělen do čtyř na sebe navazujících úrovní. Jak je zřejmé z tabulky č. 2, každá obsahuje čtyři hierarchicky uspořádané komponenty. Tento

rámec v celku stanovuje postup pro tvorbu inteligentního města. Je tvořen následujícími úrovněmi (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2018):

- organizace a plánování,
- komunitní život,
- infrastruktura,
- kvalita života a atraktivita města.

Organizace a plánování

Organizační úroveň je prvním krokem při tvorbě konceptu Smart city. Spočívá v organizaci jednotlivých složek města, dále slouží ke zpracování získaných dat a k jejich aplikaci v rozhodovacích procesech. V první úrovni by mělo dojít k vytvoření dokumentů, na základě politického rozhodnutí a dostupných strategických dokumentů a následně ke spolupráci s externími partnery. Řadí se sem následující komponenty (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2018):

- politický závazek – tvorba Smart city je založena na politickém rozhodnutí a na aktivní spoluúčasti občanů, soukromých a veřejných subjektů; rozhodnutím dojde ke stanovení vize a cílů, kterých chce město dosáhnout,
- organizaci a odpovědnost – vedení města poté pověří způsobilého pracovníka nebo část úřadu k výkonu agendy Smart city; zásadní pravomocí pracovníka je příprava samotné strategie a akčního plánu, což je další krok při tvorbě tohoto konceptu; cílem je aplikovat vizi ve všech agendách,
- strategii a akční plán – pro potřeby Smart city by město mělo vypracovat nový strategický dokument jen pro účely tohoto konceptu; dokument by měl vycházet z ostatních plánů a záměrů města,
- spolupráce a dlouhodobé partnerství – je důležité do samotné tvorby chytrého města zapojit také externí partnery, jako jsou například univerzity, které vnášejí do tvorby jejich znalosti a zkušenosti.

Komunitní život

Komunitní úroveň je založena na aplikaci komunikačních nástrojů mezi občanem a městem. Jedná se o druhý krok při tvorbě Smart city, který obsahuje (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2015):

- aktivaci a podporu – město má zájem podporovat občanské iniciativy a soukromý a veřejný sektor v oblastech týkající se Smart city; překážkou je, že může docházet k vzájemnému neporozumění při realizaci stanovených společných cílů mezi jednotlivými aktéry; to může představovat při realizaci konceptu Smart city závažnější problém než například nedostatek financí; město podporuje nástroje pro získávání nápadů a iniciativ ze strany občanů,
- vytváření komunity a prostor k seberozvoji – inteligentní město se zabývá tvorbou věrnostních programů, pořádání soutěží pro posílení udržitelného rozvoje a podporuje programy pro sociálně slabší či vyloučené občany,
- ekonomika sdílení – město vytváří různé formy sdílené ekonomiky, jakou jsou například sdílená kola nebo koloběžky; cílem je lidem za přijatelnou cenu umožnit naplnění jejich osobních potřeb,
- kultivace veřejného prostoru – město umožňuje občanům vyjádřit svůj názor k investičním záměrům města prostřednictvím mobilní nebo webové aplikace.

Infrastruktura

Tato úroveň se soustředí na zavádění informačních a komunikačních technologií. Obsahuje následující typy možných řešení při aplikaci (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2015):

- plošné řešení – v tomto případě se jedná se o celoplošnou regulaci v oblastech dopravy, energetiky či technologií; musí zde být zohledněny požadavky ze strany lidí a také dané lokality; příkladem takového řešení je energetická soběstačnost budov, ulic a dalších částí města,
- víceúčelové řešení – dalším předpokladem chytrého města je, že pomocí jedné investice do systému dojde k pokrytí několika potřeb; lze tedy nalézt jeden nástroj, který poskytne řešení pro více agend města; příkladem takového řešení je systém chytrého parkování, který shromažďuje statistická data o aktuálním stavu parkovacích míst; pomáhá optimalizovat jejich využívání tím, že informuje o obsazenosti a překročení doby parkování (Hudák, 2016). Systém chytrého parkování byl poprvé zaveden ve statutárním městě Liberec,
- integrované řešení – příkladem integrovaného řešení jsou tzv. otevřené systémy, které sjednocují systémy, a tím umožňují otevřenou komunikaci těchto systémů s kompetenčním centrem; velikost centrální jednotky je dána především velikostí

města; cílem centrálního parkoviště neboli kompetenčního centra je podle Ministerstva pro místní rozvoj (2015): „... *různorodé systémy spravovat, propojovat a publikovat buď surová, nebo předzpracovaná data ze systémů v rámci jedné datové platformy (tzv. open data)*⁵“;

- otevřené řešení – otevřené systémy formulují sjednocené komunikační protokoly, které umožňují komunikaci do centra; mělo by sloužit k tomu, aby město nebylo závislé pouze na jednom dodavateli.

Kvalita života a atraktivita města

Kvalita života a atraktivita města je výsledkem a cílem celého procesu inteligentních měst. Obsahuje následující části (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2015):

- město digitální, otevřené a kooperativní – Smart city se zaměřuje na efektivnější správu města; je zapotřebí průběžně sledovat a vyhodnocovat získaná data, které napomáhají určit, zda město směřuje ke konceptu Smart city,
- město zdravé a čisté – tato výsledná stránka řeší dopady samotného konceptu Smart city na kvalitu života ve městě a na životní prostředí, mezi kroky vedoucí ke zdravému a čistému městu patří výsadba většího množství zeleně, podpora nízkoemisní dopravy a další,
- město ekonomicky zajímavé – přiláká nové obyvatele, ale také podnikatelské subjekty; město realizuje motivační programy, jako je například podpora soukromníka či developera při výstavbě inteligentních domů,
- město se skvělou pověstí – posledním krokem je zaměřit se na budování pověsti města; město se zaměřuje na to, jak je vnímáno okolím, tedy turisty i místními obyvateli; takové město přiláká nové obyvatele a udrží si ty stávající.

⁵ Open data – jejich významem je, že pro veškeré odběratelé musí platit stejné podmínky při poskytování dat. Jedná se o data jejichž zpracování je financováno z veřejných financí a jsou tedy poskytována zcela zdarma (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2015).

Tabulka 2 – Čtyři úrovně Smart cities a příklady naplnění

VYŠŠÍ CELEK	Č.	KOMPONENTA	PŘÍKLADY PLNĚNÍ
A: Organizační	1	Politický závazek	Vize inteligentního města
	2	Organizace a odpovědnost	Útvar města a odpovědná osoba
	3	Strategie/Akční plán	Strategický a Akční plán pro naplnění vize
	4	Spolupráce a dlouhodobí partneři	Pracovní skupina (zápis z jednání)
B: Komunitní	1	Aktivace a podpora	Aplikace/web pro sběr nápadů a připomínek
	2	Vytváření komunity a prostoru k seberozvoji	Motivační a podpůrné programy pro občany
	3	Ekonomika sdílení	Koncept sdílení (bydlení, pracoviště, dopravních prostředků atd.)
	4	Kultivace veřejného prostoru	Vizualizace územního plánu, kategorizace uličních prostor
C: Infrastrukturní	1	Plošné řešení	Technologie a celoplošná regulace
	2	Víceúčelové řešení	Jedna investice/technologie pro více účelů, systémová synergie
	3	Integrované řešení	Jedna centrální správa (např. datové centrum)
	4	Otevřené řešení	Otevřená data
D: Výsledný	1	Město digitální, otevřené a kooperativní	Pestrost služeb a prostoru pro podnikání
	2	Město zdravé a čisté	Environmentální dopad na občana
	3	Město ekonomicky zajímavé	Finanční dopad na občana
	4	Brand se skvělou pověstí	Mediální obraz Smart city programů města

Zdroj: převzato (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2018, s. 6)

Jde o to, aby aplikace konceptu Smart city byla uchopitelná pro všechny. K tomu napomáhají grafická znázornění, která představuje tabulka č. 2. Koncept Smart city by měl pomoci každému městu a zajistit hospodářský růst a zlepšení kvality života. Celkově by mělo dojít ke zvýšení povědomí o dané lokalitě, přilákat nové podnikatelské subjekty a obyvatele pro svoji skvělou pověst, prostřednictvím zavádění různých nástrojů, které Metodika konceptu Smart city uvádí.

3.2 Smysl a účel konceptu Smart village

Tato kapitola přibližuje smysl a účel konceptu chytré neboli inteligentní vesnice. Smart village představuje nové oscilující evropské téma. Prozatím není nastaveno jednotné řešení pro chytré vesnice. Mnoho venkovských oblastí po celé Evropě již začalo tento koncept aplikovat po svém, často s podporou fondů EU. Chytrý v tomto pojetí znamená, že se využijí veškeré dostupné nástroje, znamená to zahrnout okolní krajinu, vytvářet výhodné dohody mezi venkovskými a městskými oblastmi a hledat další formy spolupráce, například se zemědělci nebo okolními obcemi. Podmínkou fungující inteligentní vesnice jsou rozvíjející se venkovské politiky. Tvůrci politik musejí vyvíjet nové přístupy, aby tento nový koncept mohl fungovat v každé vesnici (Skakelj, Mcglynn, 2018a).

Evropská komise zahájila 11. dubna 2017 plán „EU Action for Smart Villages“. Důležitou součástí je pracovní skupina, kterou zřídila Evropská síť pro rozvoj venkova, jejímž cílem je: „...podpořit národní diskusi k tématu Chytrý venkov a zlepšit podmínky pro implementaci tohoto principu ve venkovských oblastech“ (Ministerstvo zemědělství, b. r.). Podstatou pracovní skupiny je umožnit výměnu informací o inovativních způsobech mezi jednotlivými zeměmi.

V plánu „EU Action for Smart villages“ je uvedeno, že: „...potřebujeme víc než jen stavební kameny; potřebujeme strategické přístupy, které pomohou tvůrcům politik, zúčastněným stranám a předkladatelům projektů na místě dosahovat výsledků“ (Skakelj, Mcglynn, 2018a, s. 16). Život ve venkovské oblasti má svoje výhody, ale také nevýhody. Chytré vesnice lze chápat jako komunity, které projevují svoji iniciativu změnit něco k lepšímu a využívat nových možností, které se v dané lokalitě naskytnou. „...Chytré vesnice jsou o lidech. Jsou o venkovských občanech, kteří se ujímají iniciativy při hledání praktických řešení, jak náročných výzev, kterým čelí, tak vzrušujících nových příležitostí transformujících venkovské oblasti“ (Skakelj, Mcglynn, 2018a, s. 7). Cílem chytrých

vesnic je nalézt nejlepší způsob, jak zlepšit venkovské služby natolik, aby se staly udržitelnými pomocí ICT a projektů pořádanými občany venkovských komunit.

Není navrženo univerzální řešení pro koncept Smart village. Implementace konceptu chytrá vesnice se bude lišit v závislosti na prostorových a sociálních podmínkách každé země. Navržená strategie by měla vycházet z existujících územních strategií, potřeb obyvatelstva a potenciálu venkovské oblasti. Záměrem je nalézt takovou strategii, která překoná digitální nedostatky a zabrání vylidňování z venkovských oblastí. Digitálními nedostatky jsou myšleny služby a přístup k internetu, které jsou dostupnější v městských oblastech. Cílem chytré vesnice je poskytnout občanům venkovských oblastí služby a životní úroveň, kterou přinášejí městské oblasti, ale přitom zachovat vesnické komunity. Na základě těchto dvou hledisek, je možné strategie na národní úrovni rozdělit do dvou rozsáhlejších oblastí (Patkain, Sen, Mahmo, 2020):

- **strategie orientované na rozvoj a zlepšování kvality života obyvatel**
tyto strategie reagují na problém vylidňování venkova; s tímto problémem se potýká téměř většina zemí EU; další strategie se zaměřují na udržitelný systém poskytování služeb ve venkovských oblastech s cílem přilákat a udržet stávající obyvatelstvo a zvýšit tak kvalitu života na venkově; strategie by měla vycházet z potřeb a nedostatků, které ohrožují rozvoj venkov; zároveň by se venkovské oblasti měli zaměřit na příležitosti v rámci své lokality a inspirovat se strategiemi jiných zemí, které koncept Smart village zavedly,
- **strategie orientované na rozvoj informačních a komunikačních technologií**
venkovské oblasti jsou na tom z hlediska infrastruktury ICT daleko hůře než městské oblasti; pro budování venkovské komunity jsou technologie klíčové; záleží ale také na aktivním zapojení občanů a veřejné správy. „...*Investice do ICT mohou podpořit kvalitu života, vyšší životní úroveň, zajistit základní přístup k veřejným službám a infrastrukturu, lepší využití zdrojů, snížit dopad na životní prostředí a poskytnout nové příležitosti pro venkovské hodnotové řetězce, pokud jde o produkty a zlepšené a zdokonalené procesy*“ (Patkain, Sen, Mahmo, 2020, s. 404).

3. 2. 1 Model chytré vesnice

Model chytré vesnice umožňuje: „...*vytvořit synergii mezi některými technologickými úspěchy: precizní zemědělství, digitální platformy, sdílená ekonomika, oběhové*

hospodářství, venkovská turistika a sociální inovace ve venkovských službách“ (Patkain, Sen, Mahmo, 2020, s. 402).

Precizní zemědělství

Precizní zemědělství představuje moderní způsob hospodaření v rostlinné a živočišné výrobě. Cílem je dosáhnout kvalitnějších a udržitelných výsledků, které budou šetrné k životnímu prostředí prostřednictvím technologií, které umožňují snadnější získávání informací (Ministerstvo zemědělství, 2023a). Precizní zemědělství je založené na sběru dat o zemědělské půdě. Nejpoužívanějšími nástroji jsou například globální polohový systém, geografický informační systém nebo přímo odběr vzorku z půdy. Ministerstvo zemědělství (2023b) oznámilo, že v následujících letech bude investovat do nákupu technologií precizního zemědělství a podpoří zařízení, která budou šetrná k přírodě, například se může jednat o polní roboty nebo secí stroje.

Sdílená ekonomika

Pro tento pojem zatím neexistuje obecně uznávaná definice. Jedná se o ekonomický model, kdy dochází k pronájmu věci namísto jejího zakoupení, čímž se stává přístupnější a výhodnější pro většinu uživatelů. Celý model je založen na poptávce a nabídce, kdy si osoby prostřednictvím digitálních platform poskytují služby. Tím dochází k uspokojení potřeb obou subjektů. Nedochozí přitom ke změně vlastnických práv a ve většině případech jsou tyto věci poskytovány za účelem zisku. Nejpoužívanějším nástrojem ve sdílené ekonomice je aplikace určená pro mobilní zařízení, prostřednictvím které si osoba danou službu za poplatek pronajme (Úřad vlády, 2017b). Evropská komise (2016) uvádí, že pokud se sdílená ekonomika bude rozvíjet správným směrem může vést k podpoře zaměstnanosti, konkurenceschopnosti a růstu. Nejznámější a nepoužívanější formy sdílené ekonomiky jsou v oblasti dopravy a ubytování.

Oběhové hospodářství

V Evropské unii je ročně vyprodukováno přes 2,5 miliard tun odpadu. Největší podíl na produkci odpadu v EU má stavebnictví, těžba uhlí a kamene, výroba a také odpady vyprodukované domácnostmi (Evropský parlament, 2018). Evropská komise přijala nový akční plán oběhového hospodářství, který zahrnuje zejména návrhy na snížení odpadů (Evropská komise, 2020) v rámci Zelené dohody pro Evropu (Evropská rada, 2019).

Evropská unie se Zelenou dohodou zavazuje: „...k dosažení klimatické neutrality do roku 2050. Přijetím tohoto nařízení se EU a její členské státy zavázaly snížit do roku 2030 čisté emise skleníkových plynů v EU alespoň o 55 % ve srovnání s úrovněmi v roce 1990“ (Evropská rada, 2019). Cílem oběhového hospodářství je zmírnit dopady na životní prostředí chytrým zužitkováním zdrojů.

Sociální inovace ve službách pro venkov

Níže je popsáno šest klíčových oblastí, které mohou zlepšit služby poskytované na venkově. Tyto sociální a digitální inovace vytvářejí místní komunity, samotná obec či sdružení obcí, soukromý sektor nebo výzkumný ústav. Uvedené podněty mohou být prospěšné pro vytvoření konceptu inteligentních vesnic.

1. Centrum s více službami

Centralizování služeb soukromými a veřejnými poskytovateli může zhoršit kvalitu života na venkově. Důvodem mohou být vyšší náklady v přepočtu na jednoho obyvatele v porovnání s městy. Poskytované služby jsou zcela zásadní pro zajišťování blahobytu občanů, prostřednictvím kterých uspokojují své potřeby. Jde o nalezení efektivního způsobu, jak zajistit poskytování služeb ve venkovských oblastech. Záleží především na iniciativě a angažovanosti místních obyvatel. Účinným přístupem se v některých zemích ukazují být centra s více službami. Příkladem takového centra je obchod, který bude poskytovat řadu dalších služeb (Skakelj, Mcglynn, 2018b). Takový obchod by mohl mimo jiné představovat centrum pro setkávání místních obyvatel, zprostředkovávat stravovací centrum, balíkové služby a mnoho dalšího.

2. Zdraví a péče

Inteligentní vesnice se zaměřují na zlepšování v oblasti poskytování zdravotnických a pečovatelských služeb prostřednictvím komunitního přístupu a zaváděním technologií. Jednou z možností je elektronické zdravotnictví. Konkrétně jde například o možnost vzdáleného monitorování bez nutnosti fyzické návštěvy zdravotníka. Efektivním řešením je také upřednostňovat zaměstnávání místních občanů, čímž se ušetří čas a náklady na dojíždění. Tato řešení jsou mířena spíše na pečovatelské služby, kdy pečovatelé musí pravidelně navštěvovat klienty v jejich domovech (Skakelj, Mcglynn, 2018b).

3. Vzdělávání

Jedním z hlavních problémů venkova je odchod mladých lidí z venkovských oblastí s cílem získat lepší vzdělání. V případě, že se těmto lidem podaří dobře uplatnit na pracovním trhu ve větších městech, nemusejí se již na venkov vrátit. Inteligentní vesnice se nesnaží vyrovnat prestižním univerzitám, ale snahou je vylepšit formy vzdělávání, které technologie přinášejí. Začíná se čím dál více dostávat do povědomí dálková forma vzdělávání, kterou technologie umožňují, a zároveň přístup k potřebným studijním materiálům a kvalitním informacím. Tato forma by mohla vyhovovat například pracujícím osobám. Dálkově mohou probíhat i nejrůznější školení, kdy pracovník nemusí nikam dojíždět, a ušetří tak čas i peníze. Nové technologie mohou přispět k vytvoření nových forem vzdělávání a odborné přípravy, pokud tomu budou lidé ve venkovských oblastech otevření (Skakelja, Mcglynn, 2018b). Hlavní prioritou je vytvořit jednotný digitální trh, ve kterém bude zaručen: „...volný pohyb zboží, osob, služeb, kapitálu a dat a v němž budou moci občané a podniky bez problémů a spravedlivě využívat digitální technologie“ (Skakelja, Mcglynn, 2018b, s. 12). Evropská komise vydala dva politické dokumenty, které mají pomoci přispět k urychlení digitalizace EU. Prvním je Formování digitální budoucnosti Evropy (European Commission, 2020a), který představuje základní rámec digitální problematiky. Z tohoto dokumentu vychází druhý dokument, kterým je Digitální kompas 2030: Evropská cesta pro digitální desetiletí (European Commission, 2021b), který předkládá přehled nezbytných opatření k dosažení těchto cílů (European Commission, 2022):

- digitálně vzdělané obyvatelstvo a kvalifikovaní odborníci,
- dosažení udržitelné digitální infrastruktury,
- digitální transformace podniků,
- digitalizace veřejných služeb.

Evropská komise se tak zavázala tyto uvedené cíle splnit do roku 2030.

4. Mobilita

Problémy s mobilitou výrazně ovlivňují život na venkově, proto se chytrá vesnice zaměřuje na lepší využití zdrojů. Veřejná doprava v odlehlějších venkovských oblastech může být omezená nebo zcela chybí. V těchto oblastech nemusí mít poskytovatelé zájem provozovat některé služby z důvodu malého počtu obyvatel. Technologický pokrok může pomoci s lepším přístupem ke zboží a službám, které nejsou na venkově dostupné. Zároveň

ale může způsobit uzavření místních obchodů, které následkem lepší infrastruktury nejsou schopny konkurovat službám poskytovaným ve městech (Skakelja, Mcglynn, 2018b).

5. Energetika

Evropská rada přijala v únoru 2011 plán přechodu na nízkouhlíkové hospodářství v souvislosti s globální změnou klimatu a zároveň omezenými přírodními zdroji. Prioritou je: „...do roku 2050 snížit emise skleníkových plynů v EU o 80-95 % ve srovnání s úrovní z roku 1990“ (Evropská komise, 2011). Jedním z hlavních cílů Evropské komise je zajistit udržitelnější a cenově dostupnější energii. Po celé Evropě jsou realizovány projekty zaměřené na dosažení tohoto cíle.

6. Digitální ekosystém

Iniciativy venkovských komunit přispívají k jednotné evropské digitální ekonomice. Digitální propast brání udržitelnému rozvoji venkova. Proto je nutné zajistit širokopásmové sítě, obyvatelé musejí být digitálně gramotní a musí mít k dispozici digitální služby. Pokud budou tyto tři prvky splněny dojde k udržitelnému rozvoji venkova, což si chytré vesnice kladou na cíl. „...Zatímco 80 % domácností v EU má přístup k těmto rychlým širokopásmovým sítím, ve venkovských oblastech je to pouze 47 % domácností“ (Skakelja, Mcglynn, 2018b).

3. 2. 2 Příležitosti a hrozby chytrých vesnic

Níže uvedené oblasti chápou Skakelja a Mcglynn (2018a) jako hrozby, kterým chtějí inteligentní vesnice čelit, a jako příležitosti, kterými se chtějí zabývat:

Hrozby (výzvy)

- vyliďňování a demografické změny,
- hledání řešení pro snížení nákladů ve veřejných financích.

Příležitosti

- vytváření vazeb s malými městy,
- nízkouhlíkové hospodářství,
- podpora digitální transformace.

Vylidňování je považováno za hlavní příznak úpadku venkova. Trend odchodu mladých lidí z venkova je zaznamenán v celé EU, dochází k tomu z toho důvodu, že tyto oblasti nejsou schopny poskytnout ekonomické příležitosti na srovnatelné úrovni (Evropská unie, 2023). Na venkově žije přibližně 28 % obyvatel EU, zbylá část žije ve městech nebo na předměstích. Celosvětový trend očekává, že do roku 2050 dojde k úbytku obyvatel ve venkovských oblastech o 7,9 milionů (Skakelj, Mcglynn, 2018a). Tato hrozba pobízí k nalezení řešení, jak stěhování obyvatel do měst zastavit.

Tím, že je obyvatelstvo rozmístěno do mnoha malých sídel, se zvyšují náklady na poskytování venkovských služeb, než kdyby bylo koncentrováno ve větších. Nejvíce postiženými místy jsou horské oblasti, a to zejména na severu Finska, v centru Španělska a Portugalska. Služby, které jsou poskytovány na venkově, jsou jedny z prvních, co jsou vyřazeny z veřejných rozpočtů v době krize. Kvůli finanční krizi, která vznikla v roce 2008, byly škrtnuty veřejné rozpočty a sníženy sociální výdaje v mnoha zemích EU. Docházelo tak často k soustředění služeb ve větších městech, čímž se snižují veřejné náklady, ale prohlubuje se nerovnost mezi venkovem a městem.

Další bod není považován za hrozbu, ale spíše příležitost pro venkovské oblasti. Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj ukázala, že spolupráce venkovských oblastí s malými městy může přinést výhodné dohody pro obě strany. Podle analýzy OECD bylo zjištěno, že v téměř většině členských zemích, kde se venkovské oblasti nacházejí blízko města s více než 50 000 obyvateli, roste rychleji hrubý domácí produkt, produktivita a počet obyvatel (Skakelj, Mcglynn, 2018a). Malá a středně velká města jsou proto nesmírně důležitá pro hospodářský rozvoj venkovských regionů, i když navázání užších vazeb s sebou mohou nést i rizika. Příkladem je zavedení online nakupování, které by mohlo mít negativní vliv na místní podniky a služby.

Další bod lze považovat za příležitost, ale zároveň i hrozbu. EU usiluje o snižování emisí, proto byl stanoven cíl stát se do roku 2050 klimaticky neutrální. Nízkouhlíkové hospodářství vyžaduje výrazné změny a zapojení všech členských států (Zachová, Hosnedlová, 2019b). Venkovské oblasti mají podle OECD větší úspěšnost při přechodu na nízkouhlíkové hospodářství. Aktuálně je zaznamenáno 15 000 ekovesnic na šesti kontinentech. Vesnice v Evropě začaly zavádět různé programy na úsporu energie, výrobu obnovitelných zdrojů, udržitelnou dopravu a podporu bio-ekonomiky (Skakelj, Mcglynn, 2018a).

Digitální technologie mohou pomoci usnadnit život lidem žijících ve venkovských oblastech. Umožňují virtuální spojení s okolím a také přístup k elektronickým službám. Podle průzkumů trpí venkovské oblasti tzv. trojí digitální propastí. Tuto digitální propast tvoří tři prvky:

- širokopásmové připojení,
- dovednosti,
- nedostatečné využívání technologií.

Aby venkovské komunity začaly využívat svůj digitální potenciál, je nezbytné tyto oblasti určitým způsobem vzdělávat. Cílem chytrých vesnic je zvýšit jejich atraktivitu pomocí digitalizace.

3. 2. 3 Současné problémy venkova

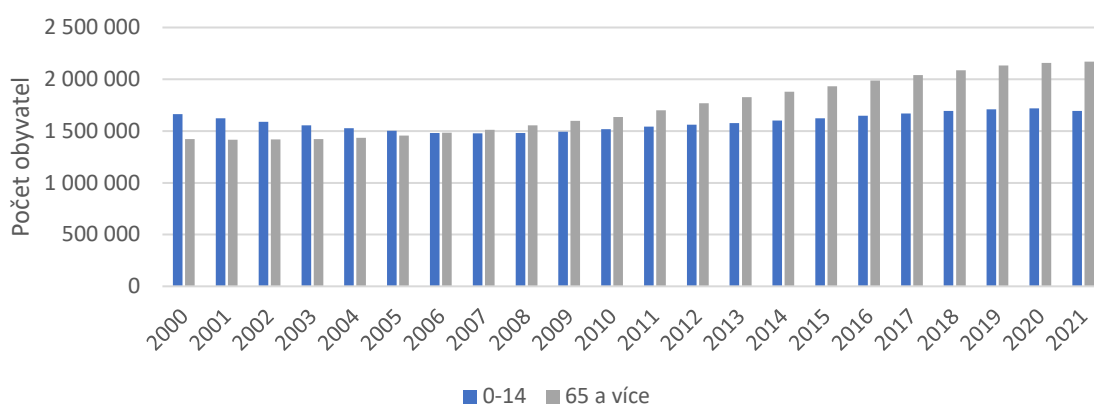
Identifikace konkrétních problémů je prvním krokem k navržení opatření ke zlepšení situace na venkově (Binek, Galvasová, Toušek, 2007). Níže uvedené problémy popisují základní důvody, které mají negativní vliv na rozvoj venkova.

Stárnutí a vylidňování obyvatelstva

- **Věková struktura obyvatel České republiky**

Zásadním problémem, který brání rozvoji venkova, je dlouhodobý nežádoucí trend, kdy lidé často odcházejí z venkovských oblastí do měst, a to zejména kvůli lepším pracovním příležitostem, dostupnějším a kvalitnějším službám, ale také kvůli vyššímu životnímu standardu (Sdružení místních samospráv České republiky, 2019). Dochází k vylidňování venkova i přes obecný růst populace. Zároveň dochází ke stárnutí populace. Tyto skutečnosti mají pak za následek zpomalení hospodářského rozvoje a nemožnost udržet základní služby, jako jsou školy, obchody nebo zdravotnická zařízení. V případě, že by se tento problém neřešil, mohlo by dojít k přetížení poskytovaných služeb ve větších městech, zejména ve zdravotnických zařízeních. Na druhé straně ve venkovských oblastech bude docházet k omezení lidských zdrojů z důvodu vysokého průměrného věku (Sdružení místních samospráv České republiky, 2019). Český statistický úřad (2014) uvádí, že: „...po celou druhou polovinu 21. století bude v České republice žít 2,5krát více seniorů než dětí. Tomu nezabrání ani masivnější migrace ani o něco vyšší úroveň plodnosti.“

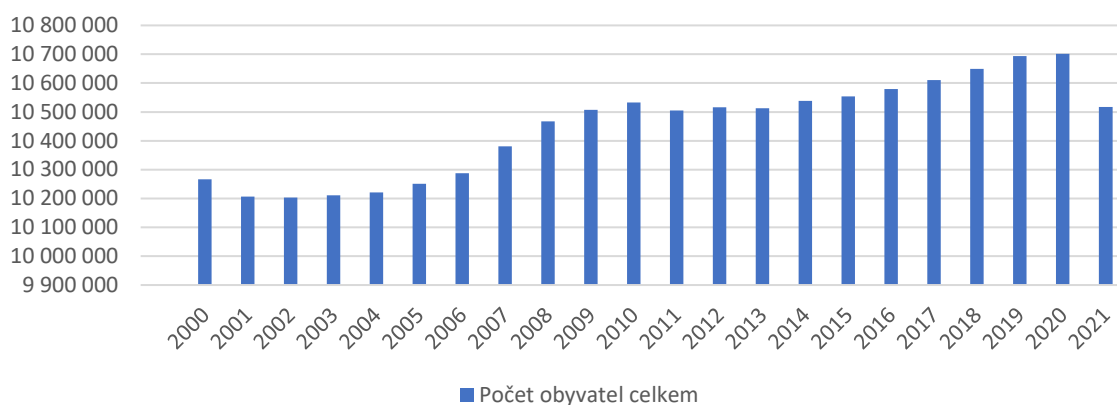
Z obrázku č. 1 je zřejmé, že se od roku 2007 začíná zvyšovat počet obyvatel ve věku 65 let oproti nově narozeným. Tento rostoucí trend se každým rokem neustále zvyšuje. V roce 2017 přesáhl počet stárnoucího obyvatelstva ve věku 65 let a více hranici dvou milionů. Český statistický úřad (2018) zpracovává odhad demografického vývoje ČR s horizontem do roku 2100. Podle projekce bude 30 % obyvatel tvořeno seniory ve věku 65 a více. Současné zastoupení seniorů se pohybuje kolem 19 %. Podle uvedené prognózy dojde ke snížení počtu ekonomicky aktivního obyvatelstva. „...Na počátku roku 2059 by mělo na 100 osob ve věku 20 až 64 let připadnout 99 osob ve věku 0 až 19 či 65 a více let“ (Český statistický úřad, 2018).

Obrázek 1 – Věkové složení obyvatelstva v ČR

Zdroj: převzato (Český statistický úřad, 2023)

Obrázek č. 2 zobrazuje skutečnost, že v roce 2021 měla Česká republika celkem 10 516 707 obyvatel. Podle projekce Českého statistického úřadu (2018) bude ještě několik let nadále růst počet obyvatel, a to zhruba do roku 2029. Poté by mělo dojít k opačnému trendu. Podle prognózy bude v roce 2101 celkem 10,527 milionu obyvatel. Celkový počet obyvatel České republiky by se podle prognózy výrazně měnit neměl.

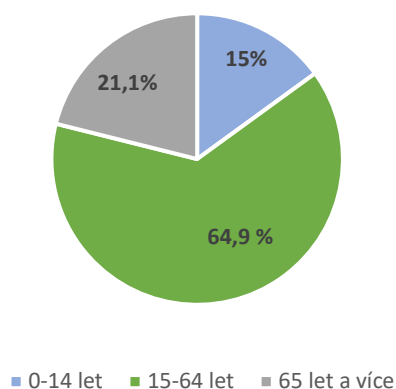
Obrázek 2 – Celkový počet obyvatel ČR v letech 2000–2021

Zdroj: převzato (Český statistický úřad., 2023)

- **Věková struktura obyvatel v EU**

Struktura populace napříč celou Evropskou unií se značně mění, protože dochází k nárůstu lidí v postproduktivním věku a snižuje se počet osob v produktivním věku. Tato skutečnost je dána zvyšující se nadějí na dožití a klesající porodností. Tyto dvě hlediska povedou k celkovému stárnutí populace a nižšímu podílu produktivního obyvatelstva. Důsledkem tohoto jevu bude vyvolán větší tlak na produktivní obyvatelstvo, a to kvůli potřebě zajistit určité, sociální služby pro stárnoucí obyvatelstvo. K 1.1. 2022 bylo v EU celkem zaznamenáno zhruba 446,7 milionu obyvatel (Eurostat, 2023).

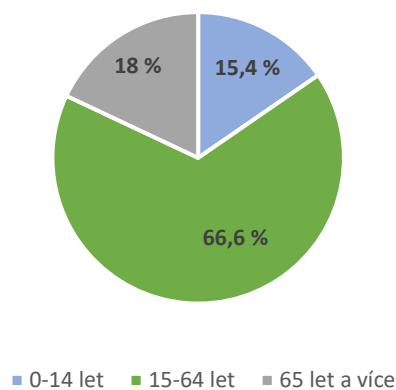
Obrázek č. 3 zobrazuje, že mladí lidé ve věku 0 až 14 let tvořili 15 %, lidé v produktivním věku od 15 do 64 let zaujímali celkem 63,9 % a lidé v postproduktivním věku, tedy 65 let a více, 21,1 % (Eurostat, 2023). Nejnižší podíl mladých lidí byl v roce 2022 zaznamenán v Itálii, Portugalsku a Maltě. Naopak nejvyšší podíl byl zaznamenán v Irsku, Švédsku a Francii. Co se týče lidí ve věku 65 let a více, nejvyšší podíl na celkové populaci měla Itálie, Portugalsko, Finsko, Řecko a Chorvatsko. Irsko a Lucembursko se naopak vyznačovalo nejnižšími podíly v rámci Evropské Unie.

Obrázek 3 – Věková struktura obyvatelstva EU v roce 2022

Zdroj: převzato (Eurostat, 2023)

Obrázek č. 4 potvrzuje, že během posledních 10 let došlo ke změně věkové struktury obyvatelstva v celé Evropské unii. V porovnání s rokem 2012 došlo k nárůstu osob v postproduktivním věku o 3,1 % a snížení produktivního obyvatelstva o 1,7 %.

Obrázek 4 – Věková struktura obyvatelstva EU v roce 2012

Zdroj: převzato (Eurostat, 2023)

Nedostatek pracovních míst

Dalším problémem je určitá izolovanost venkova a nedostatek pracovních míst. Lidé musejí dojíždět do vzdálených měst za pracovními příležitostmi, vzděláním nebo kvůli nedostatečné občanské vybavenosti. Zároveň nabídka pracovních příležitostí na venkově

do jisté míry zaostává oproti městským oblastem, následkem toho dochází k přesunu mladých obyvatel do větších měst a zhoršení ekonomické situace venkova.

V minulosti pracovalo v zemědělských družstvech více než polovina venkovského obyvatelstva. Nyní rozvoj zemědělské techniky zapříčinil snižování kapacity pracovních míst v těchto podnicích. Agrární sektor v současnosti zaměstnává kolem 5 % venkovského obyvatelstva. „...V roce 1990 bylo v zemědělství zaměstnáno téměř 540 tisíc pracovníků, zatímco dnes je to jen 100 tisíc lidí“ (Zachová, Hosnedlová, 2019a). Dalším důvodem je, že zemědělské podniky nejsou v moderním světě dostatečně atraktivním zaměstnavatelem kvůli náročnosti práce a nízkým platům. To je další důvod, proč lidé hledají práci ve větších městech, buď nemají o práci v tomto sektoru zájem nebo naopak není dostačující kapacita pro nové zaměstnance.

Občanská vybavenost

Občanská vybavenost bývá často v menších obcích nedostačující. V případě, že mají obyvatelé ve venkovských oblastech problémy s uspokojováním základních denních potřeb, jsou nuceni dojíždět do měst za lepší vybaveností. Za základní občanskou vybavenost lze považovat zejména školní zařízení, lékařské ordinace a lékárny, sociální služby nebo poštu. Venkov tak přichází o finanční příjem a je závislý na podpoře v podobě dotací, které umožňují zajistit základní potřeby (Zachová, Hosnedlová, 2019a).

Stárnutí obyvatelstva a vyliďňování venkova jsou dva zásadní problémy, které trápí většinu zemí EU včetně České republiky. Z uvedených obrázků č. 3 a č. 4 je zřejmé, že věková struktura obyvatel se v posledních letech začala měnit. V celé Evropské unii se zvyšuje počet obyvatel v postproduktivním věku a snižuje se počet nově narozených. Lidé v produktivním věku se přesouvají za lepšími podmínkami do větších měst, což způsobuje, že na venkově zůstávají lidé ve věku 65 a více let, kteří nejsou schopni aktivně přispět k hospodářskému rozvoji a udržení základních služeb venkova.

4 Metodika

Cílem práce je posoudit, zda je chytrý venkov v České republice realitou, blízkou či vzdálenou budoucností nebo nereálnou vizí při naplňování politiky regionální soudržnosti.

V návaznosti na cíl práce jsou stanoveny dvě základní výzkumné otázky:

A. *„Vyskytují se v České republice obdobné problémy jako v zahraničí, lze tedy koncept Smart village využít u nás?“*

Pokud bude otázka A zodpovězena kladně, pak bude hledána odpověď na otázku:

B. *„V jakých oblastech je vhodné koncept Smart village využít v České republice?“*

Pro dosažení cíle bude použita výzkumná metoda desk research a řízené rozhovory. Dále bude použita analýza, komparace, ale také indukce, dedukce a syntéza. **Metoda desk research** je přístup, který se zaměřuje na zpracování existujících informací a dat, která byla původně použita pro jiný účel. Pro tento výzkum se používají články a publikace, které jsou vydávány Evropskou komisí a organizací ENRD. Dále je čerpáno ze strategických dokumentů obcí a internetových stránek jednotlivých projektů. Podstatou metody je porozumět dané problematice prostřednictvím analýzy shromážděných dat. Metoda desk research je nepostradatelným prvním krokem při výzkumném procesu, jelikož poskytuje základní znalosti o dané problematice a pomáhá porozumět tématu. Tato metoda bude aplikována především na zahraniční zkušenosti, jelikož samostatná strategie konceptu Smart village v podmínkách České republiky zatím nebyla vytvořena. Analýza se zaměří na přístupy ke konceptu Smart village a jejich míru úspěšnosti.

Následovat bude kvalitativní metoda **řízeného rozhovoru** neboli strukturovaného rozhovoru. Tato varianta rozhovoru vyžaduje předem připravené objektivní otázky na dané téma, na které dotazovaní odpovídají. *„...Tento typ rozhovoru se používá, když je nutné minimalizovat variaci otázek kladených dotazovanému. Redukuje se tak pravděpodobnost, že se data získaná v jednotlivých rozhovorech budou výrazně strukturně lišit“* (Hendl, 2005, s. 173). Metoda řízeného rozhovoru představuje techniku sběru dat s cílem získat od dotazovaných jejich postoje, názory nebo zkušenosti na dané téma. Rozhovor probíhá většinou individuálně, ale může být realizován i ve skupinách. Otázky mohou být upraveny na základě reakcí a odpovědí dotazovaného. Po předchozí domluvě s dotazovaným může být rozhovor zaznamenán ve formě audionahrávky, v opačném případě je rozhovor zapisován. Průběh rozhovoru by měl být přizpůsoben dotazovanému. Na začátku rozhovoru je nutné představit cíl výzkumu a budovat určitý vztah mezi tazatelem a dotazovaným, tedy ptát se na neformální otázky, které se netýkají výzkumu. Poté je vhodné začít s dotazováním

na připravené otázky. Po získání dostatečného vzorku informací následuje poděkování a rozloučení s dotazovaným. Metoda řízeného rozhovoru bude použita pro získání informací a zkušeností s danou problematikou v České republice.

Na základě použitých kvalitativních metod a získaných poznatků bude vytvořen návrh šablony strategie konceptu Smart village pro podmínky České republiky.

5 Přístupy vybraných zemí k chytrému venkovu

Následující kapitola představuje čtyři významné přístupy k chytrému venkovu. Každá země vytvořila strategii na základě analýzy místních oblastí. Uvedené strategie se zaměřují na vylidňování a stárnoucí populaci (Itálie), digitální transformaci (Finsko, Německo) a vytváření vazeb mezi městy a venkovem (Francie).

5.1 Strategie pro vnitrozemské oblasti v Itálii

Tato strategie patří mezi nejkompexnější strategie pro řešení problémů vylidňování a omezeného přístupu ke službám v celé Evropě. Strategie je založena na místních zkušenostech s rozvojem.

Pro vnitrozemské oblasti Itálie je charakteristická větší vzdálenost od hlavních měst, postupné vylidňování a stárnoucí populace. Vnitrozemské oblasti tvoří 60 % celého území Itálie (Evropská unie, 2018). I přesto jsou vnitrozemské oblasti důležitým zdrojem enviromentálních zdrojů.

Místní strategie je rozdělena na dvě části. V první řadě podporuje inovace zlepšení místních služeb, aby nedocházelo k rozsáhlému vylidňování a lidé nebyli znevýhodněni z důvodu větší vzdálenosti od kvalitnější občanské vybavenosti ve větších městech. Druhou fází je podpořit hospodářský rozvoj v těchto oblastech. Místní strategie vyžaduje zapojení veřejnosti. Na počátku je představen návrh strategie všem zainteresovaným stranám, následně je vytvořena předběžná strategie, kterou musejí schválit aktéři na všech úrovních (ENRD, 2018a). Na financování místní strategie se podílí většina evropských strukturálních a investičních fondů.

Itálie vytvořila pro programové období 2014–2020 Národní strategii pro vnitrozemské oblasti, která se zaměřuje především na oblasti, kde je problém s vylidňováním výraznější. Italská strategie má za cíl (Evropská unie, 2018):

- hospodářskou a sociální obnovu země,
- tvorbu pracovních příležitostí,
- sociální začleňování,
- zvrácení poklesu počtu obyvatel.

Tento strategický přístup je založen na čtyřech inovacích, jejichž cílem je zlepšovat procesy v těchto oblastech. Patří mezi ně (ENRD, 2018a):

- zlepšení poskytování základních služeb – těmito službami jsou myšleny základní a střední školy, zdravotní péče nebo doprava,
- potřeba realizovat strategie v rámci víceúrovňového rámce – důležitou roli zde mají místní obyvatelé, kteří mohou přispět ke zlepšení nejvíce, protože nejlépe vědí, co je potřeba zlepšit; pro zlepšení základních služeb, je proto nezbytná spolupráce národní, regionální a místní úrovně,
- financování z více fondů – projekty v oblasti místního rozvoje jsou financovány z evropských fondů (ESF, EZFRV, EFRR) ve spojení s národními fondy,
- místní participace – strategii pro místní rozvoj zpracovává skupina starostů, podmínkou je spolupráce mezi zapojenými vesnicemi, kteří strategii navrhnou a následně řídí.

Zhodnocení místní strategie

Celkem bylo vybráno 71 pilotních obcí u kterých byl zaznamenán pokles populace. S tímto projektem se začalo v roce 2017. Úspěšně byla strategie schválena pro 11 malých oblastí, které mají dohromady necelých 29 000 obyvatel (Evropská unie, 2018). Celkový objem finančních prostředků pro tyto oblasti představoval zhruba 191 milionů EUR, z toho 41 milionů EUR bylo financováno z národních fondů. V přepočtu na každou oblast připadlo přibližně 17,4 milionů EUR pro financování místní strategie (ENRD, 2018a).

5. 2 Chytrý venkov ve Finsku

Finská vláda se začala více soustředit na proces digitalizace. Na základě toho byla vypracována studie „Chytrý venkov“ s cílem zjistit, jaké hrozby se dotýkají venkovských oblastí, a naopak nalézt příležitosti, které digitalizace nabízí (ENRD, 2018d).

Ve Finsku je situace venkovských oblastí taková, že u těch, které se nacházejí blízko měst, je zaznamenán populační růst, a naopak v řídko osídlených oblastech populace stárne a zároveň dochází k vyliďňování. Často v těchto oblastech dochází k uzavírání obchodů a škol. Tyto okolnosti iniciovaly finskou vládu k vytvoření řešení prostřednictvím digitalizace, která může usnadnit život lidem na venkově, a zvrátit tak demografické změny (Evropská unie, 2018). Dalším přínosem digitalizace může být snížení nákladů a usnadnění přístupu ke službám.

Tato studie měla k dispozici celkový rozpočet v hodnotě 250 000 EUR. Výsledkem studie bylo deset navržených doporučení, jak se k dané problematice postavit. Odpovědnost

za tuto studii nese Ministerstvo dopravy a komunikací (ENRD, 2018d). Zúčastnila se i další ministerstva:

- Ministerstvo zemědělství a lesnictví,
- Ministerstvo hospodářství a zaměstnanosti,
- Ministerstvo sociálních věcí,
- Ministerstvo životního prostředí.

Hodnocení studie Chytrý venkov

Na základě studie bylo potvrzeno, že obyvatelé venkovských oblastí včetně podniků jsou připraveni a mají zájem o digitalizaci (Evropská unie, 2018). Najdou se samozřejmě tací, kteří přínos v digitálních službách nenachází, proto je nezbytné občany s těmito inovacemi seznámit, aby viděli jejich výhody. Inovativní řešení musí vycházet z místních potřeb a znalostí. Na období 2014–2020 bylo v rámci programu rozvoje venkova Finska vymezeno na obnovu venkovských oblastí celkem 80 milionů EUR (ENRD, 2018d).

Výsledky studie se ukázaly být přínosné, například pro přizpůsobení programu rozvoje venkova, a staly se inspirací pro další země. Mezi konkrétní dopady studie patří: „...*usnesení vlády o podpoře digitalizace venkova, Strategie digitální infrastruktury nebo soutěž Nejchytřejší vesnice 2020*“ (ENRD, 2018d). Tato studie poskytla náměty na další výzkum v oblasti rozvoje venkova.

5. 3 Digitální obec v Německu

Strategie testovaná ve venkovských oblastech Německa je zaměřená na digitalizaci služeb ve třech vybraných oblastech, konkrétně šlo o sdružení obcí Göllheim, Eisenberg a Betzdorf-Gebhardshain. Samotný projekt byl plánován na období 2015–2019 ze strany Ministerstva vnitra a sportu společně s Institutem pro experimentální softwarové inženýrství (Institut for Experimental Software Engineering) (Evropská unie, 2018). Účelem Digitální obce je vyvíjet digitální platformu, která usnadní život lidem na venkově. Snahou projektu je identifikovat řešení pro obyvatele žijící v řídko osídlených oblastech. Celkově bylo do projektu zapojeno 33 obcí a byl na něj vyhrazen rozpočet ve výši 4,5 milionů EUR (ENRD, 2018c).

Tato iniciativa vznikla na základě hrozeb, které německé vesnice pocítují. Zejména rostoucí trend stárnutí obyvatelstva a vylidňování venkovských oblastí. Záměrem projektu

je vytvořit atraktivní vesnice pro život, aby mladí lidé neodcházeli za vyšším životním standardem do větších měst.

Proces implementace začíná projednáváním návrhů řešení pro danou oblast s místním obyvatelstvem a všemi zainteresovanými stranami (například místní správa a podniky). Na základě dohody mezi stranami následuje vývoj prototypů, kdy výsledkem jsou aplikace nebo digitální webová služba (Evropská unie, 2018). Jedním z řešení je poskytování místních produktů a služeb prostřednictvím online tržiště.⁶ Lidé si mohou objednané zboží vyzvednout v samoobslužném terminálu nebo jim může nakoupené zboží dovézt dobrovolník, který tím získá virtuální měnu, za kterou může nakoupit jinde.

Druhou oblastí, na kterou byl kladen důraz, je komunikace. Byl zřízen portál místních zpráv pro zajištění informovanosti o místním dění. Následně došlo k vývoji této platformy a v roce 2018 byl spuštěn komplexnější zpravodajský systém, který má sloužit komunitě (ENRD, 2018c).

V projektu Digitální obce bylo stanoveno několik klíčových cílů, na základě kterých byla navržena konkrétní řešení (Evropská unie, 2018):

- tvorba přidané hodnoty,
- tvorba řešení s nízkými náklady,
- vzájemná spolupráce zúčastněných stran,
- implementovaná řešení by měla být udržitelná.

Úspěchy Digitální obce

Projekt v Německu ukázal, že prostřednictvím digitalizace je možné usnadnit život na venkově. Po třech měsících od spuštění aplikace bylo možné nakoupit přes online tržiště od více než 45 dodavatelů s nabídkou více než 1200 produktů. Do aplikace se registrovalo přes 700 obyvatel, kteří zakoupili přes 800 položek. Dobrovolných dodávek využilo přes 200 dobrovolníků (ENRD, 2018c). Z uvedených dat lze říci, že potenciál digitálních služeb je vysoký.

⁶ Online tržiště – v rámci této platformy mohou místní podniky nabízet svoji produkci. Tuto možnost využívají pekárny, eko farmy, obchody s potravinami, ale i lékárny, knihovny a další.

5. 4 Reciproční smlouvy ve Francii

Strategie použitá ve Francii je zaměřena na překonání propasti mezi venkovskými oblastmi a městy, a to zejména ve směrech jako je: „...ochrana životního prostředí, energetická transformace, ekonomický růst, kvalita služeb a administrativní organizace“ (ENRD, 2018b, s.1). Francouzská vláda zahájila pilotní program, jehož účelem je podpořit spolupráci mezi těmito oblastmi. Tento projekt se nazývá „reciproční smlouvy mezi městy a venkovem“, který by měl prostřednictvím spolupráce oběma stranám poskytnout určité výhody. Reciproční smlouvy představují novou inovaci, která může zajistit lepší podmínky a podpořit udržitelný rozvoj.

Spolupráce vzniká na základě setkávání obyvatel z městských a venkovských oblastí s představiteli místní samosprávy (Evropská unie, 2018). Uvedení aktéři se podílejí na vyjednávání a realizaci aktiv, které jsou předmětem společného zájmu.

První partnerství vznikla v roce 2016. Smlouvu podepsalo francouzské město „Brest“ s venkovskou oblastí zvanou „Pays du Centre Ouest Bretagne“. Přístavní město Brest má přibližně 207 tisíc obyvatel a prosperuje v oblasti výzkumu. Je významným poskytovatelem služeb, což je zcela zásadní pro venkovské oblasti. Venkovská oblast „Pays du Centre Ouest Bretagne“ má méně než polovinu obyvatel. Zároveň zde byl zaznamenán výrazný pokles obyvatelstva v produktivním věku z důvodu agropotravinářské krize (ENRD, 2018b). Tyto dvě oblasti se domluvily na vzájemné spolupráci a v současnosti podporují inovace ve stanovených směrech, kterými jsou (Evropská unie, 2018):

- ekonomický rozvoj,
- sociální začleňování,
- zdravotnictví,
- kultura a poskytování služeb,
- životní prostředí,
- energetika.

Obě oblasti mají zájem dosáhnout svých odlišných cílů. Město Brest se dlouhodobě soustředí na obnovu své konkurenceschopnosti, zatímco pro venkovskou oblast je hlavní prioritou poskytovat kvalitní zdravotní péči, což byl zcela zásadní problém, který vedl k navázání spolupráce. Druhým cílem venkovské oblasti je snaha prosadit se na trzích s dřevozpracujícím průmyslem.

Úspěchy recipročních smluv

Projekt byl úspěšný hned v několika oblastech. Na společně realizované záměry realizované v rámci reciproční smlouvy byl poskytnut grant ve výši 2 milionů EUR na období 2015–2020 (Evropská unie, 2018). Zcela zásadní změny byly viditelné hned po roce od podpisu smlouvy mezi městem a venkovskou oblastí. Hlavní prioritou bylo zdravotnictví, které začalo být přístupnější pro venkovské oblasti Pays Centre Ouest Bretagne. Příkladem navázané spolupráce je mobilní magnetická rezonance nebo bezplatné přednášky pořádané lékaři, kteří mají zájem předat obyvatelům podstatné informace v mnoha směrech, zejména jak předcházet či rozpoznat určité nemoci.

Příkladem dalšího společného projektu je „Local Wood Hub“, který vedl ke spojení všech dřevařských podniků v oblasti Pays Centre Ouest Bretagne. Cílem bylo efektivnější využití lesních zdrojů. Venkovská oblast zásobuje biomasou elektrárnu umístěnou v Brestu, což vede ke snížení oxidu uhličitého ve městě (ENRD, 2018b). Opět z tohoto kroku těží obě strany.

6 Projekty digitálních a sociálních inovací pro venkov

V této kapitole je představeno několik projektů v rámci konceptu Smart village realizovaných v zahraničí. V tabulce č. 3 jsou uvedeny projekty zaměřené na digitální a sociální inovace realizované ve službách na venkově. Projekty jsou rozděleny do šesti typů inovací, se kterými je možné se v zahraničních oblastech setkat.

Tabulka 3 – Přehled zahraničních projektů a jejich financování (v EUR)

ZEMĚ	NÁZEV PROJEKTU	EZFRV	SOUKROMÉ ZDROJE	JINÉ
Centrum s více službami				
Belgie	Vesnické centrum Beveren aan de Ijzer	13 000	7 000	-
Španělsko	Síť venkovských sdílených pracovních prostorů	31 542	-	35 568
Mobilita				
Francie	Systém sdílených jízd	-	-	15 214
Španělsko	Poskytování služeb v řídce osídlených oblastech	-	3 000	-
Zdraví a péče				
Švédsko	Zlepšení domácí péče pomocí technologií	-	-	179 971
Finsko	Projekt Bezpečí domova	122 072	-	168 576
Energie				
Skotsko	Obnova vodní elektrárny	-	-	946 000
Španělsko	Lesní energie a změna klimatu	201 748	-	267 433
Vzdělávání				
Rakousko	Vzdělávání farmářů na internetu	196 250	-	49 063
Francie	Webová škola pro digitální přechod	30 932	-	30 932
Digitalizace				
Portugalsko	Chytrá horská vesnice	-	300 000	-

Zdroj: převzato (Skakelja, Mcglynn, 2018b)

U každého projektu je uvedena výše příspěvku, která byla poskytnuta z EZFRV, vlastních zdrojů nebo výše dalších příspěvků (národní/regionální příspěvky a příspěvky dalších organizací konkrétních zemí). Následuje krátké seznámení s každým uvedeným projektem včetně problému, který venkovská oblast řešila, a jak se k němu postavila.

6.1 Centrum s více službami

Vesnické centrum Beveren aan de Ijzer

V rámci tohoto projektu bylo vybudováno sociální centrum, které má za účel ulehčit život lidem v odlehlé oblasti Westhoek ve Flandrech. Hlavním iniciátorem byla místní skupina obyvatel, ta reagovala na dříve zjištěné problémy, se kterými se mnoho lidí ve venkovských oblastech často setkává. Záměrem celého konceptu byly následující cíle (Skakelja, Mcglynn, 2018b):

- vyřešit špatnou veřejnou dopravu,
- zajistit základní služby,
- vytvořit komunitní centrum,
- vytvořit ekonomicky udržitelné centrum v Belgii.

Výsledkem projektu bylo vystavění všestranného společenského centra. To vyřešilo problém s mobilitou prostřednictvím služeb typu sdílení aut nebo rozvoz potravin (European Commission, 2018). Obyvatelé zde najdou také obchod se smíšeným zbožím od více než dvaceti dodavatelů potravin, dále jsou součástí balíkové služby, svoz skla nebo údržbářské služby. Toto centrum se stalo komunitním prostorem podporujícím sousedskou soudržnost a vzájemné vztahy (Skakelja, Mcglynn, 2018b). Zároveň se v uvedené vesnici nachází organizace se zdravotně postiženými, kde mnoho z nich našlo prostřednictvím centra zaměstnání.

Počáteční náklady na stavbu byly pokryty z příspěvků EU. Fixní náklady na provoz centra byly hrazeny z procenta tržeb za služby poskytované centrem.

Síť venkovských sdílených pracovních prostorů v Katalánsku

Tento projekt se zaměřil na problém s odlivem mozků⁷ v oblastech jako je Katalánsko ve Španělsku. Hlavním záměrem tohoto projektu bylo podpořit podnikání v těchto

⁷ Odliv mozků – úbytek či odchod kvalifikovaných lidí z dané oblasti.

oblastech a přispět k jejich revitalizaci (Skakelja, McGlynn, 2018b). Obnova či revitalizace zlepšuje kvalitu života místních obyvatel, zvyšuje atraktivitu venkova, může přilákat nové podnikatele, a vytvořit tak nová pracovní místa. Tato iniciativa znamenala vytvoření společných pracovních prostor neboli co-workingových prostor pro podnikatele ve venkovských oblastech, kde si mohou vyměňovat svoje zkušenosti a nápady pro rozvoj svého podnikání. Účelem co-workingových prostor je spolupráce mezi členy a budování místní komunity (Capdevila, 2018). Prostory byly navrženy tak, aby co nejvíce usnadnily a zpříjemnily spolupráci podnikatelům. V období 2014–2017 se stal projekt inspirací pro vytvoření dalších 14–ti komunitních prostor na podporu podnikatelů v okolních oblastech.

Na uskutečnění projektu se podílely místní orgány, podnikatelé, neziskové organizace a další partneři. Počáteční finance na vybudování poskytly místní orgány společně s příspěvkem z EZFRV.

6.2 Mobilita

Systém sdílených jízd

Systém sdílených jízd ve Francii se zaměřil na problém s mobilitou na venkově, která je buď pro spoustu obyvatel velmi omezená nebo není k dispozici žádná. Lidé jsou bez vlastního dopravního prostředku bezmocní. Proto byl zaveden systém bezplatné sdílené jízdy na krátké vzdálenosti. Systém je realizován prostřednictvím aplikace, která umožní najít nejbližší místo pro vyzvednutí v rámci spolujízdy (European association of mountain areas, 2018). Uživatelé jsou především osoby, které nejsou držiteli řidičské oprávnění a osoby bez vlastního vozidla. Celý systém spolujízdy stojí na principu solidarity a důvěry. K jeho funkčnosti jsou potřeba lidé, kteří se chtějí do procesu zapojit a lidé, kteří jsou ochotni jej využívat. Jak řidiči, tak uživatelé musejí být před využíváním a poskytováním služby registrováni v systému.

Náklady na provoz tohoto systému jsou řešeny členským poplatkem, který hradí každá obec sama jednou ročně. Obce s 10 000 až 25 000 obyvateli zaplatí zhruba 3 000 EUR za rok (Skakelja, McGlynn, 2018b). Do programu se od zavedení v roce 2015 přihlásilo více než 1 500 obcí. Iniciátorem systému spolujízdy byly jednotky MAS.

Poskytování služeb v řídko osídlených oblastech ve Španělsku

Venkovské oblasti ve Španělsku se potýkají s problémem vyliďňování, zůstávají zde lidé ve věku 70–90 let. Mimo to se vesnice nacházející se v okolí města Soria potýkaly

s nedostatečným a místy i problémovým zásobováním. S řešením přišla organizace s názvem „La Exclusiva“, která začala aktivně provozovat dodávky potravin rodinám zcela zdarma (Český rozhlas, 2018). Organizace si klade za cíl zvýšit atraktivitu venkovských oblastí a zkvalitnit život starším osobám. Obyvatelé mají několik možností, jak si dodávky objednat:

- prostřednictvím e-mailu,
- aplikací WhatsApp,
- telefonicky,
- osobně na místě (při doručení objednávky, rovnou zadají novou).

Organizace založila úspěšný koncept, který umožnil rozšířit nabídku služeb, „...*například elektronické a mediální služby, drogerii, knihovnu, prádelnu a čistírnu, instalatérství, zahradnictví, kontrolu účtů za elektřinu, catering nebo prodej bio produktů a nábytku*“ (Skakelja, Mcglynn, 2018b). Tato sociální iniciativa zlepšuje jednak místní ekonomickou situaci, posiluje komunitní soudržnost a usnadňuje lidem přístup ke službám, které se tímto způsobem stávají dostupnějšími. Tato iniciativa je financována ze soukromých zdrojů včetně poskytnutých dotací. Organizace funguje od roku 2013 až do současnosti.

6.3 Zdraví a péče

Zlepšení domácí péče pomocí technologií ve Švédsku

Projekt realizovaný v oblasti Västernorrlandu ve Švédsku v období 2015 až 2018 přináší velmi inovativní přístup v oblasti poskytování veřejných služeb. Projekt byl uskutečněn v sedmi obcích. Zaměřil se na zlepšování veřejných služeb seniorům žijícím v řídko osídlených oblastech, kde je přístup ke službám značně omezený. Jde o přístup on-line zdravotnictví. Snahou této inovace je zpřístupnit poskytování zdravotnické péče seniorů z pohodlí jejich domova (Tsimakuridze, 2021).

Technologie přinesla řadu nových možností v oblasti poskytování služeb. Hlavními inovacemi v projektu byl vývoj tzv. elektronického zámku, který umožňuje přístup pečovateli do domácnosti prostřednictvím aplikace. Dalším pokrokem byla instalace kamerových systémů v domácnostech. Pečovatelé tak mohou sledovat zdravotní stav seniorů na dálku a mít vše pod neustálou kontrolou. Ke kamerám mají přístup pouze pečovatelé v přesně stanovených časech, aby bylo zachováno soukromí klientů. Poslední

inovací je poskytování péče na dálku, kdy se spojí pečovatel s příjemcem na dálku, určitá péče může být poskytnuta bez přímého kontaktu (Skakelja, Mcglynn, 2018b).

Ukázalo se, že nový přístup k poskytování veřejných služeb v oblasti péče o seniory má zásadní přínosy jak pro samotné příjemce služeb, tak pro pečovatele neboli poskytovatele péče. Poskytovatelé mají usnadněný přístup do domácnosti, když je zapotřebí osobního kontaktu. Konzultace na dálku šetří pečovateli čas, ale i cestovní náklady. Vzniklá časová úspora umožňuje poskytovat péči více klientům.

Projekt „Bezpečí domova“ ve **Finsku** měl stejný cíl jako ve Švédsku, tedy zaměřit se na vytvoření systému vzájemné spolupráce zajišťujícího bezpečnost starším obyvatelům žijících ve venkovských oblastech. Vizí bylo zajistit jim větší nezávislost a pohodlí v jejich domácnostech.

6.4 Energie

Obnova vodní elektrárny

Obnova vodní elektrárny byla iniciativou realizovanou prostřednictvím společnosti Braemar Community Limited, která má na starost rozvoj komunity Braemar ve Skotsku (Braemar community limited, b. r.). Cílem projektu bylo generovat obnovitelnou energii, která zajistí udržitelný zdroj elektrické energie a určitý příjem pro další rozvoj komunity. Projekt byl financován prostřednictvím metody crowdfunding⁸(Skakelja, Mcglynn, 2018b). Obnova vodní elektrárny přinesla mnoho výhod:

- snižuje závislost na fosilních palivech,
- přispívá k ochraně životního prostředí,
- generuje dodatečný zisk, který může komunita využít na realizaci dalších projektů v rámci komunity nebo na zlepšení infrastruktury,
- zlepšuje kvalitu života a umožňuje další rozvoj.

První prostředky získala komunita z prodeje obnovitelných zdrojů v roce 2017. Mezi další projekty realizované v této oblasti patří například zajištění komunitního bydlení. Jde o výstavbu patnácti cenově dostupných domů (Braemar community limited, b. r.). Projekty

⁸ Crowdfunding – více osob se podílí menšími částkami na financování určitého projektu, tzv. „davové financování“.

realizované v této oblasti přispívají k ekonomickému, sociálnímu a enviromentálnímu rozvoji.

Lesní energie a změna klimatu

Hlavním cílem projektu bylo dosáhnout úspor energie. Na projektu realizovaném ve vesnických oblastech v Katalánsku se podílelo jedenáct MAS jednotek. Výsledkem byl software, který navrhuje doporučení malým podnikům a veřejným institucím ohledně hospodaření s jejich energiemi. Prostřednictvím softwaru lze monitorovat vlastní využití energií, a sestavovat tak efektivnější plány umožňující ekonomicky úspornější hospodaření. Cílem bylo zvýšit zájem o regulaci spotřeby energií mezi podniky a podněcovat je k menšímu plýtvání (Skakelja, Mcglynn, 2018a).

Projekt reaguje na aktuální ekologická a enviromentální témata, která jsou známá po celém světě. Zaměřuje se na využívání obnovitelných zdrojů, zavádění opatření na zmírnění změn klimatu, zajištění udržitelného a efektivního lesnictví, snižování skleníkových plynů a úspory energie. Všechny uvedené prvky projektu směřují k podpoře ekonomického rozvoje v oblasti Katalánska a osvětu ve zmíněných tématech (Skakelja, Mcglynn, 2018b). Je kladen důraz na vhodné nakládání s lesy, které hrají zcela zásadní roli v oblasti klimatu. Celkově tento projekt přinesl dosažení úspory energie v hodnotě 250 000 EUR.

6.5 Vzdělávání

Vzdělávání farmářů na internetu

Rakouští farmáři se zabývají otázkami týkajícími se změny klimatu, životního prostředí nebo životních podmínek pro zvířata. Proto vznikl projekt zaměřený na vzdělávání zemědělců, který je využíváný po celém Rakousku.

Jedná se o sérii krátkých online kurzů, které využilo více než 10 000 farmářů. Online přístup se stal u mladších farmářů velice populární. Účastníkům tento krok přinesl zvýšení výkonnosti a efektivnosti hospodaření na jejich farmách. Tato forma vzdělávání musela být přizpůsobená jednotlivým cílovým skupinám (Skakelja, Mcglynn, 2018b). Školení nabízí řadu různých okruhů, mezi nejčastější patří:

- implementace agro enviromentálních opatření,
- ochrana životního prostředí,
- vyřizování agendy v rámci zemědělství,
- dále se kurzy zaměřují na školení v oblasti marketingu.

Ohlas na tuto formu vzdělávání byl kladný, proto se nabídka kurzů i nadále rozšiřuje o další série, a zájemci z řad farmářů přibývají.

Webová škola pro digitální přechod⁹

Cílem tohoto projektu bylo pomoci venkovským podnikům s digitálním přechodem. Projekt inicioval sociální podnik, který se snaží pomáhat podnikům definovat jejich silné a slabé stránky a nové příležitosti pro jejich podnikání prostřednictvím digitálního vzdělávání a rozvoje. Smyslem bylo seznámit tyto podniky s digitálními nástroji a zvýšit jejich znalosti, aby se s digitální transformací co nejlépe vyrovnaly (ENRD, 2017). Tento projekt byl realizován rovněž s cílem vytvořit nová pracovní místa prostřednictvím podpory místních podniků.

Projekt s názvem „webová škola“ vznikl v roce 2016 v oblasti Dordogne nacházející se ve Francii. Digitální vzdělávání bylo rozděleno do třech fází. V první části bylo důležité zjistit digitální připravenost jednotlivých podniků prostřednictvím dotazníkového šetření. Na základě vyhodnocení průzkumu podniků byly poskytovány bezplatné digitální audity, na základě, kterých byly navrhovány konkrétní kroky ke zlepšení situace podniku. V poslední fázi se mohli podnikatelé zúčastnit programů zaměřených na získání potřebných digitálních dovedností a znalostí pro bezproblémový digitální přechod (Skakelja, Mcglynn, 2018b).

Webová škola nabízela podnikům možnost rozvíjet svoje znalosti, a přizpůsobit se tak digitálním změnám, které přicházejí.

6.6 Digitalizace

Chytrá horská vesnice

Projekt měl pomoci zlepšit kvalitu života lidem ve vesnici Sabugueiro v Portugalsku prostřednictvím digitálních inovací. Ve vesnici je přibližně 45 % obyvatel starších 65 let. Na projektu spolupracovalo místní obyvatelstvo, místní samospráva a nadace Vodafone, která projekt financovala. Finance byly použity na instalaci rychlejšího připojení k internetu (Vodafone group, 2020). Z počátku se místní obyvatelstvo zejména starší osoby stavěly

⁹ Digitální přechod neboli digitální transformace – představuje proces, kdy společnost nebo organizace začne využívat digitální technologie namísto tradičních postupů. Přínosem digitální transformace může být zlepšení efektivnosti, snížení emisí nebo optimalizace výroby. Konkrétně může jít o digitalizaci dat a automatizaci procesů, využívání umělé inteligence a další (Evropský parlament, 2021).

k digitální inovaci velice skepticky, hlavním důvodem byl nedostatek digitálních vědomostí.

Digitální inovace se zaměřily na oblast poskytování služeb, zlepšení infrastruktury a ochranu životního prostředí. Inovace umožňuje starším obyvatelům využívat například monitorování krevního tlaku na dálku. Další funkcí monitorovacího zařízení je kontrola spotřebované energie. Poskytnuté informace mohou změnit návyky obyvatel. Dále byla po celé vesnici nainstalována LED světla snižující energetickou zátěž. Poslední zavedenou službou je ekotaxi. Obyvatelé mohou využívat k vlastní přepravě dva elektromobily. Cílem je snížit uhlíkovou stopu přepravy a umožnit přepravu lidem (Skakelja, McGlynn, 2018b).

Tento projekt se stal ukázkovým příkladem, jak lze využívat digitální inovace všestranně. Jednak zlepšují životní prostředí, ale také usnadňují život lidem v odlehlých vesnických oblastech.

7 Přehled chytrých řešení v českých podmínkách

Jedním z důvodů, proč koncept Smart village ještě není zdaleka tak rozšířený v České republice oproti ostatním zemím, je ten, že evropské strategie se nezabývají specifiky našeho území, tudíž by bylo potřeba strategie přepracovat na naše podmínky a požadavky vesnic.

Existuje však řada obcí, které se snaží různými způsoby přispívat k podpoře rozvoje venkova, nejedná se však o příklady konceptu Smart village.

7.1 Příklady inovací českých obcí

Níže jsou uvedeny příklady dobré praxe v českém prostředí, které přispívají inovativními způsoby k rozvoji venkova, které lze považovat za kroky směřující k přístupu chytrých vesnic. První čtyři vesnice se zaměřily na energetickou soběstačnost využíváním obnovitelných zdrojů energie. Další vesnice se zaměřily na inovativní přístup v odpadovém hospodářství.

- **obec Kněžice**

Obec Kněžice se nachází ve Středočeském kraji a má přibližně 500 obyvatel. Myšlenka bioplynové stanice vznikla v roce 2000, ale projekt byl dokončen až v roce 2006. Jedná se o první energeticky nezávislou obec v České republice. Realizací tohoto projektu se obec stala energeticky soběstačnou. Prostřednictvím bioplynové stanice dochází k likvidaci biologického odpadu (tráva, listí) a vytváření elektřiny a tepla pro místní obyvatelstvo. Zbylý odpad ze stanice je použit jako hnojivo, tudíž obec produkuje minimální odpad (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2020). Výrazným snížením emisí oxidu uhličitého se zlepšilo ovzduší v obci.

- **obec Hostětín**

Další ekologickou obcí, která využívá obnovitelné zdroje energie, je Hostětín ve Zlínském kraji. Obec má pouze 217 obyvatel. V roce 2000 byla v obci založena výtopena na biologický materiál. Biopalivo využívá v Hostětíně 80 % domů (ZO ČSOP Veronica, b. r.). Přínosem jsou úspory domácností a snížení emisí CO₂.

- **obec Mikolajice**

Obec nacházející se v Moravskoslezském kraji, která má zhruba 300 obyvatel, iniciovala projekt, který ji zajistil určitou energetickou nezávislost na fosilních palivech. Obec Mikolajice ve spolupráci s Ústavem energetiky Fakulty strojní Českého vysokého učení technického v Praze postavila „...mikroelektrárnu, která zásobuje teplem a elektřinou obecní úřad, obchod a hasičskou zbrojnici. Jako topivo využívá elektrárna dřevěné pelety, ale po úpravách jí nevadí ani štěpka horší kvality“ (ČVUT, b. r.). Projekt vznikl v roce 2018, jeho návratnost je vypočtena přibližně na tři roky (Janouš, 2022). Mimo topný systém k výrobě biopaliva obec nainstalovala fotovoltaickou elektrárnu.

- **obec Starovice**

Obec se nachází v Jihomoravském kraji, kde se postupně buduje jednačtyřicet energeticky soběstačných rodinných domů. Ve vesnici Starovice, která má k 1.1. 2023 pouhých 930 obyvatel, začal být projekt realizován v roce 2017 a probíhá dodnes. V srpnu roku 2022 již bylo připraveno k nastěhování prvních 15 domů, nyní je předpokládáně dokončení druhé etapy v červnu tohoto roku. Na projektu se podílí společnost E.ON.

I když se nejedná přímo o koncept Smart village, realizace projektu odpovídá myšlenkovému přístupu chytré vesnice v tom smyslu, že se snaží o dosažení energetické soběstačnosti, což je jedna z příležitostí, na které se chytré vesnice zaměřují.

Tato vesnice bude jedinečná v tom, že bude využívat smart grids¹⁰ neboli chytré energetické sítě společně se zaměřením na obnovitelné zdroje energie. Všechny nové domy budou opatřeny fotovoltaikou a tepelnými čerpadly, čímž se domy stávají energeticky soběstačnými (Spěvák, 2022). Protože smyslem chytré vesnice je nízkoenergetická náročnost a šetrný přístup k životnímu prostředí, bude navíc do každého domu zabudováno zařízení pro možnost dobíjení elektromobilů. Tato inovace přináší počáteční náklady, ale do budoucna výrazně ušetří náklady majitelům domů.

Mimo tyto moderní inovace bude obec vybavena kvalitní, chytrou veřejnou infrastrukturou. Po celé obci bude instalováno LED veřejné osvětlení s možností ústředního ovládání (Bonafide Group, 2019). Tento projekt by mohl inspirovat k dalšímu rozvoji chytrých řešení na našem území, a to i na úrovni konceptu Smart village.

¹⁰ Smart grids – elektrické sítě, které jednak přenášejí elektrickou energii, ale umožňují monitoring a řízení spotřeby energie (Spěvák, 2022).

- **obec Brniště**

V obci Brniště, nacházející se v Libereckém kraji, byly zavedeny chytré technologie pro efektivnější hospodaření s odpady. Již po roce od implementace evidenčního systému v roce 2019 byl zaznamenán pokles produkce komunálního odpadu o přibližně 30 kilogramů na jednoho obyvatele a zároveň došlo ke zvýšení míry třídění odpadů. Systém zaznamenává prostřednictvím načtení QR kódů, které jsou k dispozici na jednotlivých popelnicích, data o jednotlivých odpadech (Škorpíková, 2021). Projekt vznikl navázáním spolupráce se společností JRK, která se zabývá efektivním řešením v oblasti odpadového hospodářství. Systém motivuje občany ke správnému třídění prostřednictvím finančních bonusů, které získávají při správném nakládání s odpady.

Stejný systém byl zaveden také v obci Strašov–Vodochody nacházející se v Ústeckém kraji nebo v obci Trojanovice v Moravskoslezském kraji.

7.2 Chytrá strategie obce Mukařov

Nejblíže k samotnému konceptu Smart village má strategie obce Mukařov, tudíž jí je v této práci věnována větší pozornost. Její strategie vznikla v rámci projektu „**Smart rural 21**“ podporovaného Evropskou komisí. Projekt představuje „...*první přípravný akční program na podporu chytrých venkovských oblastí ve 21. století*“ (Evropská komise, 2023). V rámci projektu, který byl zahájen v prosinci 2019, bylo vybráno 21 vesnic z celé Evropy, kterým se dostalo podpory ve formě vývoje samotné strategie až po její implementaci. Žádost o zapojení do projektu podalo přes sto vesnic. Mezi prvních pět vybraných patřila právě Česká republika společně s Irskem, Francií, Řeckem a Finskem (European Commission, 2021c). Cílem projektu bylo inspirovat další vesnice celé Evropy k rozvoji a zavádění nových přístupů. Po ukončení projektu v listopadu 2022 byla vytvořena příručka pro vesnice s cílem poskytnout určitý koncepční rámec, který má pomoci vesnickým oblastem, jež mají zájem se rozvíjet tímto směrem (Evropská komise, 2023). Příručka poskytuje určitý přehled o tom, co chytré vesnice představují a konkrétní kroky, jak při tvorbě strategie postupovat. Příručka vychází ze zkušeností získaných při práci se zapojenými vesnicemi.

V ČR byla vybrána obec **Mukařov**, která se nachází ve Středočeském kraji přibližně třicet pět kilometrů od hlavního města Prahy. Tato obec má přibližně 2 900 obyvatel a skládá ze tří obcí, které původně působily samostatně. Jsou jimi Mukařov, Žernovka a Srbín. O zapojení do projektu Smart rural 21 usilovala v té době místostarostka obce

Kateřina Čadilová. Strategický dokument „Smart village strategy of Mukařov“ (European Commission, 2020b) vznikl v červnu 2020. Strategie je rozdělena do šesti na sebe navazujících kapitol.

Podstatou této chytré strategie je posílit kvalitu života obyvatel Mukařova. Ze strategie vyplývá, že tohoto úmyslu lze docílit prostřednictvím nových služeb a efektivních komunikačních kanálů, které umožní občanům aktivně se zapojit do veřejného dění a přispět k úspěšnému řízení veřejné správy. Veškeré navržené cíle strategie vycházejí z podrobné analýzy obce Mukařova, z dlouholetých priorit obce a názorů místních občanů. Na základě posouzení současné situace je sestavena SWOT analýza, ze které vyplývají silné a slabé stránky obce, hrozby, kterým obce čelí a příležitosti. Cíle strategie jsou odvozeny z provedené SWOT analýzy. Ze čtyř zvolených oblastí pro strategii byly stanoveny čtyři cíle pro obec Mukařov. Tyto cíle, které jsou uvedeny v tabulce č. 4, se zaměřují na podporu životního prostředí, efektivnější veřejnou správu, zapojení obyvatel do veřejného dění a možnost práce na dálku. V rámci strategie byly navrženy plánované aktivity k jejich dosažení.

Tabulka 4 – Cíle chytré strategie obce Mukařov

	CÍLE	AKTIVITY K JEJICH DOSAŽENÍ
1	Optimalizace procesů správy a zavedení digitální komunikace na místním městském úřadu	<ul style="list-style-type: none"> • přehled aktuálního softwarového systému, • implementace komunikačních nástrojů.
2	Více zapojovat občany do místních projektů	<ul style="list-style-type: none"> • zjištění postojů veřejnosti, • podílení občanů na hlasování o projektu.
3	Snížení potřeby dojíždění do zaměstnání	<ul style="list-style-type: none"> • vylepšování infrastruktury (poskytování bezplatného Wi-Fi připojení), • školení zaměřená na využívání moderních technologií pro ženy s dětmi a občany nad 55 let pro lepší uplatnění na trhu práce.
4	Zajistit udržitelný přístup k ochraně životního prostředí	<ul style="list-style-type: none"> • rozvoj odpadového hospodářství, • vývoj aplikace umožňující využívat sdílené automobily.

Zdroj: převzato (European Commission, 2020b), vlastní překlad

Optimalizace správy a zjednodušení komunikace s občany má přinést jednodušší a přehlednější agendu pro pracovníky i občany. Tento cíl vyžadoval prvotní jednorázové náklady ve výši 49 126 Kč a celkově se zvedly od roku 2022 náklady na správu o přibližně 20 000 Kč ročně. Druhý cíl směřuje k lepšímu pochopení postojů a potřeb veřejnosti. Zároveň je snahou získat zpětnou vazbu na plánované nebo již probíhající projekty. Tyto požadavky byly vyřešeny prostřednictvím webových stránek obce, kde se mohli občané vyjadřovat k jednotlivým projektům. Další cíl se snaží snížit nutnost občanů denně dojíždět do zaměstnání prostřednictvím zajištění bezplatného Wi-Fi připojení, čímž se může zvýšit ochota pracovat z domu. Na tento projekt byla poskytnuta dotace Evropské unie ve výši 15 000 EUR (European Commission, 2020b). Poslední cíl se zaměřuje na ochranu životního prostředí. Obec Mukařov se zaměřuje na rozvoj odpadového hospodářství. Od roku 2021 začala obec využívat „motivační a evidenční systémy pro odpadové hospodářství¹¹“ (ISNO IT, 2018), které mohou domácnostem šetřit peníze v případě podílení se na třídění odpadu. Tento krok přispívá k udržitelnému životnímu prostředí a zajištění úspor pro místní občany. Všechna uvedená chytrá řešení byla navržena s cílem zlepšit kvalitu života místním obyvatelům.

Se samotnou implementací chytrých řešení pomáhají partneři projektu, avšak naplnění strategie vyžaduje spolupráci veřejnosti a organizací, jako jsou například místní akční skupiny. Zastupitelstvo obce nese odpovědnost za samotnou realizaci strategie, přičemž odborná komise má dohled nad celým procesem.

7.3 Řízené rozhovory – příprava, realizace a výstupy

Všechny níže uvedené osoby s rozhovorem dobrovolně souhlasily, vždy jim byl objasněn důvod našeho setkání a nastíněno téma diplomové práce. Otázky jsem se snažila pokládat srozumitelně a jasně. Otázky byly upraveny podle pozice dotazované osoby. Na začátku každého rozhovoru jsem zvolila běžné otázky k navázání kontaktu s dotazovanou osobou. Následně jsem přešla k předem připraveným otázkám. Rozhovory probíhaly způsobem, který si zvolily dotazované osoby. Na závěr jsem dotazovaným osobám poděkovala za spolupráci a proběhlo rozloučení.

¹¹ Motivační a evidenční systémy pro odpadové hospodářství – tento systém je založen na evidenci tříděného a směšného odpadu prostřednictvím čárových kódů. Na základě této evidence jsou poskytovány slevy domácnostem, pokud třídí odpad správně (ISNO IT, 2018). Tento přístup tak motivuje občany třídít odpad.

Při přípravě rozhovorů jsem nejprve oslovila zástupce místní akční skupiny Kraje Vysočina, ze kterého pocházím. Navštívila jsem paní **Jaroslavu Hájkovou**, která je vedoucím zaměstnancem pro realizaci SCLLD MAS Havlíčkův kraj. Tato společnost byla založena v roce 2006, svoji kancelář ovšem spustili v roce 2008. Paní Hájková souhlasila s osobním rozhovorem v místě jejího působení. Rozhovor byl se souhlasem paní Hájkové zaznamenán ve formě audiozáznamu. Otázky byly zaměřené na objasnění její náplně práce, přínosu MAS pro rozvoj venkova, s jakými problémy se nejvíce obce potýkají, na jejich realizované projekty a otázky směřované na koncept Smart village. Celkově jsem měla připraveno deset otázek.

Avšak pro dosažení cíle práce byly stěžejní následující otázky a odpovědi na ně:

1. S jakými problémy se podle vás nejvíce potýkají venkovské oblasti?

Obce se potýkají s tím, že jim přibyla administrativa, i když by bylo možné řešit určité věci digitálně. Starostové jsou zahrnuti papírováním a většinu věcí stejně musejí dokládat fyzicky. Dále je problémem to, že lidé nejsou motivováni udržovat čistotu na vesnicích a třídít odpad, což přináší náklady. Neuvědomují si, že to za ně někdo bude muset udělat. Dalším problémem je ten, že starostové nenavazují na práci předchozích starostů, což je určitě špatně. V konečném důsledku se projeví, že se o určité věci nestaral.

2. Myslíte si, že v České republice roste počet osob, převážně mladých lidí, kteří odcházejí za vzděláním, za prací nebo za lepší kvalitou života do větších měst a v menších obcích pak zůstávají pouze starší občané?

Určitě tady tento trend je. Když se začnou vesnice vylidňovat a zůstávají zde pouze starší lidé, tak to je tzv. mrtvá obec, je to problém. Mladí lidé mají větší příležitosti jinde. Většinou se vracejí do svých rodných vesnic pouze za odpočinkem na víkendy. Problém je ten, že na vesnicích není tolik pracovních příležitostí a nejsou ani tak dobře ohodnoceny. Tito lidé se v některých případech vracejí až mají svoje rodiny, ale to může být třeba i za deset let. Dalším mínusem, které mohou mladé lidi odradit od života na venkově je nedostupná lékařská péče v obci. Například tady u nás v Havlíčkové Borové lékař dojíždí dvakrát týdně, ovšem nejbližší poliklinika je necelých 20 minut od nás, což není pro většinu obyvatel problém. Ale i tak se to lidem nemusí líbit a může to být důvod toho, že tu nebudou chtít bydlet.

3. Znáte pojem Smart village?

a) Co si myslíte o konceptu Smart village, myslíte si, že je to dobrá myšlenka?

Určitě si myslím, že tato myšlenka je dobrá, věřím že je potřeba se v tomto směru rozvíjet. Dobrým příkladem jsou úřední elektronické desky. Funguje to zde velmi dobře. Je to přínosem pro ty, kdo s tím umějí zacházet. Nebo nabíječky na elektrokola a elektromobily. Přes naši MAS se kupovaly asi před dvěma lety celkem tři elektromobily pro sociální služby. Jeden je využíván v obci Ždírec nad Doubravou včetně nabíjecí stanice u pečovatelského domu. Myslím si, že bude trvat třeba i pět let, než se tato myšlenka rozšíří více. Do nového období bychom měli dávat důraz na chytrý venkov, aby se žadatelé více zapojovali. Proběhlo zatím několik školení, ale přesné zaměření zatím není známo. Ale půjde o to dělat něco navíc, přinášet nové inovace. Bude určitě důležité zapojit více komunit dohromady, aby si i oni samy řekly co potřebují. Je důležité, aby byli lidé dostatečně gramotní na využívání nových technologií. Bude chvíli trvat, než tento koncept bude realizovatelný, ale myslím si, že to půjde dopředu. Mělo by to sloužit k tomu, aby z toho měli všichni prospěch.

b) Kdo by se tím měl zabývat?

Měla by to být komunita, ale je problém že jsou mezi námi lidé, kteří jen čekají, až to udělá někdo za ně. Nejsem si jistá, jestli mají starostové dostatek času propagovat tento koncept ve svých obcích. Zabývat by se tím měli určitě hlavně ministerstva v počátku. Koncept bude určitě finančně podporován. Musí začít jedna obec, která to vyzkouší, pak se přidají další.

Zhodnocení rozhovoru

Paní Hájková z MAS Havlíčkova kraje poskytla tímto rozhovorem její pohled na problémy venkova a koncept chytrý venkov. V první části rozhovoru byly otázky mířeny na práci MAS. Hlavní náplní jejich práce je vyřizovat žádosti, konzultace s lidmi a kontrola projektů. V tomto období měly MAS čtyři operační programy. Program rozvoje venkova, Integrovaný regionální program, Zaměstnanost a Životní prostředí. Největší zájem byl o Program rozvoje venkova, kde nejvíce čerpali zemědělci, lesníci a obce. Šlo přibližně o 54 projektů. Největší zájem o projekty mají obecně hasiči a školy. Aktuálně má MAS na starost 65 obcí a celkem 106 členů. V současné době není v jejich možnostech ani zájmu přibírat další členy, jelikož se jedná o velký okruh. Na MAS se obracejí jak starostové obcí, tak podnikatelé a neziskové organizace v tomto území.

Jak již bylo zmíněno, v novém období se MAS zaměří na chytrý venkov. Podle názoru paní Hájkové je to dobrá myšlenka, ale bude trvat déle, než se tento koncept více prosadí mezi obcemi. Bude nutná větší spolupráce mezi komunitami, aby projevily svůj názor na to, co je potřeba změnit nebo zlepšit. Nebyly uvedeny konkrétní oblasti, na které se chytrý venkov bude zaměřovat. Největší úspěch v tomto směru je vnímán v zakoupených elektro automobilech prostřednictvím MAS Havlíčkův kraj, které usnadňují provádění sociálních služeb hned ve třech obcích. Celkově lze říci, že obce mají zájem se rozvíjet, problém však tkví v tom, že musí některá obec začít, aby se přidaly ostatní.

Následuje rozhovor se starostou obce Brzkov panem **Alešem Bořilem**, který je na této pozici již devátým rokem. Obec Brzkov se nachází v Kraji Vysočina a má přibližně 330 obyvatel. Obec je součástí MAS Českomoravského pomezí. Tato obec byla vybrána z důvodu aktivního přístupu k rozvoji obce. Rozhovor kvůli vytíženosti pana starosty proběhl po domluvě přes mobilní telefon. Otázky byly směřovány na problémy, se kterými se obec potýká, co se podařilo v obci zlepšit, na spolupráci s okolními obcemi a na samotný koncept Smart village. Celkově jsem měla připraveno šest otázek. Avšak pro dosažení cíle práce byly stěžejní následující otázky a odpovědi na ně:

1. Setkal jste se s pojmem Smart village?

Slyšel jsem o tom, ale spíše poprosím o přiblížení. Následně byl koncept Smart village objasněn.

a) Co si myslíte o konceptu Smart village, myslíte si, že je to dobrá myšlenka?

Byl bych tomuto konceptu otevřený, ale je potřeba, aby to bylo řešeno v širším okruhu. Já bych tento koncept uvítal, kdyby se to řešilo na centrální úrovni a ve svazku obcí, aby to neřešila pouze jedna obec. Podle mě je nutná spolupráce, aby se to někam posunulo. Myslím si, že zatím zde není žádná dotační podpora, která by v tomto směru pomáhala. Pro starosty je to náročné, všechny projekty vyžadují rozsáhlé papírování, což je obrovská zátěž. Takže občané by si to třeba přáli, ale pro malé obce je to náročné.

2. Myslíte si, že v ČR roste počet mladých obyvatel, kteří odcházejí za vzděláním, prací, lepší občanskou vybaveností do větších měst, a naopak v obcích zůstává starší obyvatelstvo?

Ano, jednak kvůli lepší vybavenosti, ale právě i třeba kvůli nedostatkům v té obci nebo rušivým elementům, jako jsou právě například větrné elektrárny. Taková vesnice pak už ztrácí svůj charakter a lidé se raději odstěhují do města.

3. S jakými problémy se podle vás nejvíce potýkají menší obce? Jaké kroky byste doporučil, aby obce učinily proti tomuto trendu?

Ve spoustě obcí by mohl být potenciál rozvoje, ale potýkají se s tím, že jim nikdo neprodá stavební pozemky. Většinou jsou to zemědělci, kteří nechťejí prodávat pozemky pro stavební parcely. Nejdůležitější je ošetřit si územní plán obce a poté odkoupit potencionální pozemky. Protože mladí lidé si chtějí postavit dům podle svých představ a některé obce jim to regulují takovým způsobem, že nemůžou. I u nás v Brzkově je samozřejmě určitá regulace. Spousta obcí nemá vyřešené odpadní vody, bez kterých na vesnici nepostavíme nic. Brzkov má dobrou dostupnost do měst, je tu neporušené krajina, k dispozici škola a školka, což jsou také prvky, které mladí zohledňují. Dále je důležitá sounáležitost mezi občany, kteří mají zájem tvořit kulturu obce, což v Brzkově najdeme.

Zhodnocení rozhovoru

Pan starosta obce Brzkov poskytl tímto rozhovorem jeho pohled na koncept Smart village a jeho činnost v rámci rozvoje obce. Cílem tohoto rozhovoru bylo také zjistit, jestli je povědomí o tomto konceptu mezi menšími obcemi. I když tato problematika nebyla dotazovanému příliš známá, po stručném přiblížení konceptu Smart village, byl schopen odpovědět na položené otázky. Obec Brzkov je příkladnou vesnicí, ve které mají zájem žít i mladí lidé, aniž by zde byla zavedena chytrá řešení. V obci Brzkov byla realizována řada projektů pro zlepšení života pro místní obyvatele. Příkladem je obnova veřejného osvětlení, vybudování kanalizace po celé obci nebo vybudování obytné zóny s dvanácti domy. V obci je k dispozici mateřská a základní škola do páté třídy. Obec se nachází ve výhodné lokalitě, jelikož nejbližší město je vzdálené pouze 20 kilometrů.

Podle názoru pana starosty dochází v některých obcích k postupnému vyliďňování kvůli jistým nedostatkům. Pro některé může být nedostatkem nepřítomnost určitých služeb, jako je školka nebo škola, pro jiné zase omezená možnost stavby vlastního domu podle jejich

představ. Dalším důvodem může být přítomnost rušivých elementů, které negativně ovlivňují atraktivitu daného místa. V obci Brzkov se nachází ložisko uranu, které se teď stává předmětem diskusí ohledně obnovy těžby, a dále to jsou plány na výstavbu větrných elektráren po Vysočině. Tyto uvedené skutečnosti mohou jednak snižovat hodnotu nemovitostí a snížit zájem o život v dané oblasti.

Co se týče konceptu Smart village, pan starosta zde vidí potenciál a je tomuto směru otevřený, ovšem klade důraz na potřebu řešit tuto problematiku na centrální úrovni a určitě ve spolupráci v širším okruhu, nikoliv, aby to řešily obce individuálně. Zároveň vidí určitou překážku spojenou s náročností administrativy a nedostatkem času se tomuto více věnovat.

Třetí rozhovor byl uskutečněn s paní **PhDr. Kateřinou Čadilovou**, která je součástí zastupitelstva obce Mukařov. Tato obec byla vybrána kvůli svému zapojení do evropského projektu „Smart rural 21“. Paní Čadilová souhlasila s rozhovorem, který byl uskutečněn prostřednictvím aplikace Microsoft Teams z důvodu úspory času pro obě strany. Paní Čadilovou jsem kontaktovala, jelikož iniciovala zapojení obce do uvedeného projektu. Zároveň v té době byla paní Čadilová místostarostkou obce Mukařov. Blíže byla obec Mukařov a samotný projekt představen v předchozí kapitole. Otázky byly směřovány na přínosy, které projekt přinesl, na problémy obcí a získání určitých doporučení v oblasti chytrých vesnic. Celkem bylo položeno dotazované šest otázek. Avšak pro dosažení cíle práce byly stěžejní následující otázky a odpovědi a ně:

1. Co vedlo vaši obec k tomu přihlásit se do projektu chytrá vesnice 21. století?

Byla to více méně náhoda, ta iniciativa šla z mé strany, to téma mě zajímalo a někdy v roce 2019 jsem byla na konferenci, kde jsem se o Smart Village dozvěděla. Poté jsem zjistila, že existuje Smart Village Network, kde byla výzva, do které je možné se zapojit, takže jsem to zkusila a díky tomu se Mukařov zapojil na jaře 2019 do této sítě. Ta síť představovala dobrovolné sdružení obcí, mikroregionů a MAS. Za tím evropským projektem stála Edina Ocsko. Její společnost se zabývá poradenstvím a konzultacemi. Tím, že jsem byla aktivní v rámci té sítě, tak nám bylo nabídnuto, abychom byli jednou z prvních pěti vesnic, které šly už do té projektové žádosti. Byla jsem ve správnou chvíli na správném místě.

2. Co se od té doby podařilo v obci realizovat? V čem vidíte přínosy?

Smyslem projektu bylo zpracovat strategii, což se muselo udělat během půl roku. Ten metodický postup byl velice podrobný. Uznávám, byla to pro mě práce na víc, ale metodicky nám v rámci projektu pomáhali. Společně jsem na tom pracovala s místní komisí pro digitalizaci. Hodně jsme probírali, co chceme změnit, co je možné, určovali si priority. Bez tohoto projektu by se spousta věcí vůbec neřešila, protože by na to nebyl prostor. Některé věci by se na druhou stranu podařily možná i bez zapojení do projektu. První záležitostí byl motivační systém pro odpadové hospodářství, který dodává ISNO IT. Na Moravě je to poměrně zavedený systém. Je to něco, co běžné obce nemají. Jedná se o metodu, která sleduje produkci odpadu. Každý občan má svůj účet, kde může sledovat, co vyprodukoval. Ne samozřejmě všichni jsou z toho nadšení, ale je to pěkný příklad toho, jak může technologie pomoci právě takto komunikovat s občany.

Další věc, do které nás to hodně postrčilo, bylo více komunikovat s občany. Máme plně funkční online platební systém pro platbu poplatků přes identitu občana. Tak člověk vidí, co obci dluží, a může to zde hned uhradit, jako při online nakupování. Aktuálně se řeší nový projekt, který se zaměřuje na automatizaci procesů na obecním úřadě, konkrétně se jedná o program digi–správa. Tento program má usnadnit přípravu podkladů, bude zde možné hlasovat o usnesení nebo přepisovat zvukový záznam. Zatím je tento projekt pouze ve zkušebním režimu.

3. Obecně s jakými problémy se podle vás nejvíce potýkají vesnice?

To je hodně individuální. Třeba tím, že jsme obec nacházející se v blízkosti Prahy, máme zde specifické problémy. Zatímco většina obcí se potýká s tím, že se venkov vylidňuje nebo se zavírají školy, my tady řešíme opačný problém.

Zhodnocení rozhovoru

Rozhovor s paní Čadilovou přiblížil, čeho obec docílila zapojením do projektu Smart rural 21. Iniciativa zapojit se do projektu přišla ze strany paní Čadilové, která v tu dobu byla v pozici místostarostky.

Celkově je projekt hodnocen ze strany dotazované kladně. Tvorba strategie chytré vesnice vedla k realizaci několika projektů a tato iniciativa pokračuje do dnes. Za zmínku stojí digitální správa poplatků nebo efektivní odpadové hospodářství, které je realizované

také v dalších obcích. Během rozhovoru bylo uvedeno několik doporučení, která by mohla pomoci ostatním obcím. Strategie chytré vesnice umožňuje stanovit obci priority a cíle, kterých chce dosáhnout. Zároveň se jedná o novou metodu, která poskytuje nový pohled na řešení problémů. Dalším poznatkem je, že není nutné za každou cenu zavádět opatření, která vyžadují velké investice, ale najít nové možnosti, jak danou věc řešit. Dále je důležité mít u sebe určitý poradní orgán, nejlépe složený z lidí, kteří mají zájem se podílet na rozvoji obce. Tvorba strategie je jen začátek, je potřeba v rozvoji neustále pokračovat.

Mukařov má výhodnou lokalitu, jelikož se nachází v blízkosti města Prahy. Obec nečelí problému s vylidňováním, naopak se sem stěhuje čím dál více obyvatel. Tato obec by se měla jednoznačně stát inspirativním příkladem pro ostatní vesnice v České republice.

7.4 Zhodnocení výsledků výzkumu a návrh šablony strategie Smart village

V rámci práce byly stanoveny dvě výzkumné otázky, kdy prostřednictvím vybraných metod bylo získáno dostatek informací pro jejich zodpovězení. Největším přínosem byly řízené rozhovory a zmapování problémů a příkladů dobré praxe v České republice.

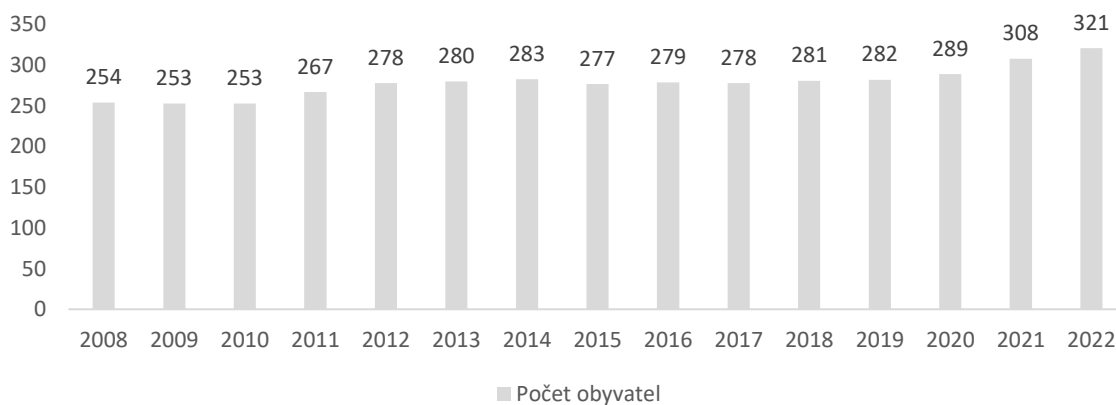
Výzkumná otázka č. 1

„Vyskytují se v České republice obdobné problémy jako v zahraničí, lze tedy koncept Smart village využít u nás?“

Prvním významným problémem je stárnutí populace. Tento trend je podpořen statistickými daty, která potvrzují, že populace postupně stárne. V České republice k tomuto trendu dochází od roku 2007, kdy počet osob ve věku starších 65 let převýšil počet narozených. Jejich počet se neustále zvyšuje a podle projekce bude do roku 2100 obyvatelstvo tvořeno ze 30 % seniory. K demografickým změnám dochází ovšem napříč celou EU. Během deseti let došlo k nárůstu osob v postproduktivním věku o 3,1 % a snížení produktivního obyvatelstva o 1,7 %. To s sebou přináší zvýšenou finanční zátěž pro stát a větší potřebu zdravotních a sociálních služeb. Tento problém je uveden v některých zahraničních projektech v kapitole šest. Příkladem jsou oblasti Španělska a vnitrozemské oblasti Itálie, které s tímto problémem bojují a podnikají proti němu cílené kroky.

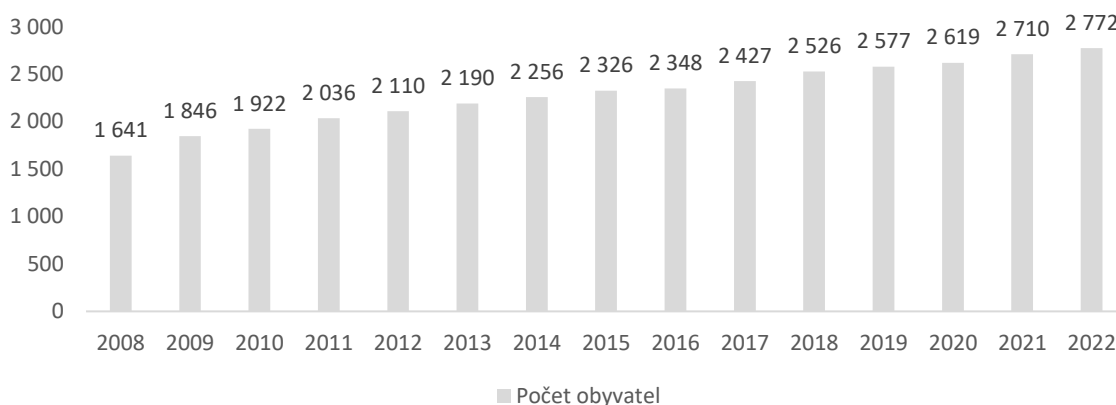
Tento jev je doprovázen odchodem mladých lidí z vesnických oblastí do měst. Tato skutečnost byla potvrzena všemi dotazovanými během řízených rozhovorů. Důvodem jsou nedostatečné pracovní příležitosti, jejich nízké finanční ohodnocení nebo nedostatečná

občanská vybavenost. Příkladem zahraničních zemí, které se potýkají s vylidňováním, jsou oblasti Itálie a Španělska, kde mimo jiné dochází k odlivu mozků. Samozřejmě existují obce, které tento problém nemají. Dotazované osoby uvedly, že obec Mukařov a Brzkov se nepotýkají s problémem vylidňování, naopak zde zaznamenávají nárůst obyvatelstva. K jejich vyšší atraktivitě může přispívat blízká dostupnost větších měst, dostatečná občanská vybavenost a aktivní přístup k rozvoji obce ze strany starostů a zastupitelstva. Tato skutečnost byla podložena statistickými údaji. Z uvedených obrázků č. 5 a 6 lze zpozorovat, že v obou zmíněných obcích došlo během patnácti let k nárůstu obyvatel. V obci Brzkov za patnáct let došlo k nárůstu obyvatelstva o 26,4 %, v obci Mukařov činní nárůst 68,9 %.

Obrázek 5 – Vývoj počtu obyvatel v obci Brzkov

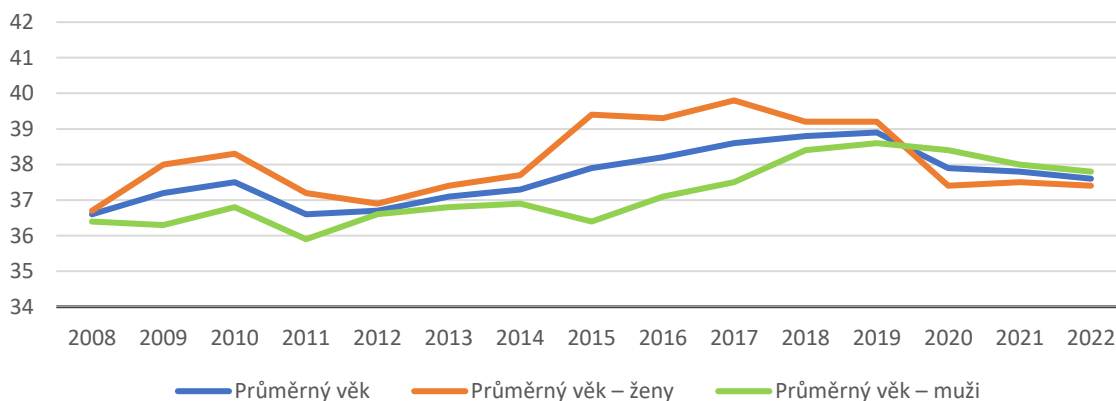
Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ (2022)

Obrázek 6 – Vývoj počtu obyvatel v obci Mukařov

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ (2022)

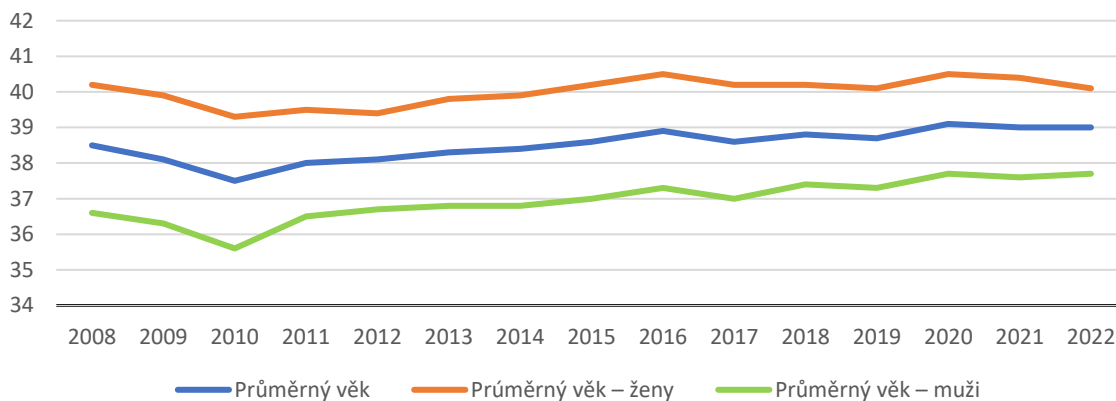
Zároveň bylo zjištěno, že obě obce postupně stárnou. Na obrázku č. 7 je zobrazen vývoj průměrného věku v obci Brzkov, který se od roku 2008 do roku 2022 zvýšil z 36,6 na 37,6 let. I přesto, že došlo k nepatrnému zvýšení o jeden rok za patnáct let, lze konstatovat, že obec postupně stárne.

Obrázek 7 – Vývoj průměrného věku v obci Brzkov

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ (2022)

Stejná skutečnost je zaznamenána na obrázku č. 8, kde je zobrazen vývoj průměrného věku v obci Mukařov od roku 2008 do roku 2022. Opět došlo k nepatrnému zvýšení z 38,5 let na 39 let. I v této obci dochází pomalým tempem ke stárnutí obyvatel.

Obrázek 8 – Vývoj průměrného věku v obci Mukařov

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ (2022)

Z uvedených skutečností lze konstatovat, že celá EU včetně České republiky se potýká s problémem stárnoucí populace. Dále jsou zaznamenány zahraniční země, které mají problém s vylidňováním vesnických oblastí. Na tento problém poukázali i dotazovaní

během rozhovorů. U jmenovaných obcí sice nedochází k vylidňování, ale průměrný věk se u nich mírně zvyšuje.

„Lze tedy koncept Smart village využít u nás?“

Tato odpověď je stavěna na základě poskytnutých rozhovorů a příkladů inovací v České republice. Ze strany respondentů zazněl pozitivní ohlas na myšlenku Smart village, zároveň jsou podle nich obce připraveny k tomuto novému přístupu k udržitelnému rozvoji. Ovšem bylo zdůrazněno, že bude záležet na podpoře ze strany MMR, aktivní spolupráci mezi komunitami a sdílení zkušeností mezi jednotlivými obcemi. Několik obcí v České republice míří správným směrem k tomu stát se chytrou vesnicí. Zástupkyně místní akční skupiny uvedla, že v blízké budoucnosti bude koncept chytrého venkova prosazován ze strany MAS, ovšem bude na komunitách, jak budou otevření novému přístupu k rozvoji svých obcí.

Protože odpověď na otázku č. 1 byla spíše kladná, bylo zodpovězena výzkumná otázka číslo 2.

Výzkumná otázka č. 2

„V jakých oblastech je vhodné koncept Smart village využít v České republice?“

Při hledání odpovědi na tuto otázku, bylo zapotřebí brát v úvahu oblasti, na které se zaměřuje koncept Smart village v zahraničních zemích. Tyto oblasti byly přiblíženy v kapitole č. 3.2.1. Na základě zmapování zahraničních projektů, byly ve výzkumné části nalezeny úspěšné příklady dobré praxe v České republice, které svým obsahem směřují k tomuto konceptu. Tyto iniciativy spadají do oblasti energetiky a environmentálního managementu. Jedním z příkladů je obec Kněžice, která se zaměřila na nízkouhlíkové hospodářství přispívající k omezení skleníkových plynů a využívání obnovitelných zdrojů energie. Dále je to obec Brniště, jež začala využívat moderní technologie pro efektivní odpadové hospodářství, čímž minimalizuje negativní dopady na životní prostředí. Ze zahraničních projektů je to například obnova vodní elektrárny ve vesnici Braemar ve Skotsku, kde cílem bylo generovat obnovitelné zdroje energie, což zároveň přineslo dodatečný příjem. Dále lze uvést vesnici Sabugueiro v Portugalsku, která instalovala v obci LED veřejné osvětlení pro snížení energetické zátěže a zakoupila dva elektromobily, které fungují jako taxi služba a zároveň snižují uhlíkovou stopu.

Významným přínosem jsou také příklady uvedené ze strany respondentů. Paní Čadilová poukázala na implementaci efektivního odpadového hospodářství v jejich obci a online

platební systém pro platbu místních poplatků. Paní Hájková uvedla jako inspirativní příklad elektronické úřední desky a zakoupené elektromobily, které usnadňují práci v sociálních službách.

Ze získaných poznatků metodou desk research a řízených rozhovorů je možné vyvodit, že použitím konceptu Smart village v českém prostředí v oblasti energetiky a enviromentálního managementu mohou obce dosáhnout udržitelného rozvoje. Dále jsou ze strany respondentů uváděny příklady využití v oblasti digitalizace a zvýšení efektivity v sociálních službách.

Cílem práce bylo zjistit, zda je koncept Smart village v České republice realitou, blízkou či vzdálenou budoucností nebo nereálnou vizí v oblasti rozvoje venkova. Na základě zjištěných poznatků ve výzkumné části práce, lze konstatovat, že koncept Smart village se dostává do popředí aktuálně probíraných témat. Stává se postupně reálnou možností v oblasti rozvoje venkova. Lze říci, že pokud bude koncept podporován a prosazován ze strany MMR, MAS a dalších aktérů, bude možné se s konceptem Smart village setkat i v České republice.

Aby se stal koncept Smart village v České republice realitou, uvedli dotazovaní několik doporučení. Paní Hájková a pan starosta Bořil se shodli, že bude důležité, aby přišla iniciativa a dotační podpora ze strany ministerstev (MMR a MZe) a bude důležité zapojit více obcí pro nalezení řešení. Paní Čadilová vyzdvihla, že je důležité sestavit poradní orgán z řad místních občanů, kteří mají zájem se na hledání řešení podílet. Součástí práce bylo navrhnout přístup k institucionálnímu řešení. Za tímto účelem byla navržena **šablona strategie Smart village pro podmínky České republiky**. Šablona by měla sloužit jako podklad pro sestavení strategie chytré vesnice.

Šablona poskytne obcím doporučení a obecné pokyny k tomu, jak ke strategii přistupovat. Záleží však na jednotlivých komunitách, které musejí projevit zájem o nový způsob, jak zlepšovat kvalitu života v obci. Záměrem tohoto návrhu je vytvořit přehled kroků a doporučení pro české obce čerpaných zejména z prezentovaných zahraničních projektů.

Šablona je inspirována zahraničními zkušenostmi s konceptem Smart village z databáze projektů ENRD (ENRD, 2022b), dále projektem Smart Rural 21, kterého se mimo jiné

zúčastnila česká obec Mukařov, což bylo zmíněno v předchozích kapitolách. Doporučení jsou čerpána rovněž z informací získaných prostřednictvím řízených rozhovorů.

V současnosti je k dispozici šablona „Smart Village Strategy Template“ (European Commission, 2021d) vytvořená v rámci projektu Smart rural 21. Šablona je dostupná v anglickém jazyce a mimo obec Mukařov není zaznamenána jiná česká obec, která by ji využila. V České republice je k dispozici také metodika chytré vesnice (Hlaváček, Hruška, 2023), nikoliv však konkrétní přehledná šablona, která by pomohla obcím k vytvoření jejich strategie. I tyto skutečnosti mohou být důvodem toho, že koncept Smart village v ČR není zatím aktivně využíván.

Proto je navržena šablona, jež obsahuje obecné kroky a doporučení, kterými by se měly obce řídit, pokud se rozhodnout stát se chytrou vesnicí. Metodika konceptu Smart village se může lišit v závislosti na konkrétním projektu a lokalitě, ale lze sestavit obecné kroky, které budou součástí každé metodiky. Obrázek č. 9 zobrazuje jednotlivé kroky při tvorbě strategie. Celkově bylo navrženo sedm kroků pro její vytvoření včetně doporučení. Následuje podrobný popis jednotlivých částí strategie.

POSTUP TVORBY STRATEGIE chytré vesnice

Obrázek 9 – Postup tvorby strategie chytré vesnice

Zdroj: vlastní zpracování

1. Analýza současného stavu obce

Základem každé strategie je potřeba získat celkový přehled o současném stavu sledované obce. Tento prvotní krok může pomoci identifikovat již existující problémy, které by bylo vhodné v rámci strategie řešit. Nelze vytvořit jednu strategii pro všechny, jelikož se problémy obcí liší. Níže uvedené charakteristiky umožní lepší porozumění dané oblasti a jejím specifickým. Mezi klíčové prvky, které by měly být součástí analýzy jsou inspirované strategie obce Mukařov (European Commission, 2020b):

- **základní charakteristika obce** – je důležité shrnout základní informace, které obec charakterizují; zde je podstatné uvést kde se obec nachází, velikost obce a počet obyvatel; dalším charakteristickým prvkem může být nastínění historie dané oblasti, která vysvětluje její vývoj v čase,
- **způsob řízení správy obce** – umožní získat představu o fungování místní správy; je vhodné uvést informace o volbách zástupců, jaké jsou jejich role a odpovědnosti,
- **popis stávajících strategií a realizovaných projektů** – je užitečné poskytnout přehled o stávajících strategiích a projektech, které byly v obci realizovány; to může zahrnovat plány rozvoje, cíle, které obec sleduje, a dosažené úspěchy; tato informace poskytne kontext pro další plánování a navazování na předešlé úsilí,
- **statistické údaje** – mohou pomoci analyzovat současný stav; užitečnými daty může být věkové složení obyvatel, míra zaměstnanosti, míra nezaměstnanosti či dosažené vzdělání obyvatel,
- **komunitní život a spolupráce** – informace o vzniklých spolupracích s okolními obcemi či městy mohou být přínosem pro tvorbu strategie; dále může strategii pomoci například partnerství s místní akční skupinou.

Analýza aktuálního stavu poskytuje relevantní informace pro správnou specifikaci potřeb a problémů, které je vhodné v dané oblasti řešit. Tyto problémy představují výzvy pro strategii. Základem rozvoje je porozumění místní komunitě a specifickým dané oblasti.

2. Identifikace hrozeb a příležitostí

Ze získaných informací je užitečné sestavení SWOT analýzy, prostřednictvím které lze zjistit strategickou pozici obce a tím snadněji určit cíle strategie. Otázky uvedené v tabulce č. 5 pomáhají při definování silných a slabých stránek obce stejně jako pro definování

příležitostí a hrozeb. SWOT analýza musí být přizpůsobená potřebám dané obce. Tabulka je inspirována šablonou z projektu Smart rural 21.

Tabulka 5 – SWOT analýza obce

		Pozitivní	Negativní
Analýza vnitřního prostředí		SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
		Jakými klíčovými zdroji obec disponuje?	Jaké jsou nedostatky obce v porovnání s okolními obcemi?
		Jaké jsou přednosti a výhody dané obce oproti okolním obcím?	Jaké části obce potřebují určité zlepšení nebo investici?
Analýza vnějšího prostředí		PŘÍLEŽITOSTI	HROZBY
		Nabízí okolní prostředí obce příležitosti, které mohou být využity v její prospěch?	Jaké jsou hlavní faktory, které ovlivňují kvalitu života v obci a znesnadňují její rozvoj?
		V čem vidíte prostor pro zlepšení (inovace) nebo příležitosti ke spolupráci s jinými subjekty?	Jakým hrozbám obec čelí anebo bude čelit v budoucnu?

Zdroj: vlastní zpracování

3. Stanovení strategických cílů

Strategie chytré vesnice bude efektivní, pokud bude zaměřena na problémy a potřeby obce. Tato strategie by měla zvýšit životní úroveň obyvatel dané obce prostřednictvím inovativních přístupů. Cíle by měly odpovídat výzvám, kterým obce čelí. Je důležité se zaměřit na silné stránky a příležitosti v kontextu chytré vesnice. Všechny tyto poznatky hrají důležitou roli při stanovení strategických cílů obce.

Cíle musejí splňovat požadavky SMART. Tento přístup zvyšuje pravděpodobnost, že bude cíl naplněn. Dle této techniky by měl být každý cíl:

- specifický – jasné a konkrétní formulování cílů je důležité pro jejich účinné dosažení,
- měřitelný – pro snadnější vyhodnocení dosažených cílů je potřeba stanovovat měřitelné cíle; měřitelnost umožňuje monitorovat pokrok,
- akceptovatelný – je důležité zhodnotit, zda je cíl dosažitelný z hlediska finančních i nefinančních prostředků a zdrojů, které jsou zapotřebí k dosažení cílů,

- relevantní – cíl by měl vycházet z dlouhodobých plánů a priorit, musí být zřejmý jeho přínos,
- termínovaný – musí být vymezený časový rámec, kdy má být cíle dosaženo, aby zde byla motivace pro jeho dosažení.

Aby byl nastaven určitý řád při realizaci stanovených cílů, je důležité stanovit priority. K tomuto kroku je vhodné zapojit místní komunitu, která může pomoci určit, které cíle by měly být řešeny přednostně. Protože je cílem vytvořit strategii chytré vesnice, je důležité se zaměřit na témata, které tyto vesnice řeší a inspirovat se přístupy, které již byly realizovány. K tomu mohou sloužit strategie vytvořené v rámci projektu Smart rural 21 nebo databáze projektů v rámci organizace ENRD, která je pro tuto práci stěžejní. Obec, která bude strategii vytvářet, tak může nalézt projekt, který řešil stejný problém a inspirovat se jím. Za tímto účelem byla vytvořena organizace ENRD, aby sdílela zkušenosti mezi jednotlivými zeměmi. Témata chytrých vesnic představují jakýsi opěrný bod pro rozvoj vesnic a mohou být přizpůsobena potřebám každé obce. Mezi nejčastější patří inovace ve veřejných službách, jejich digitalizace, nízkouhlíkové hospodářství, doprava a mobilita, inovace ve vzdělávání a zdravotní péči. Cílem je dosáhnout udržitelného rozvoje.

Stanovení strategických cílů podle předešlých doporučení by mělo zajistit, aby obec přijala nový myšlenkový přístup a došlo ke zlepšení kvality života. Inovativními přístupy se chytré vesnice snaží vyřešit více problémů najednou.

4. Plánování chytrých řešení

Poté co budou definovány strategické cíle obce na základě posouzení výzev a příležitostí je třeba určit operativní cíle, kterými bude dosaženo hlavních cílů. S tím souvisí plánování konkrétních opatření, která budou realizována pro jejich dosažení. Je třeba, aby si obec uvědomila, čeho chce v konečném výsledku dosáhnout. Navrhovaná řešení by měla přinášet pozitivní dopad i v budoucnu. Každé chytré řešení přináší počáteční náklady, proto je třeba určit, jak budou jednotlivá opatření financována, případně kdo je bude financovat. Lze říci, že pro formulaci strategie je zapotřebí, aby ten, kdo strategii vytváří, znal odpovědi na tyto otázky:

1. Na jaké hrozby a příležitosti se obec zaměří?
2. Jaká opatření budou pro řešení hrozeb navržena?
3. Co bude hlavními cíli strategie a jaké jsou operativní cíle pro jejich dosažení?

4. Jaký bude přínos pro obyvatele obce?
5. Kdy má být dosaženo požadovaných cílů?
6. Kdo nese odpovědnost za tvorbu a realizaci strategie?
7. Jaké jsou předběžné náklady na jednotlivá opatření a kdo je bude financovat?

Tyto odpovědi lze formulovat do přehledné tabulky viz tabulka č. 6, která je inspirována strategií obce Mukařov (European Commission, 2020b). Odpovědi na tyto otázky jsou klíčové pro vytvoření plánu, jak dosáhnout požadovaných cílů strategie.

Tabulka 6 – Logický rámec

Hlavní cíle strategie	Operativní cíle	Plánovaná opatření	Očekávané výsledky	Finanční náklady	Časový rámec
<i>Na základě zjištěných potřeb a příležitostí se stanoví soubor hlavních cílů</i>	<i>Následně je důležité stanovit operativní cíle k dosažení hlavních cílů</i>	<i>Konkrétní navržené akce, které budou realizovány pro dosažení cílů</i>	<i>Čeho dosaženými cíli obec dosáhne?</i>	<i>Kdo bude financovat jednotlivá opatření? Jak obec zajistí finanční a lidské zdroje?</i>	<i>Očekávaná doba trvání pro provedení jednotlivých opatření</i>

Zdroj: převzato (European Commission, 2020b)

5. Řízení strategie

Dalším důležitým bodem strategie je určit, kdo se bude podílet na jaké činnosti a rozdělit odpovědnosti. Je třeba rozhodnout, kdo bude odpovědný za řízení a implementaci strategie. Dále je podstatné, jakým způsobem obec zajistí nezbytné zdroje pro implementaci chytrých řešení. Tato šablona by měla sloužit převážně pro starosty, zastupitelstvo, ale s tím, že se budou na její tvorbě podílet i místní občané.

6. Monitorování (kontrola)

Po celou dobu implementace strategie je nutné její monitorování. Jedná se o důležitý nástroj, kterým lze sledovat pokrok při dosahování cílů, ale i celkovou úspěšnost implementace. Touto pravidelnou kontrolou lze včas provádět úpravy a případně optimalizovat strategii. Opět je důležité určit, kdo jej bude mít na starost, jakým způsobem bude prováděno monitorování, v jakém rozsahu a jakými ukazateli se bude sledovat úspěšnost strategie.

7. Zapojení zainteresovaných stran

Je třeba najít cesty, jak zapojovat místní komunitu do samotného plánování a implementace strategie, jelikož to je jeden z hlavních cílů chytré vesnice. Existuje mnoho způsobů, jak obyvatele informovat o místním dění. Záleží, jaké možnosti má daná obec k dispozici. Obyvatelé mohou být informováni například přes webové stránky obce, sociální média nebo například některé obce vydávají místní časopisy.

Níže je uvedeno sedm **doporučení** pro tvůrce strategie:

1. pracovat s již zpracovanými strategickými dokumenty obce,
2. inspirovat se databází projektů ENRD,
3. využívat spolupráci s MAS,
4. zapojovat komunitu do identifikace potřeb,
5. cíle musejí být SMART (specifické, měřitelné, akceptovatelné, relevantní, termínované),
6. spolupracovat a sdílet zkušenosti s obcemi, které se o chytrá řešení zajímají,
7. plánovat opatření, která budou mít dlouhodobý pozitivní dopad.

Pro české vesnice může tento krok vést k inovativnímu způsobu, jak dosahovat udržitelného rozvoje a vyšší životní úrovně. Inovace mohou přinést zlepšení v oblasti dopravy, energetiky, správy odpadů, nebo zdravotní a sociální péče. Je potřeba zvýšit povědomí o úspěšných projektech v tomto směru, které byly realizované na zahraniční nebo české půdě.

Důležitá zde bude aktivní spolupráce mezi aktéry, a to na místní, regionální a národní úrovni. Jednotliví aktéři podílející se na rozvoji venkova byly představeni v kapitole č. 2. 2. Hlavními aktéry rozvoje venkova v České republice je MMR a MZe, kteří by měli

zdůrazňovat přínosy konceptu Smart village a podporovat jej prostřednictvím dotačních programů. Zároveň by mělo dojít k většímu prosazování ze strany MAS, a to na regionální úrovni. Tím, že lépe znají své území a mají blíže k jednotlivým starostům, podnikatelům a neziskovým organizacím je nezbytné, aby právě MAS motivovala obce k zapojení do projektů zaměřených na Smart village.

Závěr

Cílem diplomové práce bylo zjistit, zda je koncept Smart village v České republice realitou, blízkou či vzdálenou budoucností nebo nereálnou vizí v oblasti rozvoje venkova. Pro dosažení hlavního cíle byly zvoleny dílčí cíle práce, které doplňují teoretické aspekty související s konceptem Smart village, a výzkumné otázky: „*Vyskytují se v České republice obdobné problémy jako v zahraničí, lze tedy koncept Smart village využít u nás?*“ a dále „*V jakých oblastech je vhodné koncept Smart village využít v České republice?*“ Výzkumná část práce směřovala k zodpovězení těchto otázek.

První kapitola se věnuje regionálnímu rozvoji na území České republiky, kterým se zabývá Ministerstvo pro místní rozvoj. Dále jsou vysvětleny související pojmy včetně Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+, která představuje důležitý nástroj pro realizaci regionální politiky. Pozornost je zde věnována zabezpečování regionálního rozvoje, kde jsou klíčové Evropské strukturální a investiční fondy využívané EU pro podporu regionálního rozvoje.

Následující kapitola přibližuje účel organizace ENRD, která byla založena Evropskou unií, aby podporovala rozvoj venkova a sloužila jako zprostředkovatel informací a také zkušeností mezi zeměmi. Tato organizace zveřejňuje publikace a databázi úspěšných projektů uplatitelných v praxi v různých oblastech rozvoje venkova, které mohou být inspirací pro další země. Pro tuto práci byly stěžejní příklady dobré praxe zaměřující se na koncept Smart village. Databáze zahraničních projektů byla použita ve výzkumné části práce. Pro pochopení problematiky konceptu Smart village bylo nejdříve nezbytné vymezení pojmu venkov. V této práci se klade důraz na definici venkova podle OECD.

Myšlenka chytrého řešení byla původně spojena s konceptem Smart city, který začal v roce 2007 nabývat na významu. Uplatnění konceptu v českých podmínkách trvalo déle. Teprve v roce 2015 byl koncept chytrého města realizován ve městě Písek. Myšlenka chytrého města se zaměřuje na dosažení udržitelného rozvoje prostřednictvím implementace moderních technologií. Tato kapitola je zpočátku věnována rozvoji konceptu Smart city, na který navazuje koncept Smart village. Tento koncept je založen na iniciativě ze strany komunity, která má zájem podílet se na hledání nových způsobů a využívání moderních technologií vedoucích k udržitelnému rozvoji. Tento koncept je aktivně využíván v zahraničních zemích, kde jsou zaznamenány úspěšné projekty. Smart village má za cíl čelit hrozbám a využívat příležitostí v oblasti rozvoje venkova.

V kapitole s názvem „metodika práce“ byly popsány metody pro dosažení hlavního cíle práce, a to metoda desk research a metoda řízeného rozhovoru.

V následující kapitole byly vybrány čtyři inspirativní přístupy k chytrému venkovu, které mohou sloužit ostatním zemím jako inspirace pro jejich místní řešení. Přístup Itálie se zaměřuje na výzvu vylidňování a stárnoucí populace, Finsko a Německo na příležitosti digitální transformace a Francie na vytváření vazeb mezi městy a venkovem. Všechny přístupy přispívají svým způsobem k rozvoji venkova. Další kapitola se zaměřuje na zmapování konkrétních projektů digitálních a sociálních inovací pro venkov. U každého projektu je identifikován problém, kterému oblast čelí a konkrétní chytrá řešení, která byla navržena.

Poté co byly zmapovány zahraniční zkušenosti byla provedena analýza projektů v českém prostředí, které svojí povahou směřují ke konceptu Smart village. Bylo nalezeno několik malých obcí, které se zaměřují na nízkouhlíkové hospodářství, což je jednou z příležitostí chytrých vesnic. Obec Kněžice, Hostětín, Mikolajice a nově budovaná část obce Starovice se zaměřují na dosažení energetické soběstačnosti inovativními způsoby. Dalším příkladem je obec Brniště, která se zabývá odpadovým hospodářstvím. Obec zavedla chytré technologie, které ji zajistili efektivnější hospodaření s odpady. Tento přístup byl zaveden také v obci Strašov–Vodochody a Trojanovice. Největším přínosem pro tuto práci je strategie chytré vesnice v obci Mukařov, která se nachází ve Středočeském kraji. Strategie vznikla v rámci projektu „Smart rural 21“, kterého se zúčastnilo 21 vesnic z celé Evropy.

Kvalitativního výzkumu realizovaného metodou řízeného rozhovoru se zúčastnili tři vybraní respondenti. Otázky byly směřovány na jejich pohled na koncept Smart village, problémy, se kterými se obce potýkají a jejich realizované projekty.

Na základě rozhovorů a zmapování českých a zahraničních zkušeností byly zodpovězeny výzkumné otázky. Celkově lze konstatovat, že Česká republika se potýká s některými obdobnými problémy jako zahraniční země. Vylidňování a stárnutí populace představují významné problémy v oblasti rozvoje a budoucnosti venkova. Trend postupného stárnutí obyvatelstva byl potvrzen statistickými daty v celé Evropské unii včetně České republiky. Téma vylidňování bylo zmíněno respondenty v rámci řízených rozhovorů. Tomuto problému čelí české obce, ale i zahraniční oblasti. Tyto dva uvedené jevy byly zaznamenány například v oblastech Itálie a Španělska. Rozhovory se zástupci

obcí Mukařov a Brzkov bylo zjištěno, že v jejich vesnicích dochází k nárůstu obyvatel, ale pozoruje se zde nepatrné stárnutí obyvatelstva.

Na základě použitých metod ve výzkumné části, lze říci, že koncept Smart village se postupně stává novou cestou, jak přistupovat k rozvoji venkova v ČR. Pozitivní reakce zazněla i ze strany dotazovaných respondentů, kteří jsou novému přístupu k udržitelnému rozvoji otevřeni. Bude nesmírně důležitá spolupráce aktérů na všech úrovních. Hlavní roli v prosazování konceptu Smart village bude mít MMR a MZe, která by měla zajistit jeho dostatečnou podporu. Důležitou úlohu budou mít také MAS, které mají blíže k jednotlivým zástupcům obcí a znají lépe své území. Ze získaných poznatků bylo možné určit oblasti, ve kterých je potenciál využít koncept Smart village v českých podmínkách. Jsou zaznamenány příklady dobré praxe v oblasti energetiky, environmentálního managementu nebo digitalizace, které přispívají k udržitelnému rozvoji obcí.

Pro účely České republiky byla navržena šablona strategie Smart village. Jde o obecné kroky a doporučení, podle kterých by bylo možné postupovat. Strategie by měla sloužit pro utřídění myšlenek a stanovení priorit a cílů, kterých chce obec dosáhnout. Přitom obce mají k dispozici řadu inspirativních projektů, které byly realizované v zahraničí, nebo strategii vytvořenou obcí Mukařov ve Středočeském kraji.

Smart village je v České republice zatím na počátku, i když jsou již nyní známy obce, které se ubírají správným směrem. Inovace mohou jednak zlepšit kvalitu života na vesnicích a vyřešit problémy, kterým obce čelí. Je tedy důležité zvýšit povědomí o novém způsobu, jak nahlížet na rozvoj venkova.

POUŽITÁ LITERATURA

1. BINEK, J., GALVASOVÁ, I., TOUŠEK, V., VĚŽNÍK, A., KUNC, J., SEIDENGLANZ, D., HALÁSEK, D., ŘEHÁK, S. (2007). *Venkovský prostor a jeho oživení*. 1. vyd. Brno: Georgetown.
2. BINEK, J., SVOBODOVÁ, H., HOLEČEK, J., GALVASOVÁ, I., CHABIČOVSKÁ, K. (2009). *Synergie ve venkovském prostoru: aktéři a nástroje rozvoje venkova*. 1. vydání. Brno: GaREP Publishing.
3. BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. (2011). *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace*. Vydání druhé, přepracované a rozšířené. Praha: Karolinum.
4. BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. (2020). *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace*. Vydání třetí, přepracované a doplněné. Praha: Karolinum.
5. BONAFIDE GROUP. (2019). *Smart Village Starovice*. [online]. [cit. 2023-05-28]. Dostupné z: <https://www.mesta-budoucnosti.cz/aktuality/smart-village-starovice-33>
6. BRAEMAR COMMUNITY LIMITED. (b. r.). *Braemar Community Limited*. [online]. [cit. 2023-05-20]. Dostupné z: https://braemarcommunitylimited-co-uk.translate.google/?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=cs&_x_tr_hl=cs&_x_tr_pto=sc
7. CAPDEVILA, I. (2018). *Coworking Rural a Catalunya*. [online]. [cit. 2023-05-18]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Ignasi-Capdevila/publication/345342470_Coworking_Rural_a_Catalunya/links/5fa43b20a6fdcc062415ab14/Coworking-Rural-a-Catalunya.pdf
8. ČADIL, J. (2010). *Regionální ekonomie. Teorie a aplikace*. 1 vydání. Praha: C.H. Beck.
9. ČESKÝ ROZHLAS. (2018). *Španělský venkov vymírá. Jeho obyvatelé se s tím ale nehodlají smířit*. [online]. [cit. 2023-05-18]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/spanelsky-venkov-vymira-jeho-obyvatele-se-s-tim-ale-nehodlaji-smirit-7565579>
10. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2009). *Postavení venkova v Jihočeském kraji: Vymezení venkova*. [online]. [cit. 2022-11-05]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20565975/31136109.pdf/6650f2d4-6111-4270-add8-48619b03522d?version=1.0>
11. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2014). *Stárnutí se nevyhneme*. [online]. [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ea002b5947>

12. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2018). *Věková skladba obyvatel Česka se výrazně promění*. [online]. [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vekova-skladba-obyvatel-ceska-se-vyrazne-promeni>
13. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2022). *Počet obyvatel v obcích – k 1. 1. 2022* [online]. 2022 [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112022>
14. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2023). *Věkové složení obyvatel–základní věkové skupiny (časová řada)*. [online]. [cit. 2023-02-28]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&katalog=33156&pvo=DEM02&&str=v4&kodjaz=203>
15. ČR. (1991). *Zákon č. 229 z 21. května 1991, o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku*. [online]. [cit. 2022-12-29]. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-229>
16. ČR. (1992a). *Zákon č. 17 ze dne 5. prosince 1991, o životním prostředí*. [online]. [cit. 2022-12-29]. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-17>
17. ČR. (1992b). *Zákon č. 334 ze dne 12. května 1992, o ochraně zemědělského půdního fondu*. [online]. [cit. 2022-12-29]. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-334>
18. ČR. (1992c). *Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992, o ochraně přírody a krajiny*. [online]. [cit. 2022-12-29]. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-114>
19. ČR. (1995). *Zákon č. 289 ze dne 3. listopadu 1995, o lesích a o změně a doplnění některých zákonů*. [online]. [cit. 2022-12-29]. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-289>
20. ČR. (1997). *Zákon č. 252 ze 24. září 1997, o zemědělství*. [online]. [cit. 2022-12-29]. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1997-252>
21. ČR. (2000a). *Zákon č. 128 ze dne 12. dubna 2000, o obcích*. [online]. [cit. 2022-12-29]. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128>
22. ČR. (2000b). *Zákon č. 248 ze dne 29. června 2000, o podpoře regionálního rozvoje*. [online]. [cit. 2022-09-15]. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-248>

23. ČR. (2000c). *Zákon č. 256 ze 14. července 2000, o Státním zemědělském intervenčním fondu a o změně některých dalších zákonů*. [online]. [cit. 2022-12-29]. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-256>
24. ČSR. (1969). *Zákon č. 2 ze dne 8. ledna 1969, zákon České národní rady o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky*. [online]. [cit. 2022-12-29]. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1969-2>
25. ČVUT. (b. r.). *Mikolajice využívají první mikroelektrárnu na světě WAVE* [online]. [cit. 2023-06-11]. Dostupné z: <http://energetika.cvut.cz/aktuality/novinky-z-ustavu/mikolajice-vyuzivaji-prvni-mikroelektrarnu-na-svete-wave/>
26. EUROPEAN ASSOCIATION OF MOUNTAIN AREAS. (2018). *Rezo Pouce, stopování pro zlepšení venkovské mobility*. [online]. 2018 [cit. 2023-05-18]. Dostupné z: https://www-euromontana-org.translate.google/en/rezo-pouce-hitch-hiking-to-improve-rural-mobility/?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=cs&_x_tr_hl=cs&_x_tr_pto=sc
27. EUROPEAN COMMISSION. (2015). *EIP-AGRI Network*. [online]. [cit. 2023-02-10]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eip/agriculture/sites/default/files/eip-agri_brochure_network_2015_en_web.pdf
28. EUROPEAN COMMISSION. (2018). *Service hubs in rural Flanders*. [online]. [cit. 2023-04-23]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/enrd/sites/default/files/tg2_smart-villages_service-hubs_hoet.pdf
29. EUROPEAN COMMISSION. (2019). *Strategic Energy Technology Plan*. [online]. [cit. 2023-02-04]. Dostupné z: https://energy.ec.europa.eu/topics/research-and-technology/strategic-energy-technology-plan_en
30. EUROPEAN COMMISSION. (2020a). *Shaping Europe's digital future*. [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/system/files/2020-02/communication-shaping-europes-digital-future-feb2020_en_4.pdf
31. EUROPEAN COMMISSION. (2020b). *Smart Village strategy of Mukařov (CZECHA)*. [online]. 2020 [cit. 2023-05-25]. Dostupné z: <https://www.mukarov.cz/files/projekty/mukarovcz-smart-village-strategy.pdf>
32. EUROPEAN COMMISSION. (2021a). *Fond soudržnosti*. [online]. [cit. 2022-11-05]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/cs/funding/cohesion-fund/
33. EUROPEAN COMMISSION. (2021b). *2030 Digital Compass: the European way for the Digital Decade*. [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z:

https://commission.europa.eu/system/files/2023-01/cellar_12e835e2-81af-11eb-9ac9-01aa75ed71a1.0001.02_DOC_1.pdf

34. EUROPEAN COMMISSION. (2021c). *The Smart Rural 21 Project* [online]. [cit. 2023-06-03]. Dostupné z: https://www-smartrural21-eu.translate.google.com/smart-rural-21-project/about/?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=cs&_x_tr_hl=cs&_x_tr_pto=sc
35. EUROPEAN COMMISSION. (2021d). *Smart Village Strategy Template* [online]. [cit. 2023-06-20]. Dostupné z: <https://www-smartrural21.eu/roadmap-toolbox/smart-village-strategy-template/>
36. EUROPEAN COMMISSION. (2022). *Tracking Europeans' Interest in EC Priorities Using Online Search Data: A Europe fit for the digital age*. [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: https://op-europa-eu.translate.google.com/en/publication-detail/-/publication/b62bb874-28df-11ed-8fa0-01aa75ed71a1/language-en?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=cs&_x_tr_hl=cs&_x_tr_pto=sc
37. EUROPEAN NETWORK FOR RURAL DEVELOPMENT. (2017). *The WAB, a rural high school for digital transition*. [online]. [cit. 2023-05-22]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/enrd/sites/default/files/project/attachments/gp_fr_wab_digital_highschool_164_web.pdf
38. EUROPEAN NETWORK FOR RURAL DEVELOPMENT. (2018a). *Strategy for Inner Areas Italy*. [online]. [cit. 2023-03-27]. Dostupné z: https://enrd.ec.europa.eu/sites/default/files/tg_smart-villages_case-study_it.pdf
39. EUROPEAN NETWORK FOR RURAL DEVELOPMENT. (2018b). *Reciprocity Contracts France*. [online]. [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: https://enrd.ec.europa.eu/sites/default/files/tg_smart-villages_case-study_fr.pdf
40. EUROPEAN NETWORK FOR RURAL DEVELOPMENT. (2018c). *Digital Villages Germany*. [online]. [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: https://enrd.ec.europa.eu/sites/default/files/tg_smart-villages_case-study_de_0.pdf
41. EUROPEAN NETWORK FOR RURAL DEVELOPMENT. (2018d). *Smart Countryside study Finland*. [online]. [cit. 2023-03-30]. Dostupné z: https://enrd.ec.europa.eu/sites/default/files/tg_smart-villages_case-study_fi_0.pdf
42. EUROPEAN NETWORK FOR RURAL DEVELOPMENT. (2022a). *In Brief*. [online]. [cit. 2022-10-17]. Dostupné z: https://enrd.ec.europa.eu/about/brief_en
43. EUROPEAN NETWORK FOR RURAL DEVELOPMENT. (2022b). *Projects & Initiatives* [online]. [cit. 2023-06-20]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/enrd/smart-and->

competitive-rural-areas/smart-villages/smart-villages-portal/projects-
initiatives_en.html

44. EUROSTAT. (2023). *Population structure and ageing*. [online]. [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_structure_and_ageing#The_share_of_elderly_people_continues_to_increase
45. EVROPSKÁ KOMISE. (2011). *Sdělení komise Evropskému parlamentu, radě, evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a výboru regionů: Plán přechodu na konkurenceschopné nízkouhlikové hospodářství do roku 2050*. [online]. [cit. 2023-02-22]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A52011DC0112>
46. EVROPSKÁ KOMISE. (2016). *Sdělení komise Evropskému parlamentu, radě, evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a výboru regionů: Evropský program pro ekonomiku sdílení*. [online]. [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0356&from=EN>
47. EVROPSKÁ KOMISE. (2020). *Sdělení komise Evropskému parlamentu, radě, evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a výboru regionů: Nový akční plán pro oběhové hospodářství*. [online]. [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0098>
48. EVROPSKÁ KOMISE. (2023). *Průvodce, jak se stát chytrou vesnicí: Smart Rural 21 (První přípravný akční program na podporu chytrých venkovských oblastí ve 21. století)* [online]. [cit. 2023-06-03]. Dostupné z: https://eagri.cz/public/web/file/717081/Guide_CZ.pdf
49. EVROPSKÁ RADA. (2019). *Zelená dohoda pro Evropu*. [online]. [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/green-deal/>
50. EVROPSKÁ UNIE. (1992). *Smlouva o Evropské unii*. [online]. [cit. 2022-12-01]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:11992M/TXT>
51. EVROPSKÁ UNIE. (2016). *Propojení Evropského venkova*. [online]. [cit. 2023-02-10]. Dostupné z: <https://enrd.ec.europa.eu/sites/default/files/publi-enrd-booklet-2016-cs.pdf>
52. EVROPSKÁ UNIE. (2018). *Chytrý venkov: Obnova a rozvoj služeb na venkově*. [online]. [cit. 2023-03-27]. Dostupné z:

https://enrd.ec.europa.eu/sites/default/files/enrd_publications/publi-enrd-rr-26-2018-cs_0.pdf

53. EVROPSKÁ UNIE. (2023). *Podpora růstu venkova, ochrana a podpora kulturních tradic a zajišťování potravin* [online]. [cit. 2023-06-19]. Dostupné z: https://europa.eu/citizens-initiative-forum/blog/boost-rural-growth-protect-and-promote-cultural-traditions-and-food-security_cs
54. EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EU. (2021). *Nářízení č. 1060 ze dne 24. června 2021, o společných ustanoveních pro Evropský fond pro regionální rozvoj, Evropský sociální fond plus, Fond soudržnosti, Fond pro spravedlivou transformaci a Evropský námořní, rybářský a akvakulturní fond a o finančních pravidlech pro tyto fondy a pro Azylový, migrační a integrační fond, Fond pro vnitřní bezpečnost a Nástroj pro finanční podporu správy hranic a vízové politiky.* [online]. [cit. 2023-02-09]. Dostupný také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R1060&from=EN>
55. EVROPSKÝ PARLAMENT. (2018). *Nakládání s odpadem v EU: fakta a čísla (infografika)*. [online]. [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/society/20180328STO00751/nakladani-s-odpadem-v-eu-fakta-a-cisla-infografika>
56. EVROPSKÝ PARLAMENT. (2021). *Digitální transformace: význam, výhody a opatření EU* [online]. [cit. 2023-06-11]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/society/20210414STO02010/digitalni-transformace-vyznam-vyhody-a-opatreni-eu>
57. EVROPSKÝ PARLAMENT. (2022). *Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR)*. [online]. [cit. 2022-11-05]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/95/evropsky-fond-pro-regionalni-rozvoj-efrr>
58. GIST. (2016). *Smart Hradec Králové: Koncepce programu*. [online]. [cit. 2023-02-10]. Dostupné z: https://www.hrdeckralove.org/assets/File.ashx?id_org=4687&id_dokumenty=63345
59. HLAVÁČEK, P., HRUŠKA, V. (2023). *Metodika Chytrého venkova* [online]. [cit. 2023-06-12]. Dostupné z: https://eagri.cz/public/web/file/718827/Metodika_Chytreho_venkova_final.pdf
60. HENDL, J. (2005). *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál.

61. HUDÁK, P. (2016). *Chytré parkování v Liberci: Koncepce programu*. [online]. [cit. 2023-02-10]. Dostupné z: <https://www.itpoint.cz/cd-telematika/?i=smart-city-chytre-parkovani-liberec-11356>
62. ISNO IT. (2018). *MESOH – motivační a evidenční systémy pro odpadové hospodářství* [online]. [cit. 2023-06-07]. Dostupné z: <https://www.mojeodpadky.cz/mesoh/>
63. JANOUŠ, V. (2022). *Obce hledají způsob, jak ušetřit za energie. Mění se v elektrárny a teplárny*. [online]. In: [cit. 2023-05-28]. Dostupné z: <https://moravskoslezsky.denik.cz/zpravy-z-ceska/obce-se-meni-v-elektrarny-a-teplarny.html>
64. JEŽEK, J. (2014). *Regionální rozvoj*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni.
65. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. (b. r. a.). *Evropský sociální fond*. [online]. [cit. 2022-12-01]. Dostupné z: <https://www.esfcr.cz/60-let-esf>
66. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. (b. r. b.). *Evropský sociální fond v ČR*. [online]. [cit. 2022-11-05]. Dostupné z: <https://www.esfcr.cz/programy/evropsky-socialni-fond>
67. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. (2006). *Strategie regionálního rozvoje České republiky*. [online]. Praha. [cit. 2022-11-27]. Dostupné z: https://www.dataplan.info/img_upload/7bdb1584e3b8a53d337518d988763f8d/_strategie-regionálního-rozvoje_2007-2013-2006-.pdf
68. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. (2011). *Vesnice roku v Programu obnovy venkova: O soutěži*. [online]. [cit. 2022-12-02]. Dostupné z: <https://www.vesniceroku.cz/o-soutezi/soutez>
69. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. (2015). *Metodika Konceptu inteligentních měst*. [online]. [cit. 2023-01-07]. Dostupné z: https://www.mmr.cz/getmedia/b6b19c98-5b08-48bd-bb99-756194f6531d/TB930MMR001_Metodika-konceptu-Inteligentnich-mest-2015.pdf
70. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. (2017). *Metodika financování Smart city projektů*. [online]. [cit. 2023-01-07]. Dostupné z: <https://mmr.cz/getmedia/44a88eea-c83e-4d17-b16a-f503ae173ee9/Metodika-financovani-Smart-City-projektu.pdf.aspx?ext=.pdf>
71. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. (2018). *Metodika Smart Cities: Metodika pro přípravu a realizaci konceptu Smart Cities na úrovni měst, obcí*

- a regionů*. [online]. [cit. 2023-01-05]. Dostupné z: https://mmr.cz/getmedia/f76636e0-88ad-40f9-8e27-cbb774ea7caf/Metodika_Smart_Cities.pdf.aspx?ext=.pdf
72. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. (2019). *Strategie regionálního rozvoje České republiky 2021+*. [online]. [cit. 2022-10-17]. Dostupné z: <https://mmr.cz/cs/microsites/uzemni-dimenze/regionalni-rozvoj/strategie-regionalniho-rozvoje-cr-2021>
73. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. (2020). *Energeticky Soběstačná obec*. [online]. [cit. 2023-05-25]. Dostupné z: <https://www.obcepro.cz/invence-pro-regiony-a-obce-74.pdf>
74. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. (2022a). *Podpora obnovy a rozvoje venkova*. [online]. [cit. 2022-12-02]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/narodni-dotace/podpora-a-rozvoj-regionu/podpora-rozvoje-regionu-2022/podpora-obnovy-a-rozvoje-venkova>
75. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. (2022b). *Podpora rozvoje regionů 2022*. [online]. [cit. 2023-02-10]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/narodni-dotace/podpora-a-rozvoj-regionu/podpora-rozvoje-regionu-2022>
76. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. (2022c). *Jak využít chytrá řešení ve vašem městě?* [online]. [cit. 2023-01-05]. Dostupné z: <https://mmr.cz/cs/microsites/sc/smart-cities>
77. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. (b. r.) *Smart Cities: Přehled dokumentů s dílčí tematikou Smart Cities*. [online]. [cit. 2023-01-07]. Dostupné z: <https://mmr.cz/getmedia/a09b6a43-d2d4-4e2b-8624-5b643d5c359c/Prehled-dokumentu-k-18-6-2019-pdf.aspx?ext=.pdf>
78. MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU. (2020). *Teze Hospodářské strategie České republiky 2020–2030*. [online]. [cit. 2022-11-28]. Dostupné z: https://www.mmr.cz/getmedia/4703af96-bbb7-4fda-8c6d-c5cdfa446526/Teze_Hospodarske_strategie_2020_2030.pdf.aspx - str.17
79. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. (2017). *Kategorizace zařízení agroturistiky a venkovské turistiky ČR 2017–2023*. [online]. [cit. 2023-02-10]. Dostupné z: https://eagri.cz/public/web/mze/venkov/prioritni-temata-site/agroturistika/https://eagri.cz/public/web/file/538494/Kategorizace_zarizeni_agroturistiky_a_venkovske_turistiky_CR_2017_2023_II.pdf

80. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. (2023a). *Precizní zemědělství*. [online]. [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/precizni-zemedelstvi/>
81. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. (2023b). *Ministerstvo zemědělství podpoří do roku 2027 investice do technologií šetrných k přírodě, zvířatům a krajině částkou 10 miliard korun*. [online]. [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: https://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2023_ministerstvo-zemedelstvi-podpori-do-roku.html
82. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. (b. r.). *Tematická pracovní skupina "Chytrý venkov"*. [online]. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://eagri.cz/public/web/mze/venkov/prioritni-temata-site/tematicke-pracovni-skupiny/chytry-venkov/>
83. MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. (2010). *Strategický rámec udržitelného rozvoje*. [online]. [cit. 2022-11-28]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/udrzitelny-rozvoj/Strategicky_ramec_udrzitelneho_rozvoje.pdf
84. NSMASCR. (2022). *Co jsou MAS*. [online]. [cit. 2022-10-20]. Dostupné z: <https://www.nsmascr.cz/o-spolku/co-jsou-mas/>
85. PATNAIK, S., SEN, S., MAHMO, M. (2020). *Smart Village Technology: Concepts and Developments* [online]. [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Ayoub-Haouas/publication/339111792_Review_on_Cow_Manure_as_Renewable_Energy/links/5e4c423ca6fdccd965b0a996/Review-on-Cow-Manure-as-Renewable-Energy.pdf#page=412
86. SDRUŽENÍ MÍSTNÍCH SAMOSPRÁV ČESKÉ REPUBLIKY. (2019). *Vylidňování venkova... Příčina, nebo důsledek?* [online]. [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: https://www.smscr.cz/modules/file_storage/download.php?file=331a57c4%7C33&inline=1
87. SKAKELJA, N., MCGLYNN, D. (eds.). (2018a). *Smart villages revitalising rural services*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
88. SKAKELJA, N., MCGLYNN, D. (eds.). (2018b). *Digital and social Innovation in rural services*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

89. SKOKAN, K. (2004). *Konkurenceschopnost, inovace a klastry v regionálním rozvoji*. Ostrava: Repronis.
90. SLAVÍK, J. (2017). *Smart city v praxi. Jak pomocí moderních technologií vytvářet město příjemné k životu a přátelské k podnikání*. 1. vyd. Praha: Profi Press.
91. SPĚVÁK, P. (2022). *Úspora na energiích? V Česku roste první chytrá vesnice, sází na slunce*. [online]. [cit. 2023-05-28]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/udrzitelnost-ve-state/chytra-vesnice-20220521.html>
92. SPOLEK PRO OBNOVU VENKOVA ČESKÉ REPUBLIKY. (2022). *O spolku*. [online]. [cit. 2022-12-10]. Dostupné z: <https://www.spovcr.cz/o-nas-1/o-spolku/>
93. STEJSKAL, J., KOVÁRNÍK, J. (2009). *Regionální politika a její nástroje*. Praha: Portál.
94. SVÍTEK, M., SLAVÍK, J., ZADINA, V., POLANSKÝ, R. (2015). *Modrozlutá kniha Smart Písek*. [online]. [cit. 2023-02-10]. Dostupné z: https://www.mesto-pisek.cz/assets/File.ashx?id_org=12075&id_dokumenty=12534
95. SVOBODOVÁ, H., KONEČNÝ, O., BINEK, J., CHABIČOVSKÁ, K., HOLEČEK, J., GALVASOVÁ, I., VĚŽNÍK, A., HYNEK, A. (2011). *Synergie ve venkovském prostoru*. 1. vyd. Brno: GaREP, spol. s r.o.
96. ŠIRŮČEK, L. (2022). *Škola obnovy venkova*. [online]. [cit. 2022-12-10]. Dostupné z: <https://www.visky.cz/skola-obnovy-venkova/>
97. ŠKORPÍKOVÁ, L. (2021). *JRK: Odpadové hospodářství obce Brniště na Českolipsku bude výrazně ekologičtější* [online]. [cit. 2023-06-08]. Dostupné z: <https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/tiskove-zpravy/odpadove-hospodarstvi-obce-brniste-na-ceskolipsku-bude-vyrazne-ekologictejsi>
98. TSIMAKURIDZE, Giorgi. (2021). *Smart village opportunities for Georgia*. [online]. [cit. 2023-05-20]. Dostupné z: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ge/undp_ge_povred_smart-village_report_2021_eng.pdf
99. ÚŘAD VLÁDY. (2017a). *Strategický rámec České republiky 2030*. [online]. [cit. 2022-11-28]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/ceska_republika_2030/\\$FILE/OUR_Strategicky_ramec_20181015.pdf.002.002.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/ceska_republika_2030/$FILE/OUR_Strategicky_ramec_20181015.pdf.002.002.pdf) str.17

100. ÚŘAD VLÁDY. (2017b). *Analyza sdílené ekonomiky a digitálních platforem*. [online]. [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/urad-vlady/poskytovani-informaci/poskytnute-informace-na-zadost/Priloha_4_Material_Analyza.pdf
101. VODAFONE GROUP. (2020). *Sabugueiro – portugalská horská vesnice*. [online]. [cit. 2023-05-23]. Dostupné z: https://www-vodafone-com.translate.goog/news/digital-society/the-high-life-sabugueiro-portugals-connected-mountain-village?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=cs&_x_tr_hl=cs&_x_tr_pto=sc&_x_tr_hist=true
102. WOKOUN, R., MATES, P. (2006). *Management regionální politiky a reforma veřejné správy*. Praha: Linde.
103. ZACHOVÁ, A., HOSNEDLOVÁ, P. (2019a). *Jak pomoci českému venkovu*. [online]. [cit. 2023-02-28]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/evropske-finance/news/jak-pomoci-ceskemu-venkovu/>
104. ZACHOVÁ, A., HOSNEDLOVÁ, P. (2019b). *Česko je na cestě k nízkouhlikové ekonomice, kráčí ale pozvolným tempem*[online]. [cit. 2023-06-19]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/energetika/news/cesko-je-na-cestech-k-nizkoughlikove-ekonomice-kraci-ale-pozvolnym-tempem/>
105. ZO ČSOP VERONICA. (b. r.). *Výtopna na biomasu*. [online]. In: [cit. 2023-05-28]. Dostupné z: <https://hostetin.veronica.cz/vytopna-na-biomasu>
106. ŽÍTEK, V., KLÍMOVÁ, V. (2008). *Regionální politika*. Brno: Masarykova univerzita

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA 1 – ŘÍZENÝ ROZHOVOR Č. 1

PŘÍLOHA 2 – ŘÍZENÝ ROZHOVOR Č. 2

PŘÍLOHA 3 – ŘÍZENÝ ROZHOVOR Č. 3

PŘÍLOHA 1 – ŘÍZENÝ ROZHOVOR Č. 1

Záznam rozhovoru s paní Jaroslavou Hájkovou, která je vedoucím zaměstnancem pro realizaci SCLLD MAS Havlíčkův kraj

1. Co je náplní Vaší práce?

Hlavní náplní je vyřizování žádostí, které jdou poté do našich výzev. Finance získáváme z Evropské unie.

2. Na jakou oblast rozvoje se Vaše MAS momentálně orientuje?

Byl velký zájem o Program rozvoje venkova, nejvíce čerpali zemědělci, lesníci a obce. Obce si vybavily klubovky a kulturáky, kde byla velká úspěšnost. Šlo o zhruba 54 projektů. Jedná se o malé projekty, ale starostové obcí o to mají velký zájem, hlavně i neziskové organizace. Školy a Hasiči mají nejvíce zájem o projekty.

3. Co je na vaší práci nejdůležitější? Co Vám zabírá nejvíce času?

Nejvíce času zabírá čtení pravidel, samotná práce je různorodá a zajímavá. Určitě hodně času zabírají konzultace s lidmi a kontroly projektů. Je náročné lidi povzbudit, aby se posunuli dál.

4. Navazujete aktivně spolupráci s novými subjekty? Jaké subjekty jsou nejangažovanější?

Spíše se o nás subjekty dozví od starostů, máme 65 obcí, což je velký okruh obcí. My už nechceme další členy, jelikož máme 106 členů. Ale starostové od nás dostávají informace, které chceme, aby zveřejnili a vědí, že se na nás mohou obrátit jak podnikatelé, tak neziskovky, takže žádostí je opravdu hodně. Nemusí jít ani o členy, ale subjekty z našeho území. Spíše se oni ozývají nám než mi jim. MAS je o tom, aby lidem naslouchala a poradila lidem. Tato práce je hrozně založena na důvěře, aby nám jednotlivá území věřila. Aby bylo komu rozdělovat peníze a zároveň, když se zpozdí platby, abychom věděli, za kým jít, kdo nás finančně podrží, jak ke starostům, tak podnikatelům.

5. S jakými problémy se podle vás nejvíce potýkají venkovské oblasti?

Obce se potýkají s tím, že jim přibyla administrativa, i když by bylo možné řešit určité věci digitálně. Starostové jsou zahrnuti papírováním a většinu věcí stejně musejí dokládat

fyzicky. Dále je problémem to, že lidé nejsou motivováni udržovat čistotu na vesnicích a třídít odpad, což přináší náklady. Neuvědomují si, že to za ně někdo bude muset udělat. Dalším problémem je ten, že starostové nenavazují na práci předchozích starostů, což je určitě špatně. V konečném důsledku se projeví, že se o určité věci nestaral.

6. Myslíte si, že v České republice roste počet osob, převážně mladých lidí, kteří odcházejí za vzděláním, za prací nebo za lepší kvalitou života do větších měst a v menších obcích pak zůstávají pouze starší občané?

Určitě tady tento trend je. Když se začnou vesnice vylidňovat a zůstávají zde pouze starší lidé, tak to je tzv. mrtvá obec, je to problém. Mladí lidé mají větší příležitosti jinde. Většinou se vracejí do svých rodných vesnic pouze za odpočinkem na víkendy. Problém je ten, že na vesnicích není tolik pracovních příležitostí a nejsou ani tak dobře ohodnoceny. Tito lidé se v některých případech vracejí až mají svoje rodiny, ale to může být třeba i za deset let. Dalším mínusem, které mohou mladé lidi odradit od života na venkově je nedostupná lékařská péče v obci. Například tady u nás v Havlíčkové Borové lékař dojíždí dvakrát týdně, ovšem nejbližší poliklinika je necelých 20 minut od nás, což není pro většinu obyvatel problém. Ale i tak se to lidem nemusí líbit a může to být důvod toho, že tu nebudou chtít bydlet.

7. Uvedla byste mi nějaké úspěšné projekty, které byly realizované v rámci rozvoje venkova?

V tomto období jsme měli 4 operační programy. Program rozvoje venkova, Integrovaný regionální program, zaměstnanost a životní prostředí. I když se zdá, že je potřeba investovat do životního prostředí, (třičtvrtě masky spadá do CHKO Žďárské vrchy) tak o tyto projekty nebyl vůbec zájem. Nikdo nechtěl plnit podmínky, proto si tyto projekty financovaly obce samy. Měli jsme pouze jeden projekt před dvěma lety na Alej v Horním Studenci. V programu zaměstnanosti se jednalo o příměstský tábor, sociální služby a elektromobil. Nejvíce byl využitý IROP, což bylo opatření pro školy. Udělali se různé odborné učebny, zlepšilo se vybavení škol ve Žďáře nad Sázavou nebo Přibyslavi. Nejvíce jsou angažováni hasiči v IROPU. Například Svatka, Nové Veselí a Ždírec nad Doubravou získali nové hasičské auto. Do města Žďár nad Sázavou šel největší podíl financí na telematiku (semafony). Tyto výzvy jsou uzavřeny.

8. Mohla byste uvést i nějaký neúspěšný projekt? (co bylo příčinou neúspěchu)

Stalo se nám, že dva projekty vypadly, protože se přehlídlo datum. Žadatelé nám pošlou žádost a my jim to musíme překontrolovat a poslat dál, ovšem se stane že se taková věc přehlédne, ale má to své následky. Ale v porovnání, jedná se o dva projekty ze 120 úspěšných.

9. Znáte pojem Smart village?

○ Co si myslíte o konceptu Smart village, myslíte si, že je to dobrá myšlenka?

Určitě si myslím, že tato myšlenka je dobrá, věřím že je potřeba se v tomto směru rozvíjet. Dobrým příkladem jsou úřední elektronické desky. Funguje to zde velmi dobře. Je to přínosem pro ty, kdo s tím umějí zacházet. Nebo nabíječky na elektrokola a elektromobily. Přes naši MAS se kúpaly asi před dvěma lety celkem tři elektromobily pro sociální služby. Jeden je využíván v obci Ždírec nad Doubravou včetně nabíjecí stanice u pečovatelského domu. Myslím si, že bude trvat třeba i pět let, než se tato myšlenka rozšíří více. Do nového období bychom měli dávat důraz na chytrý venkov, aby se žadatelé více zapojovali. Proběhlo zatím několik školení, ale přesné zaměření zatím není známo. Ale půjde o to dělat něco navíc, přinášet nové inovace. Bude určitě důležité zapojit více komunit dohromady, aby si i oni samy řekly co potřebují. Je důležité, aby byli lidé dostatečně gramotní na využívání nových technologií. Bude chvíli trvat, než tento koncept bude realizovatelný, ale myslím si, že to půjde dopředu. Mělo by to sloužit k tomu, aby z toho měli všichni prospěch.

○ Kdo by se tím měl zabývat?

Měla by to být komunita, ale je problém že jsou mezi námi lidé, kteří jen čekají, až to udělá někdo za ně. Nejsem si jistá, jestli mají starostové dostatek času propagovat tento koncept ve svých obcích. Zabývat by se tím měli určitě hlavně ministerstva v počátku. Koncept bude určitě finančně podporován. Musí začít jedna obec, která to vyzkouší, pak se přidají další.

PŘÍLOHA 2 – ŘÍZENÝ ROZHOVOR Č. 2

Záznam rozhovoru s panem Alešem Bořilem, který je starostou obce Brzkov.

1. Co se vám podařilo v obci zlepšit?

Starostou jsem devátým rokem. Před pěti lety se nám podařila v Brzkově zrealizovat kompletní kanalizaci a vybudovat čistírnu odpadních vod pro celou obec, což nastartovalo celou obec k tomu, abychom se mohli dále rozvíjet. To je to podle mě nejdůležitější, mít vyřešenou infrastrukturu, protože i malé obce musejí plnit limity do roku 2030. K tomu se nám podařilo v roce 2019 obnovit veřejné osvětlení po celé obci, čímž se zlepšil i její vzhled. Po celé obci bylo nainstalováno LED osvětlení. Poté se nám podařilo udělat jednu obytnou zónu o dvanácti rodinných domech v roce 2019 a v roce 2021 dalších deset rodinných domů v druhé obytné zóně. Mladí občané začali vidět v Brzkově potenciál, nemáme nyní problém sem dostávat mladé občany a mladé rodiny. Došlo k nárůstu občanů v obci, což vedlo k tomu více se zaměřit na komfort pro občany. Proto jsem se rozhodli investovat, a nyní přestavujeme mateřskou a základní školu. Negativem, se kterými se aktuálně potýkáme jsou ložiska uranu, která tady jsou z minulosti. Je zde možnost, že bude těžba obnovena, ale zatím se nám to daří úspěšně blokovat. Dalším tématem jsou větrné elektrárny, které nám hrozí po celé Vysočině.

2. Vaše obec je součástí MAS Českomoravské pomezí je to tak? Využíváte aktivně spolupráci s nimi?

Ano je to tak. Za tu dobu, kdy jsme součástí, jsme projekty ze strany této MAS nevyužili, protože nejsou k dispozici projekty, které bychom mohli využívat. Proto jsme se museli obrátit na jinou MAS ohledně přístavby mateřských škol. Pro nás zatím Polná nevymyslela projekt, který bychom mohli realizovat. Ale jsou zde v okolí obce, které tuto spolupráci využívají. Buď projekty řešíme samy nebo jsme využili jinou MAS.

3. Spolupracujete nějakým způsobem s okolními obcemi? Sdílíte svoje zkušenosti?

Ano, realizovali jsme projekt na předcházení biologického odpadu s několika obcemi. Bylo zapojeno asi dvanáct obcí a na projekt jsme získali dotace. Každá domácnost dostala kontejner na biologicky rozložitelný odpad.

4. Myslíte si, že v ČR roste počet mladých obyvatel, kteří odcházejí za vzděláním, prací, lepší občanskou vybaveností do větších měst, a naopak v obcích zůstává starší obyvatelstvo?

Ano, jednak kvůli lepší vybavenosti, ale právě i třeba kvůli nedostatkům v té obci nebo rušivým elementům, jako jsou právě například větrné elektrárny. Taková vesnice pak už ztrácí svůj charakter a lidé se raději odstěhují do města.

5. S jakými problémy se podle vás nejvíce potýkají menší obce? Jaké kroky byste doporučil, aby obce učinily proti tomuto trendu?

Ve spoustě obcí by mohl být potenciál rozvoje, ale potýkají se s tím, že jim nikdo neprodá stavební pozemky. Většinou jsou to zemědělci, kteří nechťejí prodávat pozemky pro stavební parcely. Nejdůležitější je ošetřit si územní plán obce a poté odkoupit potencionální pozemky. Protože mladí lidé si chtějí postavit dům podle svých představ a některé obce jim to regulují takovým způsobem, že nemůžou. I u nás v Brzkově je samozřejmě určitá regulace. Spousta obcí nemá vyřešené odpadní vody, bez kterých na vesnici nepostavíme nic. Brzkov má dobrou dostupnost do měst, je tu neporušené krajina, k dispozici škola a školka, což jsou také prvky, které mladí zohledňují. Dále je důležitá sounáležitost mezi občany, kteří mají zájem tvořit kulturu obce, což v Brzkově najdeme.

6. Setkal jste se už s pojmem Smart village?

Slyšel jsem o tom, ale spíše poprosím o přiblížení. Následně byl koncept Smart village objasněn.

a) Co si myslíte o konceptu Smart village, myslíte si, že je to dobrá myšlenka?

Byl bych tomuto konceptu otevřený, ale je potřeba, aby to bylo řešeno v širším okruhu. Já bych tento koncept uvítal, kdyby se to řešilo na centrální úrovni a ve svazku obcí, aby to neřešila pouze jedna obec. Podle mě je nutná spolupráce, aby se to někam posunulo. Myslím si, že zatím zde není žádná dotační podpora, která by v tomto směru pomáhala. Pro starosty je to náročné, všechny projekty vyžadují rozsáhlé papírování, což je obrovská zátěž. Takže občané by si to třeba přáli, ale pro malé obce je to náročné.

PŘÍLOHA 3 – ŘÍZENÝ ROZHOVOR Č. 3

Záznam rozhovoru s paní PhDr. Kateřinou Čadilovou, která je v zastupitelstvu obce Mukařov.

1. V období, kdy se vaše obec zapojila do projektu Chytrá vesnice 21. století jste byla místostarostkou obce Mukařov, je to tak? Nyní jste v zastupitelstvu obce?

Ano přesně tak a zároveň jsem předsedkyně pro Smart strategii.

2. Co vedlo vaši obec k tomu přihlásit se do projektu chytrá vesnice 21. století?

Byla to více méně náhoda, ta iniciativa šla z mojí strany, to téma mě zajímalo a někdy v roce 2019 jsem byla na konferenci, kde jsem se o Smart Village dozvěděla. Poté jsem zjistila, že existuje Smart Village Network, kde byla výzva, do které je možné se zapojit, takže jsem to zkusila a díky tomu se Mukařov zapojil na jaře 2019 do této sítě. Ta síť představovala dobrovolné sdružení obcí, mikroregionů a MAS. Za tím evropským projektem stála Edina Ocsko. Její společnost se zabývá poradenstvím a konzultacemi. Tím, že jsem byla aktivní v rámci té sítě, tak nám bylo nabídnuto, abychom byli jednou z prvních pěti vesnic, které šly už do té projektové žádosti. Byla jsem ve správnou chvíli na správném místě.

3. Co se od té doby podařilo v obci realizovat? V čem vidíte přínosy?

Smyslem projektu bylo zpracovat strategii, což se muselo udělat během půl roku. Ten metodický postup byl velice podrobný. Uznávám, byla to pro mě práce na víc, ale metodicky nám v rámci projektu pomáhali. Společně jsem na tom pracovala s místní komisí pro digitalizaci. Hodně jsme probírali, co chceme změnit, co je možné, určovali si priority. Bez tohoto projektu by se spousta věcí vůbec neřešila, protože by na to nebyl prostor. Některé věci by se na druhou stranu podařily možná i bez zapojení do projektu. První záležitost byl motivační systém pro odpadové hospodářství, který dodává ISNO IT. Na Moravě je to poměrně zavedený systém. Je to něco, co běžné obce nemají. Jedná se o metodu, která sleduje produkci odpadu. Každý občan má svůj účet, kde může sledovat, co vyprodukoval. Ne samozřejmě všichni jsou z toho nadšení, ale je to pěkný příklad toho, jak může technologie pomoci právě takto komunikovat s občany.

Další věc, do které nás to hodně postrčilo, bylo více komunikovat s občany. Máme plně funkční online platební systém pro platbu poplatků přes identitu občana. Tak člověk vidí,

co obci dluží, a může to zde hned uhradit, jako při online nakupování. Aktuálně se řeší nový projekt, který se zaměřuje na automatizaci procesů na obecním úřadě, konkrétně se jedná o program digi–správa. Tento program má usnadnit přípravu podkladů, bude zde možné hlasovat o usnesení nebo přepisovat zvukový záznam. Zatím je tento projekt pouze ve zkušebním režimu.

4. Jakým způsobem bylo zapojeno místní obyvatelstvo? (jak se k této inovaci stavěli?)

Do rozhodování se zapojili ti, kteří se o to nějakým způsobem zajímají. Komunikace s veřejností se v projektu hodně řešila, ale nijak zvlášť jsme se na to nezaměřovali. V rámci obce máme Facebook skupinu, kde se řeší úplně všechno. Máme nové webové stránky, je na to navázaný e-mailingový systém, ze kterého lze posílat i sms zprávy. Toto adresné informování si řešíme samy. Nějakou dobu jsme měli mobilní rozhlas, ale z hlediska financí a s tím, že to neodpovídalo našim potřebám jsme jej zrušili. Oznámení o tom, že je něco nového šíříme prostřednictvím webu a sociální skupiny. Dále vychází každý měsíc zpravodaj, který je zasílán zdarma. Debaty o tom, jak by si to každý představoval jsme nevedli, ale zároveň si to nedokážu ani představit.

5. Co byste doporučovala obcím, které se rozhodnout pro tvorbu strategie chytré vesnice?

Na chytré vesnici je dobré to, že je to nová metoda, jak se podívat jiným způsobem na problémy. Není třeba vždy hledat chytrá řešení, ale snažit se na problém podívat z jiného úhlu, hledat různé možnosti. Je důležité si přizvat lidi, které na to mají jiný pohled. Nebát se toho že to musí být nutně velká investice.

6. Obecně s jakými problémy se podle vás nejvíce potýkají vesnice?

To je hodně individuální. Třeba tím, že jsme obec nacházející se v blízkosti Prahy, máme zde specifické problémy. Zatímco většina obcí se potýká s tím, že se venkov vylidňuje nebo se zavírají se školy, my tady řešíme opačný problém.